

Uiharni

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE LESNA SLOVENI GRADEC GOZDARSTVO IN LESNA INDUSTRIJA N. 50 L. 8

LETO XV — ŠTEVILKA 5

MAJ 1983

POŠTINA PLAČANA

Tribobenska vitla s stolpom (TVS-1500)

TOZD Transport in servisi Pameče si je v svojem srednjeročnem planu zadal nalogo, da razširi program izdelave smučarskih vlečnic tudi na gozdarske žične naprave. Tako smo v februarju 1983 pričeli s preizkušanjem prototipa tribobenske vitle s stolpom TVS-1500, imenovano z delovnim naslovom TRANSVIT.

Tribobenska vitla s stolpom je namenjena za izveleko lesa na razdalji do 400 m in bremenom 1.500 daN, za spuščanje in vožnjo po ravnem pa s standardno opremo do dolžine 200 metrov. Z dodatno vlečno žično vrvjo lahko spuščamo tudi do maksimalne dolžine 400 metrov.

Naprava je po funkciji in po zunanem videzu podobna napravam, ki jih izdelujejo firme Hinteregger, Adler-Bado, Andritz, Koller.

Sestavljena je iz naslednjih delov:

- pogonski del
- sistem vravnih bobnov s škripci
- elementi za upravljanje

- dodatno opremo za sidranje in montažo
- nosilni voziček.

Pogonski del sestavljajo:

- motor F3L 912 Torpedo Deutz
- menjalnik TAM Z5 — 25 S/N
- sistem hidravlike za dvig stolpa in podporo podvozja prednjega dela naprave z upravljalnim blokom.

Sistem vravnih bobnov s škripci:

- boben za nosilno vrv
- boben za vlečno vrv
- boben za razvlečno vrv — povratno
- bobni za sidrne vrvi

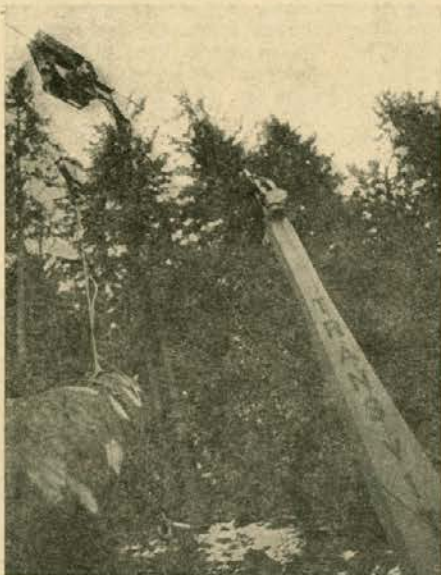
- pogonska gred za prenos vrtilnega momenta in pogon bobnov
- ročni mehanizem za upravljanje.

Dodatna oprema

- Dodatno opremo predstavljajo škripci, naprave za montažo, nosilne in sidrne vrvi, napenjalci bobnov, interfon naprava.

- voziček s škripcem in žičnimi zankami za pripenjanje lesa.

Napravo smo izdelali iz domačih sestavnih delov. Največji problem je povzročila kombinacija povezave pogonskega motorja z menjalnikom. Izdelati smo morali popolnoma novo ohišje sklopke, ki omogoča spajanje motorja in menjalnika ter vgradnjo standardne sklopke v vztrajnik motorja F3L 912. S to dokaj zahtevno spremembo smo uspeli izvesti ves pogonski del naprave.

Naprava je privlekla hlod na »cilj«

Odpenjanje bremena

TVS — 1.500 ima naslednje tehnične podatke:

Diesel motor F3L 912 TORPEDO
— moč motorja 34,5 KW
— število obratov 1500—2500 ob/min
— zagonski moment 170 Nm
— specifična poraba goriva 228 g/kwh
menjalnik TAM Z5—25 S/N
— prenaša vstopne momente do 250 Nm ter ima naslednja prestavna razmerja:

I. prestava	6,13
II. prestava	3,43
III. prestava	2,10
IV. prestava	1,40
V. prestava	1,00
. vzvratna	5,64

Prestavno razmerje v sistemu bobnov je 5 (vlečni in razvlečni) ter 11,6 za napenjalni bobn. Tako dobimo pri srednjem premeru bobna 32 cm naslednje hitrosti v vseh prestavah menjalnika

$v_1 = 75$ m/min
$v_2 = 134$ m/min
$v_3 = 220$ m/min
$v_4 = 330$ m/min
$v_R = 80$ m/min
$v_5 = 460$ m/min

Pri preizkušanju smo ugotovili, da je najprimernejša hitrost 134 m/min.

Jeklene žične vrvi

Nosilna vrv je debela $\varnothing 16$ mm, dolga 400 m z naslednjimi lastnostmi:

vrv $\varnothing 16 — 160$ (z/Z) JUS C.HI.080
— število pramen 6
— število žic v pramenu 19
— število vseh žic 114
— računsko zrušilna sila 63,80 KN/mm².

Vlečna vrv je dolga 430 m in ima naslednje lastnosti:

vrv $\varnothing 10 — 160$ (z/Z) JUS C.HI.080
— število pramen 6
— število žic v pramenu 19
— število vseh žic 114
— računsko zrušilna sila 63,80 KN/mm².

Razvlečna vrv, oziroma povratna, kadar jo uporabljamo za spuščanje lesa je enako debela kot vlečna vrv z istimi lastnostmi.

Sidrne vrvi so debele od $\varnothing 14$ do $\varnothing 16$ mm.

Jeklene vrvi so varnostno dovolj močne za izvlečenje bremena do 1.500 daN. Varnostni faktor je 3,5, kar zadostuje predpisanim standardom.

Naprava je računsko dimenzionirana na 1500 daN bremena in so vsi

sklopi oziroma sestavni deli izračunani na takšno obremenitev z upoštevanjem varnostnega faktorja.

Kapaciteta TVS — 1500

Kapaciteta naprave je zelo odvisna od organizacije dela in usklajenosti ekipe, ki z njo upravlja.

Teoretično kapaciteto pa je možno izračunati in sicer z določenimi izkustvenimi predpostavkami:

- poprečno breme cikla 1000 daN
- število ciklov na uro 6
- efektivni čas dela 50—60 %
- pasivni čas (montaža, priklapanje...) 40—50 %
- skupni delovni čas 8 ur

$$K = 1000 \cdot 6 \cdot 8 \cdot 0,5 (0,6) = 24000 \div 28800 \text{ daN}$$

$$K = 24 \div 28 \text{ m}^3$$

Pri poskusnem obratovanju so bili doseženi podobni rezultati, kar potrjuje zgornji izračun.

Taki so osnovni tehnični podatki stroja, zavedamo pa se, da bo potrebno še precej izboljšav in dopolnitev, da bo stroj res tak, kot si ga želimo. V zvezi s tem pričakujemo še večjo strokovno pomoč s strani strokovnih služb DSSS — gozdarski sektor, da bi bila naprava čim bolj uporabna, kajti samo tehnične karakteristike še nič ne koristijo.

Ponosni smo, da nam je to napravo uspelo izdelati doma, za kar velja posebna pohvala celotni ekipi, ki je pri izdelavi in projektiranju sodelovala.

Drago POGOREVC, ing.

Z DELAVSKEGA SVETA DELOVNE ORGANIZACIJE

V torek, 26. aprila 1983 se je v TOZD TIP Otiški vrh sestal delavski svet delovne organizacije Lesna. Osrednji točki dnevnega reda sta bili: obravnava sanacijskega programa za TOZD TSP Radlje-Podvelka,

— obravnava in sprejem proizvodnega in finančnega plana delovne organizacije Lesna za leto 1983.

Stališča delegatov delavskega sveta Lesne do sanacijskega programa za TOZD TSP Radlje-Podvelka so bila podobna, kot so bila izrečena že na konferenci sindikata LESNE, združeni s konferenco OO ZK TOZD Lesne, ki je bila 20. 4. 1983.

Večina TOZD je sanacijski program podprla z nekaterimi zahtevami. Na podlagi razprave, stališča odbora za gospodarjenje in konference sindikata in OO ZK Lesne je bil sprejet sklep:

1. Delavski svet DO Lesna se strinja s sanacijskim programom za TOZD TSP Radlje-Podvelka ter predlaga vsem temeljnim organizacijam, da ga sprejmejo, s tem da

— se sanacijski program uresničuje po predvidenih stopnjah na proizvodnem, nabavno-prodajnem in finančnem področju,

— nosijo predlagatelji sanacijskega programa moralnopolitično in materialno odgovornost za strokovni predlog,

— odgovorni sproti spremljajo in analizirajo uresničevanje sanacijskega programa in o vseh nepravilnostih in odklonih od zastavljenih ciljev redno obveščajo delavce Lesne.

2. Pristopiti je potrebno k izdelavi predsanacijskih programov in programov za odpravo motenj v proizvodnji v TOZD, ki poslujejo na robu rentabilnosti. Prav tako je potrebno izdelati stabilizacijske programe za vse TOZD v Lesni.

3. Delavski svet DO Lesna poziva odbor za gospodarjenje, da redno spremlja izvajanje sanacijskega programa za TOZD TSP Radlje-Podvelka.

Delavski svet DO Lesna je dal v razpravo osnutek samoupravnega sporazuma o temeljih srednjeročnega plana (1981—1985), izvajanje v letu 1983. Razprava traja 30 dni in to od 26. 4. 1983 do 26. 5. 1983.

TOZD, TOK, DSSP in IB lahko pošljejo svoje pripombe v omenjenem roku v sektor za plan in analize. Pripombe pa bo po preteku razprave usklajeval odbor za gospodarjenje.

Mojca Zakeršnik

PLAN 1983

KOLIČINSKI, VREDNOSTNI IN FINANČNI PLAN

I. UVODNA DOLOČILA

Z letom 1983 vstopamo v tretje leto srednjeročnega plana 1981 do 1985. Plan za leto 1983 bistveno odstopa od predvidevanj srednjeročnega plana za to leto.

Gospodarski položaj v svetu se zaostrojuje — kupna moč upada, zaostrojuje se konkurenca, energetska kriza povzroča težave pri gospodarjenju, kar povzroča likvidacijo številnih podjetij in naraščajočo brezposelnost.

Svetovni vplivi in nakopičeni notranji ekonomski problemi zadnjih let zaostrojujejo gospodarsko situacijo v celotni Jugoslaviji. Pri nas v Lesni je gospodarski položaj še slabši, ker prihajamo v leto 1983 še z dodatnimi specifičnimi težavami:

- v TOZD TSP Radlje-Podvelka smo poslovno leto 1982 zaključili z veliko izgubo, tako da je celotna delovna organizacija poslovala na meji rentabilnosti. Za pokritje izgub (turizem, TSP Radlje) smo v celoti porabili rezervne sklade vseh TOZD,

- na robu rentabilnosti so poslovale še TOZD žaga Mušenik, žaga Vuhred, TP Pameče in TP Prevalje. Ti TOZD tudi niso ustvarili sklad skupne porabe in je za najnujnejše zadeve potrebno združevati sredstva ostalih TOZD,

- na koncu leta 1982 ugotavljamo tudi povečanje zalog gotovih izdelkov v TSP Radljah, TIP Otiški vrh in TP Prevaljah. Skupna vrednost zalog se je po stanju 31. 12. 1982 povečala v primerjavi s preteklim letom kar za 114.418.337 din,

- v leto 1983 vstopamo z nizkimi osebnimi dohodki, predvsem v finalnih TOZD. Družbeni dogovor o razporeditvi čistega dohodka za leto 1983 nam omogoča le mali dvig osebnih dohodkov,

- na ključnih kreativnih in fizičnih delih delavci odpovedujejo delo zaradi nizkih OD, zato nastopajo težave pri zagotovitvi nemotene proizvodnje na žagah, TP Pameče, TP Prevaljah in TSP Radlje-Podvelka,

- financiranje tekočega poslovanja je v veliki meri (72 %) odvisno od kratkoročnih virov z visokimi obrestnimi merami, ki močno obremenjujejo že tako nizke dohodke. Iz tega izhaja, da nismo preveč odvisni od trenutnih možnosti obnavljanja in najemanja kratkoročnih likvidnostnih kreditov,

- investicije preteklih let nam ne dajejo predvidenih rezultatov. Investicijskih programov (žaga Vuhred, TSP Radlje-Podvelka) oz. kupljeno opremo v preteklih letih ne moremo aktivirati zaradi težkega stanja Lesne (Mušenik),

- v vseh TOZD ugotavljamo še prenizko produktivnost dela, kar je posledica previsoke režije, ne celovite izvedbe organizacije poslovanja, neustrezne kadrovske zasedbe, neindustrijskih navad delavcev in neizvedenega sistema nagrajevanja po delu in rezultatih dela,

- iz analize poslovanja ugotavljamo previsoke stroške na enoto proizvoda in prenizek dohodek skoraj v vseh TOZD v primerjavi s sorodnimi delovnimi organizacijami. Ukrepom za zmanjšanje stroškov smo v preteklosti posvetili premalo pozornosti,

- slabo imamo razvito lastno prodajno mrežo, kar se ob poslabšanem povpraševanju odraža v povečanih zalogah, slabih prodajnih pogojih z negativnimi vplivi na likvidnost,

- z našimi izdelki se prepočasi prilagajamo potrebam tržišča tako glede na konstrukcije kot kvaliteto in disajne. Vzroki so predvsem v slabo razvitem marketingu in razvojni službi.

- v strukturi pridobivanja prihodka ugotavljamo prenizek delež prihodka, doseženega s prodajo na konvertibilna tržišča, saj smo v letu 1982 z izvozom dosegli le 7 % prihodka oz. 10 % od eksterne prodaje. Izvažali smo še vedno izdelke nizke stopnje predelave (žagan les),

- naše poslovanje je še vedno v veliki meri odvisno od uvoza, tako proizvodnega materiala, rezervnih delov in opreme. Za domače proizvodne materiale moramo združevati veliko več deviznih sredstev, kot jih prejmemo od naših kupcev. V leto 1983 moramo iz našega deviznega priliva v celoti pokrivati devizne anuitete od inozemskih kreditov,

- znotraj poslovnega procesa nimamo dovolj usklajenih blagovnih tokov (nabava, proizvodnja, prodaja),

- med TOZD v okviru delovne organizacije in izven nje imamo prešlebe dohodkovne povezave, saj skupni prihodek ugotavljamo le pri žaganem lesu med TOZD, TOK gozdarstva in žagami, med ostalimi TOZD obstajajo še kupo-prodajni odnosi, ki postavljajo TOZD v raz-

lične položaje glede na možnost ustvarjanja dohodka. Svobodna menjava obeh delovnih skupnosti in prihodek TOZD Blagovni promet je v premali odvisnosti od rezultatov proizvodnih TOZD,

- v samoupravnih aktih imamo preslabo opredeljeno odgovornost za opravljanje del in doseganje zastavljenih ciljev.

Iz takega stanja naše DO, zaostrenih gospodarskih razmer ter neugodnih gibanj v svetu in iz skupnih interesov družbenega plana SR Slovenije smo si preko planov TOZD in TOK zastavili leto 1983 kot »leto borbe za stabilizacijo — z varčevanjem na vseh nivojih, z večjim izvozom na konvertibilno tržišče, večjim dohodkom in čistim dohodkom ter za optimiranje zalog, in s tem boljše likvidnost tekočega poslovanja.«

II. SKUPNI CILJI

Iz rednih možnosti in pogojev razvoja DO Lesne ob upoštevanju omejitvenih faktorjev, kot so:

- omejena pradoja naših izdelkov na domačem in tujem trgu,
- omejena sredstva financiranja tekočega poslovanja,
- omejen uvoz izdelavnih materialov, rezervnih delov in opreme,
- omejena domača in tuja surovina,
- število zaposlenih,
- omejene proizvodne zmogljivosti,
- ustaljene tehnologije,

si delavci in kmetje za leto 1983 zastavljamo naslednje cilje:

1. TEMELJNI CILJI

- okrepiti moramo ustavni položaj delavca, da bo obvladal celoto reprodukcijskega procesa, v katerem oblikuje materialne, družbene, socialne, kulturne, prostorske, varnostne in druge pogoje za svoje delo in življenje,

- ekonomsko stabilnejšo organizacijo združenega dela, ki bo zagotavljala socialno in materialno varnost delavcev in pogoje, v katerih se lahko trajnejše uresničujejo kvalitetni dejavniki razvoja,

- doseči je treba take pogoje, da bomo zagotovili delavcem ekonomsko in družbeno kontrolo nad celotno družbeno reprodukcijo in odločilno vlogo pri upravljanju na vseh nivojih,

- dosledno moramo izvajati cilje gospodarske stabilizacije z varčevanjem na vseh nivojih in z iskanjem notranjih rezerv. Z boljšim izkoristkom surovin in proizvodnih materialov lahko zmanjšamo stroške tekočega in investicijskega vzdrževanja ter notranjega in zunanega transporta. V ta namen morajo vsi TO izdelati stabilizacijske programe za zmanjševanje stroškov in racionalizacijo poslovanja,

- izboljšati je treba izkoristek delovnega časa. V ta namen moramo normirati čim več del in nalog, pri režijskih delovnih mestih pa moramo postaviti časovne roke za izvedbo določenih nalog,

- uvesti je treba take pogoje poslovanja, da bodo vse TO poslovale bolj rentabilno in to s takim dohodkom, ki bo omogočal normalno rast osebnih dohodkov, povečanje lastnih sredstev za financiranje tekočega poslovanja ter ustvarjanje sredstev za razvoj in socialno varnost vseh zaposlenih,

- dosledno izvajati vse sprejete sanacijske programe, to je za TOZD Radlje-Podvelka, žaga Vuhred, žaga Mušenik in ukrepe za odpravo motenj v TOZD TP Pameče in TP Prevalje,

- optimizirati moramo zaloge gotovih izdelkov, nedovršeno proizvodnjo in proizvodne materiale, čim več zalog gotovih izdelkov prenesti v TOZD Blagovni promet in povečati direkten vpliv na njegov rezultat,

- dopolniti moramo nagrajevanje po delu s ciljem, da bodo osebni dohodki posameznika odvisni od vloženega dela, rezultatov poslovanja (produktivnostjo, ekonomičnostjo, rentabilnostjo) in v skladu s rastjo dohodka,

- povečati je treba izvoz izdelkov višje stopnje predelave z nižjim izpadom dohodka, ker si bomo lahko na ta način zagotovili nemoteno poslovanje v naših TO. Za doseganje večjega izvoza bomo bolj usklajevali proizvodnjo, vključevali nove izdelke v izvoz, iskali nove načine prodaje in skupaj z izvozniki bolje in dolgoročneje obdelovali tuja tržišča,

- za tekočo proizvodnjo bomo zmanjšali delež uvoza v celotni nabavi, zato bomo nadomeščali uvožen reprodukcijski material z domačim in izdelali prioriteten red najnujnejšega uvoza,

- pospeševali bomo razvoj novih izdelkov domačih surovin in z več vloženega dela. V ta namen bomo kadrovsko okrepili razvojno in marketing službo,

- izboljšali bomo kvaliteto izdelkov, bolj solidno poslovali v odnosu do potrošnikov. Povečali lastno prodajo na domačem in tujem trgu, vključevali nove kupce in skrajšali dobavne roke,

— zmanjšali bomo število dobaviteljev s selekcijo najmanj ugodnih ponudnikov; za manjše dobave bomo vključevali tudi privatni sektor z boljšimi plačilnimi pogoji,

— pri prevzemu materialov bomo kontrolirali kvaliteto in količino materiala, reklamacije bomo v skladu s predpisi reševali sprotno,

— usklajeni naj bodo nabavi, proizvodni in prodajni tokovi, kar bomo dosegli s skupnim operativnim planiranjem (TOZD Blagovni promet in proizvodi TOZD) vsaj enkrat mesečno,

— pripraviti moramo osnove za razširitev skupnega prihodka tudi med finalnimi TOZD, ki so medsebojno reprodukcijsko povezani,

— kvalitetnejše in bolj dosledno je treba izvajati svobodno menjava dela med proizvodnimi TOZD in TOK ter obema delovnim skupnostma. Svobodna menjava mora temeljiti na programu dela in prispevku k ustvarjanju dohodka,

— povečati je treba racionalnost dela v vseh TOZD in delovnih skupnostih, za kar moramo v letu 1983 dosledno izpeljati novo organizacijo dela in v večjih TO nabaviti terminale za avtomatsko obdelavo podatkov,

— bolj kvalitetna politika zaposlovanja naj bo v skladu s potrebami in družbenimi dogovori,

— ustreznejše naj bo štipendiranje za delo, ob delu in iz dela ter ustrezno izvedeno proizvodno delo oz. delovna praksa za usmerjeno izobraževanje,

— boljša izraba delovnega časa, boljše počutje in varnejše delo delavcev na delovnem mestu z boljšimi medčloveškimi odnosi naj bodo temelji enakopravnosti, poštenosti, medsebojnega zaupanja in spoštovanja,

— za boljši nadzor nad trošenjem vseh sredstev, moramo izvesti nov informacijski sistem v vseh TO in na delovna mesta zaposlili analitične stroškov,

— zaostriti je treba izvajanje samoupravno sprejetih planov in skupaj dogovorjenih obveznosti,

— bolj dosledno moramo preverjati rezultate poslovanja z zastavljenimi plani, sproti moramo ugotavljati vzroke in odgovornosti za odstopanje ter sproti ukrepati in odpravljati motnje.

2. PLAN GOZDARSTVA

Osnova za sestavo letnega plana je samoupravni sporazum o temeljih plana SIS za gozdarstvo GGO Slovenj Gradec za obdobje 1981 do 1985, ki je usklajen s samoupravnim sporazumom SIS za gozdarstvo SR Slovenije, gozdnogospodarskim načrtom ter resolucijo gospodarskega razvoja SR Slovenije za leto 1983 in samoupravnim sporazumom o temeljih plana DO Lesne Slovenj Gradec.

Planiran obseg proizvodnje je za 2561 m³ manjši kot dosežen obseg v letu 1982. Intenziteta blagovne proizvodnje je planirana s padcem v višini 1,12 % in to pri iglavcih za 1,77 % medtem ko je pri listavcih planiran porast za 6,53 %.

Planiran obseg blagovne proizvodnje:

sektor lastništva	drevesna vrsta	blagovna proizvodnja					
		sečnja dosež. 82	neto plan 83	indeks	dosež. 82	plan 83	indeks
družbeni	iglavci	98.205	95.900	97,65	99.976	94.580	94,60
	listavci	10.864	11.920	109,72	10.989	11.920	108,47
	skupaj:	109.069	107.820	98,85	110.965	106.500	96,50
zasebni	iglavci	128.516	125.000	97,26	111.949	113.000	100,94
	listavci	15.000	15.000	100,00	7.147	7.400	103,54
	skupaj:	143.516	140.000	97,55	119.096	120.400	101,09
skupaj	iglavci	226.721	220.900	97,31	211.925	207.580	98,23
	listavci	25.864	26.920	104,08	18.136	19.320	106,53
	skupaj:	252.585	247.820	98,11	229.461	226.900	98,88

Največji padec intenzitete blagovne proizvodnje planiramo v družbenem sektorju pri iglavcih in to kar za 5,4 %.

Planirana domača poraba lesa v gospodinjstvih lastnikov gozdov (zasebni sektor) je naslednja:

	doseženo v letu 1982	planirano za leto 1983
iglavci	16.565 m ³	12.000 m ³
listavci	7.853 m ³	7.600 m ³
skupaj:	24.418 m ³	19.600 m ³

in predstavlja 14 % planiranih sečenj v zasebnih gozdovih oz. 7,76 % vseh planiranih sečenj.

Posebne obveznosti gozdarstva v letošnjem letu so: proizvodnja in tekoča dinamična dobava 3-metrskih hlodovine za izvoz žaganega lesa, 4,5 m hlodovine za TAM Maribor na podlagi sprejetega samoupravnega sporazuma, dobava furnirske hlodovine za Savinjo Celje, dolžine od 2,2 m navzgor in prilagojene dolžine še ostalim sortimentom glede na tržne zahteve. Izboljšati je potrebno tudi kvaliteto gozdnih sortimentov s pravilnim krojenjem in hitrim spravilom do potrošnikov.

S planom dogovorjena razporeditev gozdnih sortimentov predstavlja obvezo vseh TOZD in TOK gozdarstva. Vse neplanirane prodaje izven DO Lesna morajo biti predhodno usklajene v gozdarskem sektorju in potrjene v KPO.

Gozdnogojitvena vlaganja

Program vlaganj v gozdove je v skladu s srednjeročnim planom SIS za gozdarstvo GGO Slovenj Gradec.

Lastništvo	del	doseženo 1982		planirano 1983		% nasproti 82	
		ha	dnine	ha	dnine	ha	dnine
gozdovi	obnova	321	4.204	335,3	4.384	104,4	104,3
območja	nega	2.099	12.527	1.981,0	12.020	92,0	95,9
57.783 ha	varstvo	—	2.775	—	2.974	—	107,1
	skupaj	2.420	19.506	2.266,3	19.378	93,6	99,3

Težišče gozdnogojitvenih vlaganj je v negi gozdov, ki obsega 85 % po površini in 62 % po vloženih sredstvih, obnova predstavlja 15 % po površini in 22 % po vrednosti, varstvo pa 16 % vloženega dela.

Planirani strošek dela gozdnogojitvenih vlaganj je izračunan na osnovi stroška delovnega dne 2400 din. Pri zasebnih gozdovih je pri izvajanju gozdnogojitvenih del planirano vključevanje gozdnih posestnikov kot do sedaj. Intenzivnost gozdnogojitvenih ukrepov znaša v družbenih gozdovih 4,78 % vseh površin, oziroma 0,40 dnine na ha gozdov, v zasebnih gozdovih pa 3,29 % vseh površin, oz. 0,29 dnine na ha gozdov. Iz tega je razvidno, da je planirana intenzivnost vlaganj v družbenih gozdovih večja kot v zasebnih gozdovih.

Planirana poraba zbranih sredstev biološke amortizacije je naslednja:

	v din	v %
gojenje gozdov	50.981.074	64,06
intšitut	4.576.731	5,76
aviopreventiva	315.636	0,40
SIS gozd. območna	394.544	0,50
SIS gozd. republiški	2.179.903	2,74
odkazovanje	10.585.385	13,32
urejanje gozdov	10.504.376	13,22
skupaj:	79.447.649	100,00

Iz razporeditve ugotavljamo, da je za leto 1983 iz biološke amortizacije namenjeno kar 5 % več za gojenje gozdov, kot je bilo v preteklem letu.

Pri urejanju gozdov bodo terenska ureditvena dela izvajana na območju družbenih gozdov TOZD gozdarstvo Radlje, občina Radlje. Kabineto delo bo zajelo izdelavo gozdnogospodarskih načrtov Smrekovec, Radlje-levi breg — ZS, Radlje-desni breg — ZS in območni gozdnogospodarski načrt. Izdelane bodo gozdnogospodarske karte za občino Ravne na Koroškem in še preostali del občine Slovenj Gradec.

Centralno lesno skladišče Otiški vrh in MELES Radlje ter skladišče Mušenik

Za leto 1983 planiramo naslednje dobave gozdnih sortimentov iglavcev za posamezna skladišča:

CLS Otiški vrh	97.180 m ³
MELES Radlje	50.100 m ³
Mušenik	18.000 m ³
skupaj:	165.280 m ³

Centralno lesno skladišče planira naslednjo proizvodnjo in prodajo:

TOZD žage — skupni prihodek	43.600 m ³
ostala realizacija	27.330 m ³
proizvedeni trami	11.800 m ³
sekanci	14.450 m ³
skupaj:	97.180 m ³

Planirani zkoristek pri proizvodnji tramov je 45 %.

Redno poslovanje Melesa planiramo s 1. 5. 1983 z naslednjo proizvodnjo in prodajo:

TOZD žagi — skupni prihodek	34.400 m ³
ostala realizacija	7.200 m ³
lastna predelava	8.500 m ³
skupaj:	50.100 m ³

Skladišče Mušenik je namenjeno izključno za žago Mušenik in to v količinah 18.000 m³ hlodovine, ki je vezana na skupni prihodek žage. Pridobivanje prihodka vseh treh skladišč je enotno, saj pridobivajo enak delež sredstev po m³ iz združenih sredstev gozdarstva in 95 din/m³ direktnega potrošnika.

Na skladiščih bomo posvečali posebno skrb za ohranitev kvalitete gozdnih sortimentov, pravilni strokovni manipulaciji in kvalitetnemu lupljenju ter čimboljše izkoriščanju gozdnih sortimentov.

Transportna in servisna dejavnost

Planirana realizacija prevozov in spravila gozdnih sortimentov je količinsko usklajena s proizvodnim planom sečenj in spravila lesa. Gozdarske prevoze bomo opravljali s 27 kamioni v skupni nosilnosti 384 t. Ker planiramo, da bomo učinkovito delali 22 dni in da bomo prevoze vršili na poprečni razdalji 22 km, bomo lahko prevozili 220.000 m³ gozdnih sortimentov in pri tem opravili 4.840.000 km.

Spravilo lesa bomo opravljali s tremi traktorji Fiat, štirinajstimi IMT in dvema večbobskima žičnima žerjavoma. Z vsemi stroji bomo opravili 3700 delovnih dni in spravili 74.000 m³ gozdnih sortimentov. Poprečni dnevni učinek planiramo 20 m³ pri 600 m spravljeni razdalji.

Splošne prevoze bomo opravljali z 18 kamioni oz. vlačilci in prevozili 6.000.000 tkm.

V avtomehanični delavnici bomo opravili 44.500 delovnih ur in to za servisiranje lastnih in tujih vozil ter kmetijskih strojev. Pri servisu motornih žag planiramo proizvodnjo v 2600 urah in pri elektro servisu pa 4400 delovnih ur.

Pri lastni proizvodnji načrtujemo izdelavo 4 kom. vlečnic tipa Cici-ban, 6 kom. vlečnic tipa Pionir 11, 5 kom. vlečnic tipa Pionir 45 ter izdelavo 5 kom. večbobskih žičnih žerjavov.

Gradbena dejavnost

TOZD Gradnje načrtuje svoj obseg poslovanja na osnovi investicijskih in vzdrževalnih delih na področju nizkih gradenj. Ker so zaradi težkega stanja LESNE omejena investicijska vlaganja, ta TOZD še nima v celoti pokrite svoje dejavnosti za leto 1983.

3. PLAN LESARSKÉ DEJAVNOSTI

Letni plan lesarske proizvodnje temelji na:

— SaS o temeljih plana DO Lesna Slovenj Gradec in o temeljih plana interne banke Slovenj Gradec za obdobje 1981—1985, investicijskih programih, sanacijskem programu za TSP Radlje-Podvelka, predvsem pa na možnosti prodaje v vseh finalnih TOZD, v žagarskih TOZD pa na osnovi razpoložljive količinske hlodovine.

Proizvodnja žaganega lesa je planirana na osnovi planiranih dobav hlodovine TOZD in TOK gozdarstvo in to:

	115.500 m ³ hlodovine iglavcev
	1.500 m ³ drogov
Skupaj	117.000 m ³
	2.000 m ³ hlodovine listavcev

V okviru razpoložljive količine planiramo na žagah naslednji razrez:

TOZD	količ. hlodov.	plan. izkor.	napadli žagan les
žaga Mislinja	24.000	64,50 %	15.480
žaga Otiški vrh	39.100	64,50 %	25.220
žaga Mušenik	18.000	65,20 %	11.736
žaga Vuhred	35.900	67,80 %	24.347
skupaj:			
iglavci	117.000	65,62 %	76.703
žaga Vuhred (listavci)	2.000	65,0 %	1.300

Razen proizvodnje žaganega lesa planiramo na žagah še storitveni razrez v višini 2100 m³ hlodovine, proizvodnjo masivnih oblog 3700 m³ in v žagi Otiški vrh še storitve sušenja lesa 8000 m³. Proizvodnja v žagi Vuhred je planirana za I. tromesečje na stari žagi v ostalih mesecih pa na novi žagi. Planirano obratovanje je v vseh žagah v dveh izmenah.

Planirana razporeditev žaganega lesa je naslednja:

lastna poraba za masivne obloge	4.932 m ³	6,4 %
oskrba finalnih TOZD	26.851 m ³	35,0 %
— TP Prevalje	7.460 m ³	
— TSP Radlje-Podvelka	17.791 m ³	
— Nova oprema	1.600 m ³	
izvoz	10.000 m ³	13,1 %
domači trg	34.920 m ³	45,5 %
skupaj:	76.703 m ³	100,00 %

V letu 1983 pričakujemo velike probleme pri proizvodnji na vseh štirih žagah. V žagi Vuhred se srečujemo z zagonskimi težavami nove

žage, del proizvodnje načrtujemo še na stari žagi. Planiran efekt proizvodnje ne daje pozitivnega rezultata poslovanja. Za žago Vuhred moramo takoj izdelati sanacijski program za odpravo planirane izgube. Žaga Mušenik bremenijo obveznosti kupljene opreme (obresti) in je zaradi tega tudi planiran negativni rezultat poslovanja. Poleg investicijskih težav nastopa na žagah še problem zagotovitve neposrednih delavcev (Mušenik, Otiški vrh) zaradi nizkih osebnih dohodkov.

Pri žagah bomo tudi v letošnjem letu ugotavljali skupni prihodek pri žaganem lesu po dogovorjenih osnovah med žagarskimi TOZD, TOZD in TOK gozdarstva ter TOZD Blagovni promet.

V tovarni ivernih plošč je proizvodnja planirana na osnovi razpoložljivih kapacitet (ob upoštevanju pettedenskega remonta, ki je namenjen obnovi tovarne) pri štiriizmenskem obratovanju in ob upoštevanju omejitvenega faktorja uvoza izdelavnih materialov (papirjev za oplemenitenje). V letu 1983 bomo še nadalje upoštevali SaS o ugotavljanju skupnega prihodka med porabnicami in proizvajalko ivernih in oplemenitenih plošč. Zaradi podaljšane remonta je načrtovana proizvodnja, izražena v pog. m³ za 1 % nižje, kot je bila dosežena v letu 1982.

V TP Pameče planiramo proizvodnjo furniranih vrtnih podbojev, furniranih oblog in rolo omaric po poprečni 40 % stopnji rasti v primerjavi z letom 1982. V tem TOZD je razkorak med nabavnimi cenami največji in smo za planirani pozitivni rezultat vkalkulirali 15 % porast prodajnih cen od 1. julija dalje. Ker TOZD vsluje na robu rentabilnosti mora takoj izdelati »Program ukrepov za boljše poslovanje.« Srečujemo se tudi z neustrezno kadrovske strukture zaposlenih.

V TP Prevaljah planiramo enake proizvode in za 3,3 % nižjo proizvodnjo, kot je bila dosežena v preteklem letu. Proizvodnja je zmanjšana zaradi usklajitve s prodajo ob upoštevanju znižanja zalog. Tudi tukaj se srečujemo z velikimi cenovnimi vplivi proizvodnih materialov in smo zato v planu vkalkulirali 10 % višje prodajne cene od 1. julija dalje. Veliki problem je zagotovitev ustreznih delavcev zaradi nizkih osebnih dohodkov glede na okolje, v katerem je TOZD.

V TSP Radlje-Podvelka v letošnjem letu izvajamo sanacijski program, katerega osnova je prestrukturiranje proizvodnje (zmanjšanje proizvodnje oken in povečanje proizvodnje lepljenih profilov). Sanacijski program predvideva tudi boljše izrabo proizvodnih zmogljivosti in boljše izrabo delovnega časa z 33 % stopnjo rasti proizvodnje.

V TOZD Nova oprema planiramo za 4,5 % povečano proizvodnjo nasproti doseženi v preteklem letu. V letu 1983 pričakujemo velike težave pri oskrbi TOZD z domačimi in uvoženimi proizvodnimi materiali. Veliko pozornost pri proizvodnji moramo nameniti modernim oblikam in designom.

V lesarski dejavnosti planiramo (izraženo v pog. m³) v primerjavi z letom 1982 naslednjo:

TOZD	Proizvodnja v pog. m ³		Indeks
	doseženo 82	planirano 83	
žaga Mislinja	18.927	19.000	100
žaga Otiški vrh	22.649	22.030	97
žaga Mušenik	13.621	13.119	96
žaga Vuhred	35.075	36.380	104
TIP Otiški vrh	131.803	131.643	103
TP Pameče	61.354	63.694	109
TP Prevalje	62.785	60.788	100
TSP Radlje-Podvelka	54.243	72.314	133
Nova oprema	68.667	71.784	105
skupaj:	469.124	490.752	105

Rast proizvodnje je planirana v višini 5 %. Pri nekaterih TOZD smo obseg proizvodnje planirali po tromesečju in bomo za spremljavo plana upoštevali operativne plane. Tak količinski obseg proizvodnje je možno doseči ob normalni oskrbi s surovinami in proizvodnimi materiali ob planiranem številu zaposlenih in ob planirani prodaji.

S plani TOZD smo si na proizvodnem področju zastavili še dodatne cilje in ukrepe:

- da bomo povečevali produktivnost po stopnji 5 % (292,29 pog. m³ na delavca v letu 1982 na 307,30 pog. m³ na delavca po planu za leto 1983),
- da bomo poslovali po osnovah stabilizacijskih programov, ki smo jih sprejeli v preteklem letu,
- da bomo izboljšali gospodarnost in racionalno rabo vseh vrst surovin ter materialov in energije,
- da bomo v čim večji meri nadomestili uvožene materiale z domačimi,
- da bomo sproti spremljali doseganje plana in vsak teden o doseganju plana obveščali vodstvo delovne organizacije,
- da bomo usklajevali proizvodne plane s prodajo in nabavo,
- da se bomo dosledno držali dogovorov (glede medsebojnih dobav in proizvodnje) znotraj TOZD Lesne in izven nje.

4. PLAN NABAVE, PRODAJE, IZVOZA IN UVOZA

A. Nabava

Količinski obseg nabave surovin in repromaterialov je sestavljen na podlagi proizvodnega plana ter usklajen s stanjem zalog surovin in repromaterialov na TOZD.

Za domači trg so planirane cene, ki so enake zadnjim uveljavljenim cenam v letu 1982.

Planirana vrednost nabave za finalne tozde znaša 1.974.600.000 din.

Planirano je sledeče razmerje:

neposredna nabava	1.430.600.000 din	78 %
posredna nabava	540.000.000 din	28 %
	1.970.600.000 din	100 %

Neposredna nabava je nabava, ki bo opravljena v imenu in za račun TOZD direktno pri proizvajalcu.

Posredna nabava je planirana za sledeče posrednike:

Slovenijales	300.000.000
Lesnina	20.000.000
Merkur, Metalka, Kovinotehna	100.000.000
Furnir, Žgb. in ostali	40.000.000
TOZD Blagovni promet	80.000.000
	540.000.000

Pričakovani problemi nabave

V letu 1983 pričakujemo največ težav z materiali, katerih proizvodnja je vezana na uvoz določenih substanc. To so predvsem granulati za rolete, lak, premazni itd.

Težko bo zagotoviti furnir v izvozni kvaliteti, ker ga na tržišču zelo primanjkuje.

Pri okroju ne pričakujemo večjih težav pri dobavah, ker je ponudba večja od povpraševanja. Večje težave pričakujemo še pri dobavi žice za vzmeti, ker je že dalj časa zelo primanjkuje na domačem trgu.

Nabavo stekla planiramo v razmerju 4:1 med prostim ravnim steklom in izdelanim izolacijskim steklom. Pričakujemo, da z nabavo izolacijskega stekla ne bo težav, težje pa bo zagotoviti potrebne količine prostih mer.

Pri lepilu za TIP v prvi polovici leta ne pričakujemo težav, saj je proizvajalec do takrat priskrbljen za ureo.

V letošnjem letu ne bo težav z dobavo belih dekor papirjev, saj ima proizvajalec zagotovljene surovine za letošnje leto.

Redna dobava materialov, za katere je potrebna devizna soudeležba pa bo odvisna tudi od rednega združevanja dogovorjenih deviz.

B. Plan prodaje

Količinski plan prodaje za leto 1983 temelji na medsebojni tržni in proizvodni uskladitvi z upoštevanjem planiranega znižanja prehodnih zalog gotovih proizvodov.

V planu za leto 1983 predvidevamo porast cen med 6 in 15 % v času od 1. 3. 1983 do 1. 7. 1983. Ocenjeno povišanje, ki ga predvidevamo, še ni opredeljeno z družbenim dogovorom o cenah.

Po smereh prodaje se prodaja proizvodov preko trgovinskih organizacij zmanjšuje ter se istočasno povečujejo deleži preko ostalih smeri prodaje (direktni potrošniki, prodajni inženiring, lastne prodajalne). Posredna prodaja se bo še zmanjševala, saj bomo z realizacijo dveh novih lastnih prodajnih enot še manjšali delež prodaje preko trgovinskih podjetij.

Pričakovani problemi prodaje

V letu 1983 pričakujemo glede na tržno situacijo na prodajnem področju poslabšanje. Problemi, s katerimi se bomo srečevali so:

1. zmanjšanje stanovanjske izgradnje v družbeni in individualni izgradnji,

2. povečana konkurenca na tržišču (na tržišču se pojavljajo proizvajalci enakih proizvodov iz ostalih republik z bistveno nižjimi cenami),

3. poslabšani prodajni pogoji (visoke obresti, kar pomeni manjše odvzeme količin),

4. zahteve kupcev po konsignacijah,

5. poslabšani kreditni pogoji v individualni izgradnji in pa pri nakupu oblaginjenega pohištva.

Največji problem pričakujemo pri prodaji oken in vrat, medtem ko pri ostalih proizvodih ne pričakujemo večjega problema.

Pričakovani problemi poslovanja TOZD Blagovni promet v letu 1983

1. Zaradi prevzema poslovanja skladišča gotovih proizvodov za TSP Radlje-Podvelka in delno za TP Pameče in TP Prevalje, prevzema servisne dejavnosti za TSP Radlje in planirane večje prodaje preko lastne prodajne mreže se bo obseg poslovanja TOZD BP v letu 1983 povečal indeksno za 184 %. Zaradi tega in poslabšanih tržnih pogojev se bo

problematika poslovanja TOZD BP zelo povečala na vseh področjih dela, ki ga opravlja TOZD Blagovni promet.

2. Povečan obseg poslovanja ter poslabšani pogoji bodo povzročili večje rizike pri doseganju planiranega dohodka TOZD Blagovni promet predvsem zaradi naslednjih vplivov:

a) pri prodaji preko lastnih prodajalnih imamo zamrznjene marže in ker so se zvišali stroški poslovanja, predvsem pa obresti za obratna sredstva, bodo prodajalne poslovalne z minimalno rentabilnostjo,

b) zaradi zmanjšane prodaje preko trgovinskih podjetij in povečane prodaje direktnim kupcem bodo porastli stroški prodaje. Ker so planirani enaki deleži udeležbe v skupnem prihodku, kot so bili za leto 1982, se področje prodaje ne bo v celoti dohodkovno pokrilo,

c) za prevzem skladišč gotovih izdelkov so kalkulirane obresti za obratna sredstva v višini normativnih zalog, ki so glede na dejansko stanje 1. 1. 1983 nižje za ca. 50 %.

Riziko za kakršnekoli odmike od normativnih zalog je glede na tržno situacijo zelo velik, če upoštevamo, da znaša planiran ostanek ČD pri TOZD BP samo 0,76 % od celotnega prihodka, planirane obresti za obratna sredstva pa 3,00 %;

d) za TOZD BP je zvišana svobodna menjava za kritje stroškov DSSS in IB od 5.788.000 din (dejansko v letu 1982) na 8.093.000 din ali za 40 %. To povišanje ni krito z deleži udeležbe v skupnem prihodku proizvodnih TOZD,

e) pri prodaji franko vgrajeno (prodajni inženiring) je konkurenca pri vseh licitacijah izredno velika, zato bo dohodek pri tej prodaji znatno nižji, kot je bil v preteklem letu,

f) bistven problem pri poslovanju TOZD BP v letu 1983 bodo pre nizki trajni viri obratnih sredstev. Struktura virov obratnih sredstev po planu za leto 1983 znaša:

— lastna obratna sredstva	2,17 %
— dolgoročni krediti	21,75 %
— kratkoročni krediti	76,08 %
	100,00 %

g) zaradi deviznih problemov se povečujejo tudi stroški poslovanja na področju nabave.

C. Izvoz in uvoz

Za leto 1983 planiramo izvoz naših izdelkov v višini 628.251.400 din (po tečaju DM 32,50 oz. tečaju SIV v višini 340.595.500 din (1 \$ = 41,80 din), kar je za 16 % več, kot je bil dosežen izvoz v letu 1982.

Izvoz je planiran pri naslednjih izdelkih:

Vrsta izdelka	Količina	Dinarska vrednost	% pokritja LC s prod. ceno
gozdni sortimenti	1.400 m ³	3.332.000	100
žagan les	10.000 m ³	80.500.000	100
trami	2.000 m ³	16.100.000	100
navadne iverne plošče	8.000 m ³	56.000.000	82
oplenitene iverne plošče in police	230.000 m ²	31.047.000	62
furnirani podboji	17.000 kom.	45.701.100	100
furnirane obloge	45.000 m ²	24.583.500	74
elementi za podboje	55.000 m ²	22.165.000	70
furnirana vratna krila	55.000 m ²	150.590.000	97
masivne police SWEN	10.000 kom.	9.235.000	79
lepljeni elementi	2.000 m ²	68.000.000	100
izolir okna	4.000 kom.	10.796.000	100
police PER	6.000 m ²	2.716.000	75
izdelki Nove opreme	—	105.780.000	75
		628.251.400	87

Pri celotnem izvozu ugotavljamo izpad dohodka v višini 95.866.179 din (razlika med lastno ceno in doseženo prodajno ceno brez škartnih izdelkov za izvoz), kar predstavlja 15 % fiktivne cene.

Prilivi deviznih sredstev so planirani v višini 56 oz. 50 % prodaje v izvoz

1 dolar = 41,80 din

prilivi

— prilivi od lastnega izvoza	169.600.000
— združevanje s kupci	10.000.000
	179.600.000

odlivi

— repromaterial	50.700.000
— rezervni deli storitve	45.813.000
— oprema in nadom. deli za IV	36.858.000
— odplačila kreditov	51.489.000
— obresti	16.133.000
— združevanje z dobavitelji	46.070.000
— obvezne vezave (kredit. cred)	2.063.000
	249.126.000

Primanjkljaj,	69.526.000
ki ga predvidevamo pokriti z naslednjimi viri	1.100.000
— 20% zmanjšanje združevanja sredstev z dobaviteljev	9.600.000
— združevanje s kupci za TIP, za rokovno premostitev	
pa terminski nakup deviz pri banki	21.876.000
— pridobitev deviznega kredita	27.050.000

Izpad dohodka pri izvozu bomo pokrivali po naslednjih merilih:

- 40 % izpada dohodka pokrivajo vsi ozdi na osnovi števila zaposlenih,
- 60 % izpada dohodka pokrivajo porabniki deviz na osnovi porabe deviz (izločene anuitete za inozemske kredite).

V kolikor se bo izpad dohodka še povečal, ostaja kriterij pokrivanja na osnovi števila zaposlenih v fiksnih zneskih iz predloga plana.

5. PLAN DELITVE CELOTNEGA PRIHODKA, DOHODKA IN CISTEGA DOHODKA

Iz količinskega obsega prodaje z upoštevanjem znižanja zalog gotovih izdelkov in s planiranimi nabavnimi in prodajnimi cenami za leto 1983 ter z dogovorjeno skupno in splošno porabo je izračunana naslednja planska delitev celotnega prihodka:

Struktura delitve	doseženo v letu 1982		planirano za leto 1983		indeks vrednost
	vrednostno	struktura	vrednostno	struktura	
— celotni prihodek	5.575.736	100,0	7.430.473	100,0	133,9
— poslovni stroški	4.064.034	72,9	5.444.292	73,3	134,0
— amortizacija	235.589	4,2	362.304	4,9	153,8
— dohodek	1.276.113	22,9	1.623.877	21,8	127,3
— del doh., ki pripada drug	140.800	2,5	103.995	1,4	73,9
— obresti od kreditov	172.650	3,0	332.557	4,5	192,6
— del doh. za obe DS	101.901	1,9	110.751	1,5	108,7
— prispevki in davki iz doh.	209.929	3,8	283.369	3,8	134,9
— pospešena amortizacija	26.324	0,5	7.369	0,1	28,0
— čisti dohodek	624.509	11,2	785.837	10,6	125,8
— vkalkuliran BOD	603.817	10,8	681.073	9,2	112,8
— ostanek dohodka	143.703	2,6	148.243	2,0	103,0
— izguba	123.011	2,2	43.479	0,4	35,0
— kompenziran ost .doh.	20.692	0,4	104.764	1,5	506,3

Po predlogu plana za leto 1983 naj bi se celotni prihodek v DO povečal za 33,9 % nasproti doseženemu v letu 1982. Ta celotni prihodek pa ni primerljiv v lanskoletnem, saj v letošnjem letu načrtujemo prenos zalog gotovih izdelkov (TSP Radlje-Podvelka, del TP Pameče, del TP Prevalje) v TOZD Blagovni promet. Zaradi tega se samo navidezno pojavlja prihodek v višini 174.250.845 din. Primerljivi celotni prihodek z lanskoletnim bi bil večji za 31 %. Povečanje celotnega prihodka je zaradi povečane proizvodnje (4 %), drugačne strukture proizvodnje (TSP Radlje), drsečega tečaja dinarja in višjih prodajnih cen.

Poslovni stroški so planirani v višini 73,3 % celotnega prihodka in rastejo za 0,2 % hitreje kot celotni prihodek (delni vpliv prenosa zalog). Poslovni stroški so tudi višji zaradi povečanih odkupnih cen od kmetov in planiranih višjih cen energije ter prevoznih stroškov. Porast poslovnih stroškov je v resnici še višji, kajti v letošnjem planu nismo med stroške vkalkulirali tečajnih razlik inozemskih kreditov za nabavo osnovnih sredstev.

Amortizacija po predpisanih stopnjah je planirana kar za 53,8 % več od dosežene v preteklem letu, to pa zaradi revalorizacije in aktiviranja osnovnih sredstev. V letošnjem letu je že upoštevana amortizacija za računalnik, MELES in žago Vuhred.

Za celotno delovno organizacijo planiramo porast dohodka za 27,3 %, v struktur celotnega prihodka predstavlja 21,8 %, kar pa je nižje kot preteklo leto.

Dohodek je razporejen na:

— del dohodka, ki pripada drugim, to je biološka amortizacija in 50 % prispevek za vlaganje v gozdove od nakupne vrednosti gozdnih sortimentov. Ta del dohodka je nižji od preteklega leta, saj v planu ni zajet člen 12 zakona o gozdovih,

— obresti od kreditov, ki so višje od preteklega leta kar za 93 %. Tak dvig obresti je posledica spremenjenih obrestnih mer in financiranja tekočega poslovanja (73 %) s kratkoročnimi viri sredstev. Take obresti v veliki meri obremenjujejo dohodek, saj predstavlja kar 20,8 % dohodka,

— del dohodka za svobodno menjavo z obema delovnima skupnostima je povečan za 8,7 %, kar je manj, kot je planirana rast dohodka in predstavlja le 7 % dohodka,

— prispevki in davki iz dohodka so povečani za 34,9 %, kar je več, kot je porast dohodka. Izredno so se povečale zavarovalne premije in bančne storitve. V letu 1983 je uveden nov prispevek iz dohodka za pospeševanje konvertibilnega izvoza,

— pospešena amortizacija je planirana samo v dveh TOZD in to v Blagovnem prometu in Novi opremi. Pri ostalih TOZD nismo vkalkulirali pospešene amortizacije, ker je že minimalna izredno visoka.

Čisti dohodek je planiran v višini 10,6 % celotnega prihodka in je večji za 25,8 % kot dosežen v preteklem letu.

Bruto osebni dohodki so planirani na osnovi dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1983, s tem da se je na nivoju DO ugotavljal kazalnik — delež izvoza v celotnem prihodu in ostali kazalniki (produktivnost, ekonomičnost, rentabilnost in rast dohodka) po TOZD. Planirana rast mase bruto osebnih dohodkov je 12,8 %, neto osebnih dohodkov na delavca mesečno za 8 %, kar je 14.135 din.

Ostanek za sklade planiramo v višini 148.243.000 din oz. kompenziran z izgubo 104.764.000 din in predstavlja 1,5 % rentabilno poslovanje.

Planiran ostanek dohodka je razdeljen po planu v naslednje sklade:

		v 000 din	
1. stanovanjski sklad — lastni	17.067	28.724	
vzajemni	11.657		
2. v rezervni sklad		29.668	
3. poslovni sklad — Kosovo	13.356	58.030	
svobodna menjava	8.188		
TOZD	36.486		
4. sklad skupne porabe		31.821	
— za družbeno prehrano	5.166		
— splošni del	25.620		
— za stanovanjski del	1.035		
		148.243	

Poslovanje z izgubo planiramo v skupni višini 43.479.000 din in to v naslednjih TOZD:

— žaga Mušenik	4.024.000 din
— žaga Vuhred	9.890.000 din
— TSP Radlje-Podvelka	29.565.000 din

Pokrivanje izgube v TSP Radlje-Podvelka je stvar sanacijskega programa, ki je trenutno v razpravi. Za odpravo izgube v ostalih dveh TOZD pa moramo takoj izdelati sanacijske programe.

Na robu rentabilnosti poslujeta TOZD TP Pameče in TOZD TP Prevalje. Pristopiti morata takoj k izdelavi ukrepov za boljše in racionalnejše poslovanje.

S planskimi rezultati ne moremo biti zadovoljni, saj si moramo z notranjimi ukrepi varčevanja zagotoviti boljše osnove za nemoteno poslovanje v prihodnjih letih in boljši poslovni rezultat ob zaključku leta.

6. PREDLOG PLANA POTREBNIH OBRATNIH SREDSTEV

- I. Postopek izdelave plana
- II. Zmanjšanje primanjkljaja z dodatnimi viri
- III. Struktura virov, primerjava s planom 1982 in poprečje in izvrševanje srednjeročnega plana
- IV. Plan obresti od kratkoročnih kreditov

I. Postopek izdelave plana

1. Planiranje vezave obratnih sredstev

Kot nosilec izdelave finančnega plana obratnih sredstev smo z aktivnotjo pri izdelavi planov pričeli v januarju 1983. Skupno z Blagovnim prometom in tehničnim sektorjem za lesno industrijo smo se dogovorili o postopkih in zadolžitvah pri sestavi plana obratnih sredstev za leto 1983.

a) Plan zalog

Vrednostni plan posameznih vrst zalog smo pripravili na osnovi podatkov o količinskem stanju zalog, ki ga je posredoval TOZD Blagovni promet za surovine in repromateriale ter gotove izdelke.

Zaloge gotovih izdelkov so ovrednotene po planiranih prodajnih cenah z upoštevanjem procenta vrednotenja le-teh za posamezne TOZD.

Za zaloge nedovršene proizvodnje so podatki pripravljeni na osnovi poprečnega stanja le-teh v letu 1982 in usklajeni s tehničnim sektorjem za lesno industrijo. Tako smo izračunali vezavo v zalogah za vse TOZD finalne lesne predelave, medtem ko smo za TOZD gozdarstva in žage izračunali vezavo na osnovi poprečja leta 1982.

b) Plan terjatev do kupcev

Terjatve do kupcev za eksterno prodajo smo planirali na osnovi prodajnih pogojev za leto 1983, ki jih je pripravil TOZD Blagovni promet (za TOZD finalne predelave) in na osnovi doseženega poprečja od 1. 1.—30. 9. 1982, ob upoštevanju cen, ki so bile dosežene konec leta 1982.

Za interno prodajo smo planirali plačilne pogoje na osnovi plačilnih pogojev, ki so veljali v letu 1982 in so bili dogovorjeni v letnem načrtu interne banke za leto 1982.

Z upoštevanjem navedenih izhodišč smo prišli do naslednjih rezultatov:

	(v 000 din)	
— potreben denar za pokritje vrednostnih zalog	789.434	48 %
— ostali potreben denar	849.759	52 %
S K U P A J	1.639.193	100 %

2. Planiranje virov za pokritje potrebnih obratnih sredstev

Pri izračunu lastnega poslovnega sklada za obratne namene smo izhajali iz stanja 30. 9. 1982, od katerega smo odšteli investicijski ostanek oz. prišteli primanjkljaj investicijskih sredstev, da smo odpravili vpliv investicijske porabe v poslovnem skladu. Tako dobljenemu znesku smo prišteli formiranje poslovnega sklada po srednjeročnem planu za leto 1983, brez upoštevanja inflacije.

Tako izračunan poslovni sklad za obratne namene 1983 je znašal 181.512/m din. Pri planiranju dolgoročnih kreditov za obratne namene smo dejanskemu stanju prišteli 35.000/m din (TOZD TP Pameče — 15.000/m, TOZD BP — 20.000/m), katerih pridobitev je zelo vprašljiva zaradi poslovne politike TKB Slovenj Gradec.

Namenske kratkoročne kredite za izvoz in pripravo blaga za izvoz smo planirali na osnovi planiranega izvoza za leto 1983. Pravtako smo pri virih upoštevali kredite za ostale obratne namene, ko so bili odobreni namensko za posamezne TOZD (Blagovni promet, Nova oprema, TSP Radlje).

Eskont menic smo planirali na osnovi prejetih menic od kupcev za eksterno prodajo v višini 208.000/m, kar je približno 70 % več od poprečja v letu 1982.

Na osnovi nabavne politike za leto 1983 — za eksterno nabavo smo planirali **kreditiranje od dobaviteljev**. Pri interni nabavi smo upoštevali plačilne roke v skladu z letnim načrtom interne banke.

Tako lahko ugotovimo, da se kreditiranje kupcev ne bo pokrivalo s kreditiranjem od dobaviteljev, kar pomeni, da bomo ta izpad pokrivali z drugimi kratkoročnimi viri.

	(v 000 din)
a) kreditiranje kupcev:	849.759
1. virnansko	
— eksterno	252.957
— interno	101.140
2. menice	495.662
b) kreditiranje od dobaviteljev	613.623
1. virnansko	
— eksterno	104.791
— interno	148.096
2. menice	360.736

c) Razlika, ko jo bo potrebno pokriti s kratkoročnimi viri

Ostale vire obratnih sredstev smo ocenili glede na gibanje v predhodnih letih.

S takšnim izračunom smo ugotovili naslednje vrednosti skupaj za DO:

	(v 000 din)
— vezana obratna sredstva	1.639.193
— viri za pokrivanje obratnih sredstev	1.344.963
Primanjkljaj virov za pokrivanje obratnih sredstev	294.230

II. Pokritje primanjkljaja

Tako ugotovljen primanjkljaj smo pokrili z naslednjimi predvidenimi viri:

1. združena investicijska sredstva v višini 100.000/m

V letu 1983 nam bo zaradi pokritja izgube za TOZD TSP v celoti izpadel rezervni sklad, ki je bil kvaliteten lastni vir za pokrivanje obratnih sredstev. Zaradi tega izpada in zaradi povišanja splošne obrestne mere za kratkoročne kredite na 30 % predlagamo združevanje investicijskih sredstev v okviru Lesne. Gornji znesek smo razporedili na TOZD v okviru ugotovljenega primanjkljaja;

2. združevanje začasnih viškov obratnih sredstev

Nekatere temeljne organizacije (predvsem gozdarstva in žage) izkazujejo več virov, kot jih potrebujejo za pokritje lastne vezave in sicer v znesku 77.230/m din. Ta sredstva so predvidena za kratkoročno združevanje v interno banko in jih bomo v skladu s poslovno politiko plasirali na temeljne organizacije v razmerju ugotovljenega primanjkljaja;

3. prav tako smo na temeljni organizaciji v razmerju primanjkljajev dodelili kratkoročne kredite za ostale namene, ki jih najema interna banka in jih plasira temeljnim organizacijam. Teh obstoječih kreditov je 117.000/m din in ne predvidevamo nobenega povečanja zaradi izredno visoke obrestne mere;

III. Struktura virov, primerjava z letom 1982, izvrševanje srednjeročnega plana

Če sedaj ob ugotovitvi končnega primanjkljaja na kratko analiziramo predloge letošnjega plana obratnih sredstev, ugotovimo naslednje:

	poprečje 1982	struktura v %	plan 1983	struktura v %	indeks 83/82	struktura 1981—1985 za leto 1983
1. vezana obratna sredstva	1.615.140	100	1.639.193	100	101	100
— zaloge	804.458	49	789.434	48	98	63
— ostala vezana sredstva	810.682	51	849.759	52	105	37
— od tega menice	281.762	34	495.662	58	176	77
2. viri obratnih sredstev	1.350.600	100	1.639.193	100	121	100
— lastni poslovni sklad	174.649	13	181.512	11	104	16
— dolgoročni krediti	140.413	10	161.890	10	115	19
— rezervni sklad	56.814	4	—	—	—	—
— razlika v ceni	13.378	1	—	—	—	—
— združena inv. sredstva	—	—	100.000	6	—	—
skupaj dolgoročni viri	385.266	28	443.402	27	115	41
— namenski kratkoročni kred.	73.609	2	96.354	16	88	18
— kratk. kred. za ostale namene	211.202	—	155.878	—	—	—
— eskont pri TKB	126.716	9	208.032	13	164	7
— dobavitelji	411.221	31	613.623	37	149	25
— avansi	61.640	5	27.477	2	44	—
skupaj kratkoročni viri	884.388	66	1.101.364	68	125	50
— ostali začasno izposojeni viri	80.958	6	94.427	5	117	9

IV. Plan obresti od kratkoročnih kreditov

Glede na planirano strukturo virov za pokrivanje obratnih sredstev, v kateri so izkoriščene maksimalne možnosti pridobitve eksternih in internih virov smo pripravili izračune. Pri izračunu smo upoštevali spremembe obrestne mere tako zunanjih kot notranjih kreditodajalcev.

Letošnje leto so izredno porasli zneski planiranih obresti (predvsem pri TOZD Blagovni promet, ki je na podlagi SaS prevzel zaloge gotovih izdelkov delno od TOZD TP Pameče in TP Prevalje in v celoti od TSP Radlje), saj so se splošne obrestne mere od začetka leta 1982 do februarja 1983 povečale za 300 %.

Zato vas prosimo, da ponovno preverite realnost plana vezave obratnih sredstev (predvsem zaloge) saj bomo tako visoke obremenitve z obrestmi v dohodku težko prenesli.

Ce na predlog plana obratnih sredstev in obresti nimate pripomb, ga skupno z ostalimi plani temeljne organizacije sprejmete na vaših samoupravnih organih in nam dostavite izvešček sklepa.

7. PLAN ORGANIZIRANOSTI POSLOVANJA, ZAPOSLOVANJA, IZOBRAŽEVANJA TER OSEBNEGA IN DRUŽBENEGA STANDARDA

V letu 1983 bomo izboljšali funkcioniranje delegatskega sistema, samoupravnega odločanja in medsebojnega urejanja razmerij v združenem delu. Zato bomo več storili tudi na področju obveščanja delavcev z utrjevanjem in razširitev notranjega sistema obveščevalne mreže in s povečanjem gostote sprotne funkcije.

Planirano število zaposlenih iz ur je naslednje:

	dejansko v l. 82	plan. 83	povečanje	indeks
gozdarska dejavnost	809	836	+27	108,3
lesnoindustrijska dejavnost	1606	1597	-9	99,4
blagovni promet	140	171	+31	122,1
DSSP	189	193	+4	102,1
DS interne banke	35	35	0	-
Skupaj DO	2779	2832	+53	101,9

Planirano število zaposlenih je za 2 % večje kot v preteklem letu. V gozdarski dejavnosti je planirano število zaposlenih nad resolucijskimi izhodišči in je vprašljiva realnost planiranja zaposlenih. V lesarski dejavnosti je predvidena premostitev skladišnih delavcev in delavcev servisiranja iz TSP Radelj v TOZD Blagovni promet, ker se prenesejo tudi dela in naloge. V ostalih TOZD ni predvideno povečanje zaposlenih.

Spremljali bomo gibanje, razvoj in napredovanje zaposlenih delavcev ter zaposlovali delavce na delih, za katere so usposobljeni.

V skladu s samoupravnimi splošnimi akti bomo zaposlovali pripravnike in urejali zaposlovanje tako, da bomo na vsakega začetelega stotega delavca zaposlili enega štipendista-prapravnika za nedoločen čas. Omejili bomo pogodbeno in nadurno delo. Pogodbeno delo bomo uvažali le v primerih, ko bomo dobili soglasje od pristojne SZZ kot tudi delo čez polni

delovni čas. Striktno bomo upoštevali določila ZDR in pravilnik o delovnih razmerjih.

Štipendirali bomo predvsem delavce proizvodnih poklicev v skladu z našim razvojem in izkazanim primanjkljajem v posameznih strokah in stopnji izobrazbe.

Urejali bomo pripravništvo, predvsem za naše štipendiste. Proizvodno delo in delovna praksa bo potekala v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju. Delavce bomo usposabljali za III. stopnjo v lesarstvu. Organizirali bomo razne oblike in smeri izobraževanja, kot so: tečaj za žičničarje turističnih žičnic, za upravljalce lupinskih linij, gojitelje, sekače, motorne žage. Izven DO bomo izobraževali delavce na osnovi planov izobraževanja.

Glede na to, da je OD stimulativna kategorija, bomo v letu 1983 pričeli izvajati nov sistem za delitev osebnih dohodkov, ki bo delavce vzpodbujal k večji delovni storilnosti in doseganju večjega dohodka.

S parviličnim zaposlovanjem in izvajanjem večje delovne discipline bomo zmanjšali absenco, kjer bosta sodelovali zdravstvena in socialna služba. Hkrati bomo za boljše počutje delavcev in izboljšanje zdravstvenega stanja organizirali rekreacijo in oddih ter družbeno prehrano, kjer še ni organizirana.

Za zmanjševanje poklicnih obolenj in preventivno zdravljenje težkih hfičnih delavcev bomo organizirali boljše povezovalne, varstvene in zdravstvene službe.

POVZETEK PLANA DO LESNA ZA LETO 1983

Plan leta 1983	% povečanja nasproti letu 1982
1. Proizvodnja	
— gozdarska — pridobivanje	226.900 m ³ — 1,12
— gojenje	19.378 dnin — 0,7
— lenosindustrijska	490.752 pog. m ³ + 5,0
SKUPAJ DO	3,5
2. Število zaposlenih	2.832 1,9
3. Produktivnost fizična	— 2
4. Izvoz	
— dinarski	628.251,400 61
— po SIV-ovem tečaju	840.595,500 16
— prilivi	169.600,000 14
5. Uvoz	
— proizvodni materiali	50.700,000 — 34
— rezervni deli storitve	45.813,000 40
— oprema	36.858,000 170
— združevanje z dobav.	46.070,000 — 5
6. Pokritost uvoza z izvozom	189
7. Celotni prihodek	7.430.472,895 33,9
8. Dohodek	1.623.877,328 27,3
9. Amortizacija po predp. stop.	362.304,351 35,8
10. Čisti dohodek	785.836,598 25,8
11. Ostanek za sklade (kompenziran)	104.763,512 506,3
12. Izguba	43.479,680 — 75,0
13. AM po predpisanih stopnjah + pospešena AM	369.672,945 41,1
14. Poprečni neto OD na delavca — mesečno	14.135,0 8,0
15. Vezana obratna sredstva	1.639.193,00 1,0

Sektor za plan in analize

Družbenopolitične organizacije so podprle sanacijo

V drugi polovici meseca aprila smo v Lesni razpravljali o sanacijskem programu za TOZD TSP Radlje-Podvelka. Razprave so bile organizirane tudi v občinskih in medobčinskih organizacijah in skupnostih. V sredo, 20. 3. 1983 je sanacijski program podprla konferenca sindikata Lesne, združena s konferenco osnovnih organizacij Zveze komunizma, že dva dni pred tem pa mu je

dal zeleno luč odbor za gospodarjenje.

Sanacijski program predvideva delno preusmeritev proizvodnje t. j. zmanjšano proizvodnjo oken s tem, da bo program stavbnega pohištva še vedno kompleten na tržišču, odpravo artiklov, ki prinašajo izgubo (Intro) in vključevanje proizvodnje novih izdelkov (lepljeni profili, naoknice, masivne obloge). Predviden

je tudi povečan izvoz od 1,6 % na 11 % oziroma 17 % celotne proizvodnje v letu 1984. S povečanim izvozom si bo TOZD ustvaril devizna sredstva in s tem sam pokrival del potreb po deviznih sredstvih. Z zmanjšano proizvodnjo bo tudi manjši rizik prodaje. Izboljšanje cenovnih razmerij med nabavnimi in prodajnimi cenami naj bi prispevalo k sanaciji. Predvidevamo tudi povečanje cen oken, boljše izkoriščanje surovin in pomožnih materialov ter poveča-

no produktivnost za 36 % z odpravo ozkih grl, tehnološkimi izboljšavami, boljšim izkoriščanjem delovnega časa.

Že dalj časa prisotna bojazen o pomanjkanju žaganega lesa je sedaj odveč. Plan distribucije žaganega lesa predvideva zmanjšan izvoz rezanega lesa in povečan izvoz lepljenih profilov.

Sanacijski program predvideva tudi nove naložbe za ca. 4 milijarde din. Investirali bomo v naprave za izdelavo naoknic in sušilnico ter opremo za nadaljnji razvoj lepljencev.

V TOZD že sedaj delajo po novi organizaciji. Uvedli so operativno planiranje, usklajeno s TOZD Blagovni promet in gibanji na trgu. Proizvodnjo in proizvodne stroške bodo sproti spremljali in redno obveščali o odstopanjih vse delavce Lesne.

V prvih štirih mesecih letošnjega leta je tekla proizvodnja po začasnem planu. Predvidena izguba je ca 2,9 milijarde din. To izgubo bo potrebno ob koncu leta tudi pokriti. Sanacijski program predvideva od 1. 5. dalje takšno proizvodnjo, da se izguba ne bo več pokazala.

Glede na marketing je nemogoče pričakovati korenite spremembe v proizvodnji. Ta bo potekala na podlagi prodajnega plana in kapacitet (tehnoloških in kadrovskih) in proizvodov, ki jih v TOZD znajo delati. Prestrukturiranje proizvodnje je pretežno orientirano na lepljenje, ki združuje les, lepilo in delo, to pomeni, da bo z razvojem lepljencev v končne izdelke, oplemeniteni delo. Ti novi izdelki so zaenkrat še ne definirani. V TOZD računajo, da bodo s proizvodnjo takih artiklov lahko sklepali kooperacijske odnose z drugimi delovnimi organizacijami.

Poudariti je še potrebno, da so delavci v TOZD sprejeli vse našete ukrepe in upajo, da bi v TOZD stekla proizvodnja tako, kot je bilo načrtovano, čeprav jim nizki osebni dohodki ne dajejo prave stimulacije.

Likvidnostnih težav, ki nas že nekaj časa pestijo v Lesni, se zaenkrat še ne bomo rešili. Za letošnje leto predvidevamo, da bo pri pokrivanju izgube sodelovala Temeljna koroška banka, računamo pa tudi na občinske in republiške rezerve. Banka je obljubila tudi odlog 50 % odplačila anuitet na leta 1985 in 86.

Nekaj bremena je rešil TOZD TSP s prenosom zalog tako, da sedaj stroški obresti bremenijo Blagovni promet.

Na združeni konferenci sindikata Lesne z delegati osnovnih organizacij Zveze komunistov je razprava potekala konstruktivno in resno. Iz razprav, ki so jih podajali delegati temeljnih organizacij, lahko ugotovljamo, da se razen ene temeljne organizacije načelno vse strinjajo, da proizvodnja nekako steče v TSP. Temeljne organizacije predelovalne industrije so izražale bojazen zaradi pomanjkanja rezanega lesa, delegati so postavljali vprašanja direktorju TOZD Blagovni promet, ali je prodaja izdelkov resnično zagotovljena, veliko pa je bilo govora o povezovanju na osnovi dohodkovnih odnosov. Konferenca je po razpravi sprejela stališča.

1. Konferenca sindikata Lesne in OO ZK podpira sanacijski program za TOZD TSP Radlje-Podvelka in predlaga temeljnim organizacijam, da ga sprejme s tem, da

— se sanacijski program uresničuje po predvidenih stopnjah na proizvodnem, nabavno-prodajnem in finančnem področju,

— nosijo predlagatelji sanacijskega programa moralnopolitično in materialno odgovornost za strokovni predlog,

— odgovorni sproti spremljajo in analizirajo uresničevanje sanacijskega programa in o vseh nepravilnostih in odklonih od zastavljenih ciljev redno obveščajo delavce Lesne.

2. Ker pomeni sanacijski program za TOZD TSP Radlje-Podvelka in naložbe, ki so predvidene v programu, velike finančne obremenitve za vsako temeljno organizacijo, je nujno treba pristopiti k izdelavi predsanacijskih programov in programov za odpravo motenj v proizvodnji v TOZD, ki poslujejo na robu rentabilnosti. V najkrajšem času je potrebno izdelati stabilizacijske programe za vse TOZD in izdelati program reševanja situacije v celotni Lesni.

3. Vlogo delovne organizacije je potrebno uveljaviti na osnovi čistih računov in pravih dohodkovnih odnosov in s tem združevanja sredstev za reševanje problemov v Lesni na področju enostavne in razširjene reprodukcije.

4. Predstavniki konference so bili skeptični v zvezi z oskrbo s surovinami in repromateriali in s prodajo končnih izdelkov ter zavzeli sklep:

— da se pripravijo pismena poročila o blagovnih tokovih, za katera je zadolžen direktor Blagovnega prometa — tov. Savinek.

5. Po sanacijskem programu za TOZD TSP Radlje-Podvelka je predvideno v letu 1984 bistveno povečanje porabe kvalitetnega žaganega lesa, zato je potrebno pripraviti distribuciji žaganega lesa podrobno analizo. (Naloga: lesarski sektor, tov. Pirmaier).

Ida Robnik

NAJSTAREJŠI SLOVENEK

FRIDERIK ROŽENK, rojen 16. 7. 1880

Rojen je bil v Guštanju, to so današnje Ravne na Koroškem. Leta 1894 je kot štirinajstletnik začel delati v takratnih fužinah v Guštanju. Leta 1945 je bil upokojen. Našteli so mu 51 delovnih let. No, gotovo mu niso pozabili odbiti tistega leta izpod 15 let starosti.

Leta 1905 se je poročil in leta 1930, po 25 letih, je postal vdovec.

Med I. svetovno vojno je bil pač cesarski soldat. Kje in kod ga je podila vojna vihra, ne vemo.

Poznamo njegovo vnukinjo, ki je inženir kemije in ima že 14 let delovne dobe v železarni na Ravnah. Ima pa še več vnukinj in vnuka, ki so starejši.

Društvo upokojencev na Ravnah ga je izbralo za častnega predsednika.

Do nedavnega je živel na Ravnah, doma in je bil še kar aktiven. Dobro pol leta pa je oskrbovanec v koroškem domu starostnikov v Črnečah pri Dravogradu.

Obiskali smo ga v domu 18. februarja letos in še 24. marca. Za svoja leta je še kar »kampelc«.

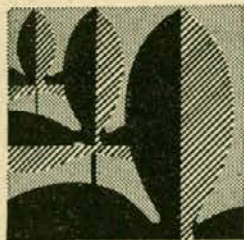
Predstavljamo ga našim bralcem kot najstarejšega poznanega Slovence, in mu želimo zdravja in dobrega počutja.

V juliju, za njegov 103. rojstni dan, ga bomo ponovno obiskali in se kljub težavam z njegovim sluhom poskušali kaj več pogovoriti o njegovi dolgi življenjski poti.

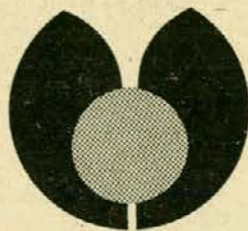
J. S.

Roženk Friderik ob praznovanju 102. roj. dne, julija lani

KOROŠKA KMETIJSKA
ZADRUGA, n. sub. o.
SLOVENJ GRADEC
KOROŠKA ZADRUŽNA
HRANILNO KREDITNA
SLUŽBA, n. sub. o.
SLOVENJ GRADEC

PRILOGA ZA KMETIJSTVO

PRILOGA ZA KMETIJSTVO izhaja mesečno. Prilogo izdaja KKZ Slovenj Gradec in KZ HKS Slovenj Gradec in je sestavni del Viharnika.

Ureja uredniški odbor. Glavna urednica Rok Gorenšek in Jože Krevh.

Naslov: KKZ Slovenj Gradec, Celjska c. 7, Uredništvo priloge za kmetijstvo, telefon 842-341.

Klišeji in tisk: ČGP Večer Maribor, Tržaška c. 14, 62000 Maribor, 1983.

LETO III — ŠTEVILKA 5

MAJ 1983

POŠTINA PLAČANA

Kaj menijo kmetje o novem pokojninskem in invalidskem zavarovanju

V mesecu marcu in aprilu smo bili priča široki javni razpravi o osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, le-ta je v javni razpravi naletel na velik odziv. Osnutek zakona med drugim prinaša temeljito spremembo v zavarovanju kmečkega prebivalstva, saj bi se naj uveljavilo ustavno načelo o enakem družbeno-gospodarskem položaju in v osnovi enake pravice in obveznosti delavcev in kmetov, ki izhajajo iz dela.

V tem sestavku bomo kratko nazorili mnenja, stališča, dileme in pripombe, ki so jih v javni razpravi postavili kmetje v vseh sredinah, kjer so bili prisotni na razpravah tako v kmetijski zadrugi, krajevnih skupnostih kot v drugih samoupravnih in družbenopolitičnih organizacijah, ki so organizirale javno razpravo.

Ugotovimo lahko, da kmetje podpirajo osnutek zakona v določilih, ko govori o obveznem zavarovanju kmetov, združenih in individualnih,

kar pomeni zavarovanje nosilcev gospodarstva, zakoncev, otrok in drugih članov kmečkega gospodarstva, ki delajo na kmetiji, opravljanje kmetijske dejavnosti pa jim je edini ali glavni poklic. Ta določila za kmete pomenijo izpolnjevanje sistema socialne varnosti, oziroma priznanja njihovega dela, s tem pa preseganje določil o obveznem starostnem zavarovanju, kjer je merilo za pridobitev starostne pokojnine lastnina, eni kmetiji pa pripada ena pokojnina, ne glede na to, koliko ljudi je delalo na njej in od nje živel.

Ob načelni podpori rešitvam, ki jih je prinesel osnutek zakona, kmetje predlagajo precej sprememb, ki bi jim naj predlagatelj zakona prisluhnil in jih upošteval pri sestavi predloga zakona. Kmetje so v razpravi predvsem poudarili, da se premalo upošteva njihovo minulo delo in so proti temu, da se v pokojninsko dobo všteje samo čas od leta 1972, to je od uvedbe starostnega zavarovanja kmetov. Nadalje menijo, da bi bilo potrebno, da se minulo delo prizna vsem članom kmečkega gospodarstva, ki so delali in živijo na kmetiji. Mnenja so tudi bili, da v času razprave niso zadosti seznanjeni z izračuni oziroma zavarovalnimi osnovami in prispevki, ki jih bodo za uresničevanje svojih pravic dolžni prispevati.

Pripomb in vprašanj je bilo v razpravi še več, kot so zagotavljanje

(Nadaljevanje na 2. strani)

Lepo jih je pogledati

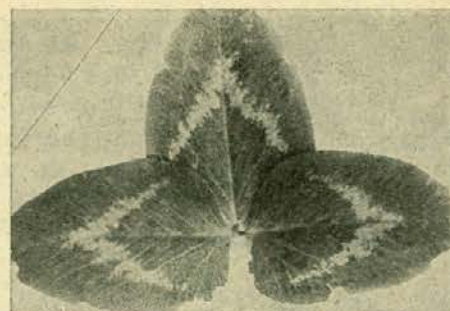
del sredstev s strani organizacije združenih kmetov — glede na nizko akumulacijo, priznanje ugodnosti tistim kmetom, ki so že sedaj prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovani, nejasnosti v zvezi z invalidnostjo kmeta in pa določilo, da bi se invalidnost upoštevala šele od uveljavitve novega zakona naprej.

Ob vsem zgoraj navedenem in ob znanih zavarovalnih osnovah se mi zastavlja vprašanje, ali bo kmet zmožgel plačilo prispevkov, saj bodo tudi primeri, ko bo posamezna kmetija

obremenjena tudi s tremi, štirimi ali več prispevki, gospodarski položaj pa je težak in ni mogoče pričakovati od združenega dela večje solidarnosti.

Zato bo verjetno kazalo, da bomo pravice iz zakona širili postopoma, rečemo pa lahko, da z enotnim pokojninskim in invalidskim zavarovanjem podpiramo dolgoročno perspektivo mlajšim generacijam, to pa je tudi namen samega zakona.

Jože KREVIH

Detelja — zvrhan koš dušika, beljakovin nam daje, če pa liste štiri ima, nam tudi srečo lahko da.

Zavarovalna osnova, prispevek in višina pokojnine

Ob razpravi, oziroma pozneje ob uveljavitvi zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, je vsekakor za kmeta pomembno, koliko bo moral za uveljavljanje teh pra-

vic prispevati in koliko bo temu primerno odmerjena višina pokojnine. V ta namen vam prikazujemo podatke, ki jih je objavil kmečki glas, dne 13. aprila 1983.

razred	Zavarovalna osnova	Znesek prispevka		Znesek pokojnine			
		mesečni	letni	za 15 let pok. dobe	za 20 let pok. dobe	za 30 let pok. dobe	polna pok. doba
I.	4.575	910	10.920	1.601 m 1.830 ž	2.059 m 2.516 ž	2.974 m 3.431 ž	3.889
II.	6.863	1.364	16.368	2.402 m 2.754 ž	3.088 m 3.774 ž	4.461 m 5.147 ž	5.833
III.	9.150	1.818	21.816	3.203 m 3.660 ž	4.118 m 5.033 ž	5.948 m 6.863 ž	7.778
IV.	11.438	2.273	27.276	4.003 m 4.575 ž	5.147 m 6.291 ž	7.435 m 8.579 ž	9.722
V.	13.725	2.727	32.724	4.804 m 5.490 ž	6.176 m 7.549 ž	8.921 m 10.294 ž	11.667
VI.	18.301	3.636	43.632	6.405 m 7.320 ž	8.235 m 10.065 ž	11.896 m 13.726 ž	15.555
VII.	22.876	4.545	54.540	8.007 m 9.150 ž	10.294 m 12.588 ž	14.869 m 17.157 ž	19.444
VIII.	27.451	5.454	65.448	9.608 m 10.980 ž	12.353 m 15.098 ž	17.843 m 20.588 ž	23.333
IX.	32.026	6.364	76.368	11.209 m 12.810 ž	14.412 m 17.614 ž	20.817 m 24.020 ž	27.222
X.	36.601	7.273	87.276	12.810 m 14.640 ž	16.471 m 20.131 ž	23.971 m 27.451 ž	31.111
XI.	41.176	8.182	98.184	14.412 m 16.471 ž	18.529 m 22.647 ž	26.764 m 30.882 ž	35.000
XII.	45.751	9.091	109.092	16.013 m 18.300 ž	20.588 m 25.163 ž	29.738 m 34.313 ž	38.888

OBRAZLOŽITEV: Prikazane zavarovalne osnove za zavarovanje, kmete so izračunane na podlagi izhodišč, določenih v osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju:

— 50 % zajamčene pokojninske osnove za individualne kmete (čl. 13. osnutka) oziroma

— zajamčena pokojninska osnova za združene kmete, če želijo imeti enake pravice kot delavci v združenem delu (čl. 12. osnutka).

Zajamčena pokojninska osnova je zajamčena pokojnina, ki naj bi po predvidevanjih za leto 1983 znašala 7.778 din na mesec, povečana za 17,65 % tako, da znaša 9.150 din na mesec. Samo tako določena zajamčena pokojninska osnova lahko pri polni pokojninski dobi da zajamčeno pokojnino. Neto zavarovalna osnova mora biti vsaj enaka zajamčeni pokojninski osnovi, če hočemo, da bo valorizirano 10-letno poprečje neto zavarovalnih osnov dalo približno zajamčeno pokojninsko osnovo in s tem tudi zajamčeno pokojnino.

V tabeli prikazane zavarovalne osnove so izračunane tako, da je zavarovalna osnova I. razreda, v osnutku zakona določena najnižja zavarovalna osnova (50 % zajamčene pokojninske osnove). Nadaljnje zavarovalne osnove do V. razreda rastejo za 1,4 zneska zajamčene pokojninske osnove od V. razreda dalje pa zavarovalne osnove rastejo za 1,2 vrednosti zajamčene pokojninske osnove. **Zavarovalna osnova III. razreda pa je najnižja osnova za združene kmete, če želijo imeti isti obseg pravic kot delavci v združenem delu.**

Vse obremenitve so prikazane po neto prispevni stopnji zato, ker so zavarovalne osnove določene v neto znesku in predstavljajo neto pokojninsko osnovo. Neto prispevna stopnja je 19,85 %. Izračunana je na podlagi bruto prispevnih stopenj, objavljenih v Uradnem listu SRS št. 54, 1982 in je rezultat povečanja bruto prispevnih stopenj za leto 1983.

Podatke pripravil:

Jože Krevh

Vloga veterinarstva pri razvoju živinoreje

V živinoreji so poleg boljšega izkoriščanja travnatnega sveta velike rezerve tudi v izboljševanju kvalitete živalskega fonda, v zdravju živali in redni plodnosti govejih plemenic.

Proizvodnja živali je ozko povezana z njihovim zdravjem, saj lahko redno proizvodnjo v živinoreji pričakujemo le od zdravih živali in od krav, ki bodo sposobne vsako leto dati tele.

Kužne bolezni goveje živine, ki so še pred nedavnimi desetletji goveje črede, npr. slinavka in parkljevka, kužno zvrževanje idr. smo v Sloveniji povsem zatirali, pri živinorejski proizvodnji, posebno na usmerjenih kmetijah pa se pri kravah molznicah kažejo povsem novi zdravstveni problemi. Večina teh je posledica deficitarnih stanj v prehrani krav molznic, kot so pomanjkanje rudninskih snovi, vitaminov, beljakovin, količinsko premajhen obrok do invadiranoosti s paraziti, od katerih je posebno na močvirnih področjih največji problem veliki metljaj, ki živi v govejih jetrih in jih pogosto tako poškoduje, da živali niso več sposobne za proizvodnjo mleka in mesa.

Velik problem pri proizvodnji mleka so prikrita vnetja kravjega vimena — latentni mastitisi, ki s prostim očesom niso opazni, proizvodnja mleka pri okuženih živalih pa je precej zmanjšana. Takšne živali pozneje zelo rade zbolijo za hudo obliko vnetja vimena, ki ima pogosto za posledico presušitev ene ali več vimenskih četrti. Mleko okuženih in obolelih krav je neprimerno za ljudsko prehrano, med drugim so v takšnem mleku tudi povzročitelji raznih infekcij pri ljudeh (streptokoki, stafilokoki).

Pri kontrolah v zadnjih letih je bilo ugotovljeno, da je v koroški regiji okrog 25 % krav molznic okuženih z latentnim mastitisom, kar je zelo velik odstotek. Vzroki za takšno stanje so zelo različni, od higiene pri molži do nestrokovnega vzdrževanja molznih strojev, ker v koroški pokrajini ni dobro razvite servisne službe za molzne stroje.

Vsa omenjena stanja pri kravah molznicah so povezana z manjšo proizvodnjo mleka, poleg tega pa vplivajo tudi na manjšo plodnost krav.

V živinorejski proizvodnji smatramo za optimalno, če da vsaka krava na leto po eno tele. Pri nas tega v praksi ne dosegamo, ker so zaradi prej omenjenih vzrokov in količinsko in kakovostno nezadostne prehrane pri kravah molznicah predolgi poporodni premori, to je čas od telitve do ponovne zabljetve.

Poporodni premori so pri nas dolgi vsaj 120 dni, znani pa so izračuni, da je vsak krmni dan 200.- din izgube, če krava 84. dan po porodu še ni breja. Pravočasno breja krava da na leto okrog 500 l mleka več, kar je pri 5.000 kravah v koroški pokrajini, od katerih dajejo rejci mleko v javno potrošnjo, 2,5 milijonov litrov mleka letno več ali že 1/5 današnjega odkupa, prej pa je na voljo tudi tele za pitanje ali nadaljnjo rejo.

Rezerve so torej zelo velike!

Da bi vse omenjene škode vsaj delno zmanjšali, je KVZ Dravograd na območju koroških občin uvedel organizirano delo v reprodukciji govedi. Pri takšnem delu na iniciativo rejcev in veterinarjev spremljamo poporodno zdravstveno stanje krav molznic. Pri plemenicah, ki tri mesece po porodu še ne kažejo znakov pojavitve in še niso osemnjene, ustrezno ukrepamo. Vse osemnjene plemenice brezplačno pregledamo na brest dvajset mesece po osemnitvi. Vse plemenice, ki imajo težave z zabljetvijo zdravimo. Pri zdravljenju plodnostnih motenj bremeno rejce za stroške zdravil, za potnino pa, če takšno intervencijo posebej naročijo.

S takšnim organiziranim delom v reprodukciji, ki ga sofinancirajo skladi za intervencije v kmetijstvu v posameznih občinah, smo izenačili tudi ceno za storitve v reprodukcijski službi v vseh koroških občinah ne glede na oddaljenost rejca od sedeža veterinarske organizacije. Rejci sofinancirajo reprodukcijsko službo ob vsaki prvi osemnitvi na osemenjevalni progji s 600,00 dinarjev, za osemnitev na domu pa ne glede na razdaljo s 700,00 din. Pri vsaki ponovni osemnitvi na domu rejci doplačajo 100,00 din. V predelih, kjer je bilo premajhno število osemnitev za vzdrževanje redne osemenjevalne proge, smo osemenjevalne proge ukinili in osemnjujemo samo po domovih.

Mišljenja smo, da bi se s takšnim organiziranim delom v reprodukciji govedi in z vestnim sodelovanjem rejcev in pospeševalnih služb lahko približali cilju, da bi vsaka krava na leto dala tele. Važno je tudi, da bi vsaka krava dala na leto kvaliteto tele, zato pa tako poudarjamo važnost umetnega osemnjevanja, ki pa se ga v koroški pokrajini poslužuje komaj nekaj nad 70 % rejcev krav in telic.

V predelih, kjer je osemnjevanje razširjeno že 30 let, se je z vnašanjem lastnosti najboljših plemenjakov povisil genetski potencial za proizvodnjo mleka od prejšnjih 1.500 l na 4.000 l mleka po kravi letno in dnevni prirast pri pitanju mlade govedi od 800 na 1.200 g dnevno.

Brez dvoma so to ogromni rezultati, ta velika sposobnost naših govejih čred pa je pogosto zaradi količinske in kakovostno nezadostne prehrane izkoriščena komaj 50 %.

Teleta, pridobljena z umetnim osemnjevanjem v odnosu s teleti črnih pripustov, potrebujejo ob solidni prehrani za prirast od 100 do 500 kg po prečno 333 dni pitanja ali 167 dni manj kot teleta iz nekontroliranega porekla in v tem času prirastejo 103 kg več.

V narodnem gospodarstvu pa ne nastajajo škode samo zaradi nezadostne proizvodnje naših živali, škode nastajajo tudi zaradi slabo razvite živinorejske kulture in zavesti naših občanov in slabo razvite mreže za odkup vseh z osemnjevanjem pridobljenih odvečnih telet za pitanje ali plemensko rejo, ki tako vse prepogosto končajo v hladilnih skrinjah. Posebno v času stabilizacije je to preveliko breme za narodno gospodarstvo. Zelo pogosto se dogaja tudi, da tele rodovniške plemenice konča v hladilni skrinji, teleta črnih pripustov pa rejci redijo za plemne. Takšni primeri, ki jih je na žalost kar precej, nas opominjajo, da se vse premalo zavedamo, da je za uspehe v živinoreji potrebna kar najbolj ostra odpora in največja natančnost, uspehi pa so vidni šele čez leta. Poudariti je vredno tudi, da je organizirano delo v reprodukciji zaradi pridobitev v živinoreji zelo konkurenčno ostalim tehnološkim posegom v živinoreji za proizvodnjo mleka in mesa, ker je za povečanje proizvodnje potrebno občutno manj investicijskih vlaganj kot pri izgradnji modernih objektov, ki sami brez urejene prehrane, dobre osnovne črede in urejene reprodukcijske službe ne dosežejo svojega namena.

Mišljenja smo, da je tem vprašanjem potrebno posvetiti veliko več pozornosti od pospeševalnih služb do kmetijskih in veterinarskih organizacij do družbenopolitičnih skupnosti, ker so nesporemljiva dogajanja, da v živinorejski deželi, kakršna je Slovenija, primanjkuje živinorejskih proizvodov.

Milan Verčkovnik, dipl. vet.
Koroški veterinarski zavod

Kaj bomo silirali - travo ali korožo

V zadnjem času se tudi na Koroškem vedno bolj širi pridelovanje korože za siliranje in vedno več pridelovalcev se vprašuje ali ne bi bilo pametneje del travnikov preorati in nameniti za pridelovanje korože. Nekega splošno veljavnega odgovora ne moremo dati, saj imata tako trava kot koroža svoje dobre in slabe strani, zato je izbira predvsem odvisna od obstoječih pogojev na kmetiji in je lahko od sosedov do sosedov različna.

Kadar se odločamo za pridelovanje nove krmne rastline ali izbiramo novo tehnologijo, se ravnamo predvsem po sledečih kriterijih:

1. pridelek krme in hranilnih enot
2. krmna vrednost
3. stroški pridelovanja
4. zanesljivost pridelovanja

S pomočjo teh kriterijev poskušajmo poiskati odgovor na v naslovu zastavljeno vprašanje.

1. Koroška je že mejno področje za uspevanje korože, zato tu dosežejo voščeno zrelost le najrazličnejši hibridi iz razredov 100 in 200. V sorazmerno kratki rastni dobi ti hibridi ne dajo posebno visokih pridelkov, ki jih s travo lažje dosežemo in celo presežemo, čeprav

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

je večina kmetov prepričana v nasprotje.

Številni poskusi v klimatsko manj ugodnih območjih Slovenije so pokazali, da v teh pogojih korusa v pridelkih težko tekmuje z intenzivno gnojeno travo.

Korusa vsebuje več škrobnih enot (SE), zato je pridelek teh enak ali do 20% višji kot pri travi, s katero pa pridelamo 2 do 3-krat več prebavljivih beljakovin (PB) kot s koruso.

2. Živali zaužijejo približno enako količino kvalitetne korusne ali travne silaže (odraslo govedo do 10 kg suhe snovi na dan). Krmna vrednost silaže je tako odvisna predvsem od vsebnosti hranil, glede katerih se obe silaži močno razlikujeta.

Korusna silaža je izrazito energetska kрма, ki s 550–600 SE v kg suhe snovi (SS) presega energetsko vrednost pesnih rezancev in se že približuje energetski vrednosti nekaterih krmil in žit. Vsebuje pa izredno malo beljakovin (okoli 40 g/kg SS). Izredno široko razmerje med beljakovinami in SE (1:13) močno zmanjša uporabnost korusne silaže v prehrani živali, saj te potrebujejo krmno z razmerjem med 1:5 (molznice) in 1:7 (pitanci), zato jo moramo dopolnjevati s krmili, ki vsebujejo veliko beljakovin. Zeljeno razmerje za krmljenje pitevcev dosežemo že z dodatkom nebeljakovinskega dušika (urea), medtem ko moramo molznicam dodajati visokokvalitetna beljakovinska krmila (oljne in sojine tropine, ribja moka), ki pa jih pri nas izredno težko dobimo.

Travna silaža vsebuje veliko več beljakovin (70–100 g/kg SS) in je z razmerjem 1:6 izredno ustrezna kрма za vse vrste živali. Zaradi nekoliko nižje vsebnosti energije (450–500 SE/kg SS) ji je potrebno ob krmljenju dodajati malo več krmil. Tako bomo s travno silažo dosegli enako energetsko vrednost obroka kot s korusno silažo, če ji bomo na vsakih 10 kg (ako ima 30% SS) dodali 0,5 kg krmila. Res je poraba krmil pri krmljenju s travno silažo nekaj večja, vendar so to običajna, cenejša krmila (K za molznice in TL pit ali žitni zdrob za piteance).

3. Brez natančne analize lahko o stroških pridelovanja govorimo le okvirno. Tako so glavni stroški pridelovanja korus:

- seme
- sredstva za zaščito posevka
- gnojila
- ročno in strojno delo za: pripravo zemlje in setev, gnojenje, spravilo.

Stroški za seme, zaščito posevka, pripravo zemlje in setev, odpadejo pri pridelovanju trave. Stroški za gnojila pa so nekoliko večji (travnike gnojimo z 200–300 kg N/ha, medtem ko za koruso zadostuje 150–180 kg N).

Pridelovanje korus ni možno brez nekaterih specialnih strojev (sejalnica, škropilnica, silokombajn), ki jih sicer na kmetiji ne potrebujemo. Visoka storilnost in cena teh strojev narekujejo skupinsko rabo, saj jih kolikor toliko gospodarno izkoristimo šele na 10 in več ha zemljišč pod koruso. Četudi izpolnjevamo ta pogoj, je v teh strojih vezanega precej kapitala, ki bi se vložil kam drugam lahko hitreje povrnili.

Na Koroškem težko zagotovimo dovolj površin pod koruso, saj niso redke skupnosti z manj kot 5 ha korus. Pridelovalec v takšni skupnosti že sama amortizacija strojev močno obremenjuje lastno ceno pridelane silaže in je ta pogostokrat celo dražja od kupljenih krmil.

Na osnovi tega lahko sklepamo, da na Koroškem le težko pridelamo korusno silažo ceneje kot travno.

4. Pridelovanje korus je na Koroškem precej manj zanesljivo kot pridelovanje trave. Poznopomladanske in zgodnje jesenske slane, ki so tu zelo pogoste, posevke korus močno poškodujejo. Nevarnost teh poškodb zmanjšamo s setvijo najbolj ranih hibridov. Ti pa običajno ne dajejo posebno visokih pridelkov.

Suša predstavlja največjo nevarnost za travo, a na Koroškem ni posebno pogosta. Ker dobro gnojene travniki potrebujejo manj vode, nevarnost suše še zmanjšamo z ustreznim gnojenjem.

Zaradi manjše odvisnosti od vremena, pridelki trave iz leta v leto manj nihajo, kar nam omogoča boljše planiranje krmjenja in izkoriščanje stojišč v hlevu.

Večje težave nam lahko povzroči neugodno vreme v času spravila. Travo siliramo uvelo (vsaj 30% SS). Za ovenenje trave pa potrebujemo lepo vreme, ker v neugodnem vremenu trava le težko ovene, traja tudi siliranje dalj časa, dobljena silaža pa običajno nima željenih lastnosti. Vendar v pričakovanju lepega vremena ne smemo preveč odlašati s košnjo, sicer nam trava ostari in se njena hranilna vrednost iz dneva v dan zmanjšuje. V takih primerih si pomagamo z raznimi dodatki (kislina, žitni zdrob, suhi pesni rezanci), ki pa podražijo silažo.

V lepem vremenu dosežemo zadovoljivo uvelost trave že v nekaj urah. Tudi kmetije so s stroji za spravilo travne silaže že dobro opremljene, tako da silos z 40–60 m³ (takšni so najbolj pogosti), napolnimo v dveh dneh. Dva do tri dni lepega vremena pa tudi v drugi polovici maja, ki je sicer izredno deževna, običajno le ujamemo.

Spravilo korus je manj odvisno od vremena, pa tudi optimalni čas spravila ni tako kratek. A za to potrebujemo več strojev in predvsem traktorje večjih moči. Ob dobri organizaciji dnevno pospravimo 2 ha korus oz. napolnimo silos s 130 m³.

Četudi storilnost preračunamo na samo en traktor, je ta pri korusi nekoliko višja, vendar to pri premajhnih kmetijah ni omembe vredna prednost.

Zaključki

Za pridelovanje silažne korus se bodo odločali predvsem na kmetijah, usmerjenih v pitanje, medtem ko naj bi se rejci molznic odločali za korusno silažo le izjemoma in to tisti, ki imajo možnost krmjenja beljakovinskih krmil ali kakšne voluminozne krme, bogate z beljakovinami poleg korusne silaže. Med izjeme sodijo še pridelovalci, že opremljeni s stroji za pridelovanje korus, saj ne bi bilo gospodarno, da bi jih sedaj prodajali. Vendar morajo paziti pri sestavljanju obroka in stalno skrbeti za ustrezno razmerje med beljakovinami in energijo v obroku. V takšnih primerih si lahko pomagamo s hkratnim krmljenjem travne in korusne silaže. S tem povišamo količino beljakovin v obroku, običajno pa se še poveča skupna količina zaužite silaže. Ta način krmjenja ustreza le za večje kmetije (nad 15 krav), sicer dnevni odvzem silaže v dveh odprtih silosih ni dovolj visok in se ta začne kvariti. Pomagamo si še z mešanjem trave (3. ali 4. košnja) s koruso ob siliranju, vendar nam to narekuje dodatne potrebe po strojih (še en traktor z nakladalko).

Za pridelovalce, ki se šele odločajo za pridelovanje silažne korus in nakup potrebnih strojev, bo pametnejše, da del teh sredstev vložijo v povečanje pridelkov na travnikih. Tako vložena sredstva se bodo hitreje vrnila, pridelal bo enako količino krme s približno enako krmno vrednostjo, ki je bolj vsestransko uporabna v prehrani živali in običajno cenejša.

Andrej Golob, dipl. inž. kmet.

Uspela letna seja konference sindikata KKZ

(PONEKOD SE NIMAJO OBČUTKA PRIPADNOSTI SKUPNI KKZ)

V petek, 22. aprila 1983, je bila v gostišču pri »Ančki« na Selah, kjer je področje TZO »LEDINA« Slovenj Gradec, letna seja konference sindikata KKZ.

Seja, ki se je pričela ob 13. uri, je lepo uspela, saj so navzoči delegati in ostali udeleženci v živahni razpravi povedali veliko tega, kar je treba izboljšati in spremeniti v naši združeni KKZ. Ugotovili pa so predvsem to, da je v naši KKZ še zelo nizka zavest o naši skupni pripadnosti.

To dokazuje dejstvo, da je letošnja seja konference sindikata KKZ žal že drugič potekala brez prisotnosti in sodelovanja delegatov in povabljenih TZO »TRATA« Prevalje. Saj so ti brez poprejšnjega pojasnila in brez opravičila izostali. Škoda zares škoda, da je bilo tako. Vsak dialog, vsak pošten razgovor, pa četudi se ne strinjaš z vsem, je boljši, kakor pa odsotnost.

Predsedstvo konference sindikata KKZ

Ograjevanje pašnikov s stalno električno ograjo

Na našem področju je večina travnih oz. pašnih površin v hribovitem področju, le-tu pa je zaradi razgibanosti, oddaljenosti pa tudi zaradi siromašnejših površin nemogoče prenesti tehnologijo pašnokosne rabe ruše, ki jo imamo vpeljana na travinju v ravninskem svetu. Vendar tudi tu rušo najboljše izkoristimo z nadzorovano pašo, zato je delitev tega travinja na ograde ali čredinke nujna.

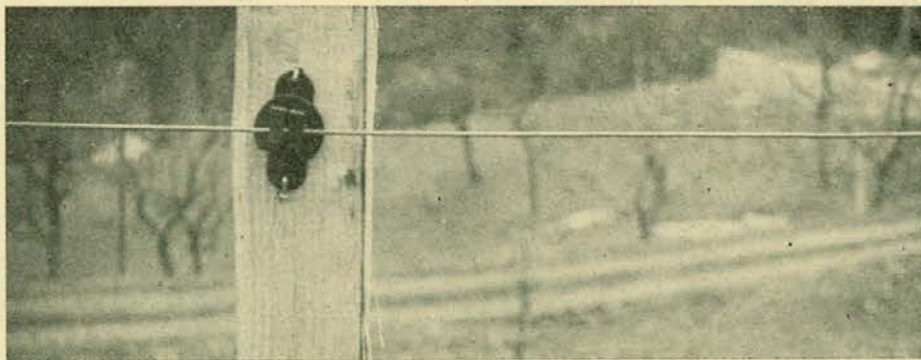
Pašo v hribovitem svetu, kjer bo imela prednost reja goveje živine za meso, je mogoče pravilno voditi na pašniku, ki je razdeljen na 4–6 ograd. Večje število ograd je negospodarno, dokler ne povečamo njegove pridelovalne zmogljivosti. Trajanje zasedbe posamezne ograde enega obhoda ne sme biti daljše od 5 dni zaradi nevarnosti okužbe z živalskimi zajedalci. Tako bo obhod trajal 20–30 dni, kar je dovolj za obnovo ruše, ki bo samo pašena.

Najpomembnejše za gospodarno rabo travinja v hribovitem svetu pa je učinkovita, toda ne predraga ograja. S postavljanjem stalne električne ograje imamo le 25% toliko stroškov kot s postavljanjem klasične lesene ali žične ograje, poleg tega pa je pravilno izdelana stalna električna ograja učinkovitejša kot pa klasična. Ker je namenjena za ograjevanje pašnikov, na katerih pasemo različne vrste in kategorije živali skupaj ali ločeno na isti površini in so živali zunaj preko cele pašne sezone, mora biti stalna električna ograja napravljena iz več žic. Priključena mora biti na pašni aparat velike moči, da bo učinkovita tudi v težjih pogojih delovanja (žica v travi, dolga ograja).

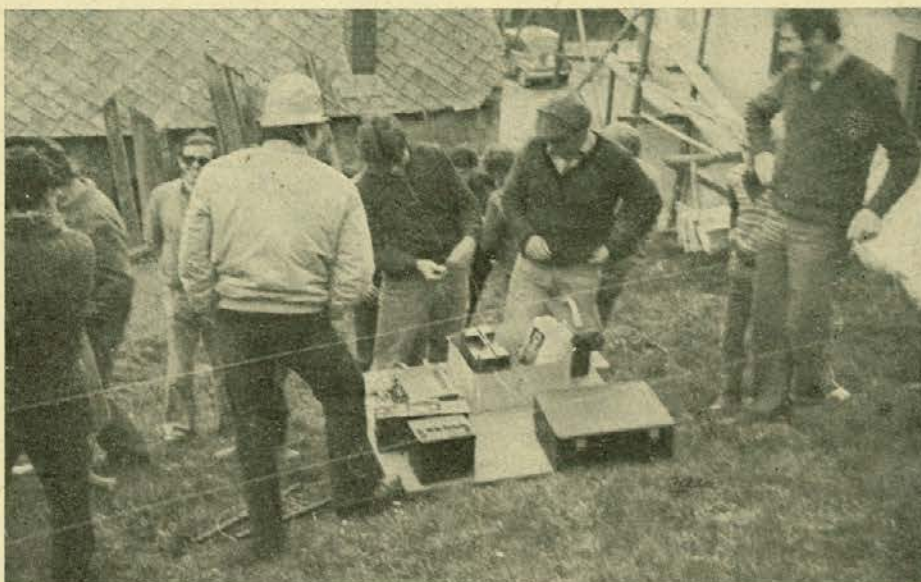
Da bi se kmetje lažje seznanili z načinom ograjevanja s stalno električno ograjo, smo organizirali demonstracijo postavitve le-te, kakor tudi preizkus delovanja pašnih aparatov, ki bi bili primerni za priključitev na to ograjo.

Demonstracija je potekala na Vaupotovi kmetiji v Starem trgu, vodil pa jo je dr. Tone Vidrih z biotehniške fakultete v Ljubljani. Udeležili so se je predvsem kmetje, ki imajo primerne površine za takšno rabo travinj kakor tudi interes za postavitve ograde.

ing. Danica Onuk

Poseben izolator za napeljavo debelejšje žice premera 2,1 do 2,8 mm

Električni pastir mora biti dovolj močan, da nam zanesljivo drži živino v ograji, zato jih preiskujemo z navadno električno žarnico: Če prižge 25 W žarnico, je že dovolj zanesljiv.

Stalna »električna ograja« za celodnevno pašo mora biti napeljana na trdnih kolih
Foto: Ljuba Krajnc

Siliranje koruze z dodatkom Benurala 60

V zadnjem času so cene močnih krmil zaradi vse dražjih surovin, kot so ribja moka, sojina moka in koruza, izredno poskočile. Tako so proizvodni stroški pri prireji mleka in mesa veliko večji kot znaša prodajna cena. Skratka: pitanje goveje živine in prireja mleka se ob dragih močnih krmilih ne izplača. Zavedati se moramo, da je goveja živina prežvekovalca, ki lahko v svojih prebavilih s pomočjo mikroorganizmov prebavi tudi manj kvalitetno krmo. To pomeni, da lahko iz rastlinskih manj vrednih beljakovin in ogljikovih hidratov pridelamo visoko vredne živalske beljakovine, kot sta mleko in meso.

Zato pri reji goveje živine raje uporabljamo kvalitetno osnovno krmo, kot so trava, seno in silaža. Najkvalitetnejša osnovna krma je paša, saj vsebuje veliko beljakovin, vitaminov in rudnin. Žal pa vremenske razmere ne dopuščajo celoletne paše in tako smo prisiljeni krmo konservirati za zimsko obdobje.

Poleg sena in travne silaže pa se v zadnjem času naši kmetovalci vse pogosteje odločajo tudi za pridelovanje silažne koruze. Novejši koruzni hibridi uspevajo tudi pod nekoliko ostrejšimi naravnimi pogoji. Slaba stran koruzne silaže pa je v tem, da vsebuje zelo malo beljakovin, oziroma da ima zelo široko beljakovinsko razmerje. To pomeni, da ta krma po energetski plati zadošča za 10 do 15 litrov dnevne mlečnosti po kravi, beljakovin pa je komaj dovolj za vzdrževanje. Podobno velja za vzrejo telet, ki za rast potrebujejo veliko beljakovin. Koruzna silaža zadošča le za pitanje odraslih goved, saj so zahteve po beljakovinah minimalne.

Tako nastopi vprašanje, kako v koruzni silaži nadomestiti manjkajoče beljakovine. V praksi smo nekaj časa ta problem reševali z dodajanjem UREE, vendar so se pri nevestnem delu večkrat pojavile zastrupitve pri živini.

UREA je tudi za prežvekovalce nevarna, če jo dajemo v preveliki količini.

V zadnjem času pa se je na tržišču pojavil nov pripravek z imenom BENURAL 60, ki ga proizvaja INA iz KUTINE. Ta pripravek vsebuje

UREO, ki je vezana na posebno snov BENAL. Ta preparat preprečuje hitro razgradnjo UREE in s tem onemogoča njen strupeni učinek. BENURAL 60 povečuje količino dušika v silaži, pospešuje prebavljivost celuloze in povečuje koncentracijo mlečne kisline v silaži.

BENURAL 60 lahko dodajamo že na krmo, ki je še na prikolici ali pa v silos. Dovoljena količina je 1 do 1,5 %. To je na 1000 kg koruzne silaže 10 do 15 kg BENURALA 60. Pri tem pazimo na to, da pripravek enakomerno razdelimo po vsej površini in da koruza pri siliranju ni preveč vlažna, saj bi se v tem primeru UREA skoncentrirala v nižjih plasteh silaže.

Z uporabo BENURALA 60 bomo tako izboljšali koruzno silažo, povečali količino beljakovin v krmi in s tem povsem odpravili potrebo po močnih krmilih. Taka osnovna krma bo zelo primerna za krmljenje krav in za pitanje mladih bikov.

Jože ing. Pratnekar

PRAVNI NASVETI

Darilna pogodba

Zakon o kmetijskih zemljiščih je omejil razpolaganje s kmetijskimi zemljišči z darilnimi pogodbami. V mnogih primerih so bile darilne pogodbe za kmetijska in gozdna zemljišča le navidezne in so priknavale prodajne pogodbe, tako da se je izognilo prednostnim upravičenjem, ki jih je zakon uveljavil glede prodajne pogodbe. Zato zakon določa, da se darilne pogodbe lahko sklepajo le med tistimi osebami, za katere se po sami naravi medsebojnih razmerij normalno pričakuje, da se med seboj obdario.

Omejitve darilnih pogodb veljajo le za tiste občane, ki niso kmetje. Če so kmetje, krog obdarjencev ni omejen. Kmet sme podariti kmetijsko zemljišče ali gozd občanom, ki niso kmetje, če so ti njegov zakonec ali oseba, ki je po predpisih o zakonski zvezi izenačena za zakoncem, njegovim potomci, posvojenci in njihovi potomci ter njegovi starši, bratje oziroma sestre. Za lastnike kmetij iz 3. člena zakona o dedovanju kmetijskih zemljišč in zasebnih kmetijskih gospodarstev (kmetij) — govorimo o zaščiteneh kmetijah, pa veljajo poleg omejitve, ki zadeva krog občanov, ki po zakonu niso kmetje in ki jim sme kmet podariti kmetijsko zemljišče ali gozd, še omejitve glede predmeta daritve.

Lastnik take kmetije mora pri sklepanju darilne pogodbe upoštevati, da lahko podari le kmetijsko neobdelovalno zemljišče, ki ni pomembno za kmetijsko proizvodnjo in ki leži v takem območju, v katerem se lahko spremeni namembnost kmetijskega zemljišča. Darilna pogodba je v takem primeru mogoče uveljaviti le, če bo pristojni občinski upravni organ izdal potrdilo, iz

katerega izhaja, da gre za kmetijsko neobdelovalno zemljišče, ki ni pomembno za kmetijsko proizvodnjo in ki leži v območju, v katerem se lahko spremeni namembnost kmetijskega zemljišča. Prav tako je zemljiško-knjižni prenos mogoč le na podlagi potrdila občinskega upravnega organa, pristojnega za kmetijstvo, ki mora vsebovati podatke, da je obdarjenec, ki ni kmet, oseba, ki ji kmet lahko podari nepremičnino.

Darilna pogodba mora biti obvezno sestavljena v pisni obliki. Na sodišču je treba overiti podpis darovalca.

JOŽE KREVIH, iur.

Predavanje na delegatski način

TZE Prevalje organizira vsako zimo za svoje člane strokovna predavanja. Letos jih je bilo pet.

Prvega in zadnjega predavanja se niso udeležili, zato mi ni znano, kako sta potekla. Najbolj uspešno je bilo vsekakor četrto, ko je o prednostih in uspehih umetnega osemnemanja predaval mg. tov. Čretnik. Predavatelj je bil vidno zadovoljen, ker je imel pred seboj domala polno dvorano.

Tretje predavanje se je skazilo. Osemindvajset kmetov je potrpežljivo čakalo uro in pol, toda predavatelja ni bilo. Kot smo zvedeli pozneje, je imel prometno nezgodo. Tu je vskočila UJV Slovenj Gradec. Na hitro roko je poslala predavatelja, ki je tolmačil nov zakon o varnosti na cesti.

Najbolj klavarno pa se je izteklo drugo s temo o sanaciji starega sadnega drevja. Že res, da dandanašnji sadje izgublja na pomenu, toda po besedah predavatelja popolnoma brez sadja tudi v bodoče ne bomo mogli shajati. Ni forsiral plantažnih nasadov, več je govoril o sortah, ki so za naš kraj še primerne.

V veliki in prijetno ogrevani dvorani nas je bilo osem. Tu sta všteta tudi predavatelj in pospeševalec, ki je bil navzoč po službeni dolžnosti. Kmetov nas je bilo torej šest (6). Prav po delegatsko! Delegate so poslali Tolsti vrh tri, Podgora, Zagrad in Leše po enega. Ostali zaselki nobenega.

Ob vsem tem preseneča dejstvo, da ni bil predavatelj prav nič nervozen, prijetno je govoril polni dve uri. Drži, da je dobil svoj honorar, toda prav gotovo se ni trudil samo zaradi denarja! Vsakemu je prijetno govoriti, če ga posluša čimveč ljudi. Tudi župniku.

Kot sem že omenil, tema o sadjarstvu ni posebno zanimiva, toda bili so dani pogoji, ki bi lahko udeležbo zelo povečali. Bil je namreč cerkveni praznik (svečnica), obenem tudi izplačilni dan na zadrugi in uradni dan vsepovsod.

Ta dan sem videl precej kmetov, na predavanju pa samo pet!

Ajnžik

SODOBNO PRIDOBIVANJE IN HLAJENJE MLEKA

4

(Nadaljevanje iz 4. številke)

Problem pri mlekovodih je tudi njihova dolžina. Daljši so, sorazmerno večja je njihova površina, ki je v stiku z mlekom pri molži. Učinkovito čiščenje velikih kontaktnih površin zahteva več pozornosti in truda, oziroma je večja potencialna nevarnost za okužbo mleka.

Naj se v hlevu še tako trudimo, toda higienskih pogojev kot v molzišču ne moremo doseči. Nemogoče je čiščenje stojišč z vodo pred molžo in tudi vodo, ki jo molznik uporablja za pranje vimen, ima na razpolago v omejenih količinah.

Pri molži v mlekovod za vezano rejo dosežemo nižji delovni učinek kot pri molži v molzišče. Ob majhnem hlevu ne moremo zgraditi optimalno velikega molzišča z ozirom na delovni učinek, kajti to bi bilo finančno nevzdržno. Ob majhnih hlevih gradimo molzišča glede na velikost črede. V teh molziščih je delovna storilnost malo večja kot pri molži z mlekovodnim sistemom, vendar je delo precej olajšano. Molža v hlevu je fizično zelo naporna, saj mora molznik delati v počepu in globokem predklonu. Ob vsaki kravi in molži mora molznik napraviti vsaj 5 počepov ali globokih predklonov. Pri dvajsetih kravah je to okoli 200 počepov ali predklonov dnevno, kar je izredno naporno, še posebej, če upoštevamo starostno strukturo molznikov. Opaža se, da zaradi tega trpi delo v hlevu in kvaliteta mleka. Molža v molzišču ima pred molžo v hlevu gotovo določene prednosti:

- kratke poti mleka od vimena do hladilnega bazena,
- ni potrebno dvigovati mlekovod in zato ni oscilacije vakuma in molža je zato korektnjša,
- kratke poti mleka imajo majhne kontaktne površine in zato olajšamo pranje in razkuževanje mlekovodnih cevi po molži,
- molznik ima na razpolago dovolj vode za čiščenje stojišč in umivanje vimena, kar olajša higiensko pridobivanje mleka,
- od velikosti molzišča in števil molznih enot je odvisen delovni učinek, ki je v molzišču večji kot pri molži v hlevu,
- molzišče mora biti grajeno tako, da bo molznik pri molži delal vzravnano,

— delovne poti se molzniku skrajšajo na minimum, odpadejo predkloni in počepi ter se mu zato olajša delo.

Danes imamo v kooperantskih hlevih dva tipa molzišč in sicer »ribjo kost« in »tandem«. Za katero izmed teh dveh tipov molzišč se odločimo, je odvisno predvsem od tega, kako lahko vključimo eno ali drugo molzišče v hlev, saj je v kooperantskih hlevih molzišče navadno urejeno kot oddelek hleva in ne kot poseben objekt. Glede na površino, ki jo zahteva prvi ali drugi tip molzišča, je praviloma »ribja kost« ugodnejša.

Z vgradnjo polavtomatskih molznih enot omogočamo molzniku rutinsko delo. S tem bistveno olajšamo delo, lahko ga opremimo z večjim številom molznih enot, predvsem pa močno vplivamo tudi na zdravje vimena.

PROGRAM PROIZVODNJE MOLZNE OPREME V GORENJE — FECRO:

je prilagojen obstoječim razmeram in predvidevanjem v srednjeročnem planu. V srednjeročnem planu bo Gorenje — Fecro razvil in osvojil proizvodnjo molznih strojev (sisteme molže), ter sistem programiranega krmiljenja z močno krmo. Sistem hlajenja mleka (hladilni bazeni za mleko) so že redni proizvodni program s tem, da se konstantno izpolnjujejo in dopolnjujejo. Vodilo zastavljenemu programu je tudi sklenjena kooperacijska pogodba z firmo molznih strojev in drugih priprav — Westfalija.

Proizvajalec se mora držati dogovora, da bodo njegovi proizvodi po kvaliteti enakovredni proizvodom matične firme. Gorenje — Fecro se je za ta proizvodni program odločil kljub temu, da imamo v Jugoslaviji danes že dva proizvajalca molznih strojev in več proizvajalcev hladilnih bazenov in cistem.

Proizvodi molzne opreme so v precejšnji meri že rezultat domačih raziskav in razvoja, sodelovanje domače in tuje kooperacije, ter uvoza določenih elementov.

Za domače potrebe in tudi izvoz, bo Gorenje — Fecro proizvajalo:

1. Sisteme molže:

- molže v vrč
- molža v mlekovod pri vezani reji
- molža v mlekovod v molzišču za prosto rejo

Regulator vakuumu »VACUMREX« deluje zelo natančno

2. Hladilne bazene:

- za individualne proizvajalce mleka za zbiranje mleka
- za družbene farme

3. Priprave za programirano krmljenje z močno krmo:

- za prosto rejo do 25 krav
- za prosto rejo za družbene farme

Prikazali bomo nekatere specifičnosti in značilnosti posameznih sistemov in priprav.

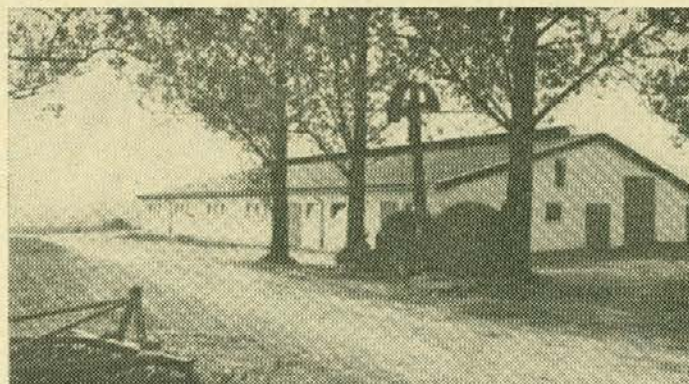
SISTEM MOLŽE V VRČ

— Pri računanju in dimenziranju podatka moramo vedno upoštevati potrebo pretoka v litrih za molzno enoto (vrč) in določeno rezervo ali matematično izračunano $S_v = 50 R + 60 ME$.

— Za proizvodnjo podtlaka se uporablja suha volumska črpalka, ki ima vzporedno vgrajene grafitne lamele.

— Kolektor (zbiralec) mleka pri molznih enotah je sorazmerno velik in ima prostornino 150 cm³. S tem je omogočeno dobro zbiranje mleka in porazdeljevanje podtlaka.

— Konstanten podtlak uravnavamo s pripravo, ki se imenuje VACUMREX. Ta priprava deluje zelo točno z natančnostjo $\pm 0,2 KPa$. Stabilen podtlak pomeni za molžo zelo veliko, vsaj nihanja ovirajo korektno molžo. Priprava »VACUMREX«, je od vseh regulatorjev vakuma drugih firm najnatančnejša

Prosti reji pripisujemo določene prednosti, predvsem v manjši porabi živega dela. Priporočljiva je pri reji nad 20 krav.

in deluje z najmanjšo toleranco. Regulatorji drugih proizvajalcev imajo toleranco 2 KPa.

— Ima specifično obliko kontrolnega stekla. Kontrolno steklo ni samo vez v mlekovodu, ampak tudi aktivno sodeluje, radi svoje oblike pri molži in masazi yimena.

— Pulzator je iz nerjavečega jekla in zelo odporen na temperaturne klimatske razmere. Ima tovarniško točno nastavljeno število utripov in razmerje med delovnim taktom in taktom počivanja 60:40 (1,5:1). Lahko trdimo, da je to najpopolnejši pulzator s konstantno pulzacijo.

— Pri sistemu molže v vrč lahko molzemo z do 12 enotami (vrči). Tu rabimo sedaj »moke« vakum črpalke, ki proizvajajo več podtlaka. Uporabljamo vakum črpalke od RPS 200 do RPS 1200.

— Če projektiramo in inštaliramo sistem molže v vrč pri nadmorski višini 300–1600 m moramo imeti vakumski agregat močnejši od 5 do 30 %.

Zelo pomembna tehnična značilnost je gotovo velikost pulzacijskega razmerja. Opravi ti imamo tu z dvotaktnim pulzatorjem. Proizvajalci molzne opreme (firme) vgrajujejo v sistem pulzatorja s pulzacijskim razmerjem 1:1, 1,5:1, 2:1, 3:1 in celo 4:1. S tem podaljšuje jo bolj ali manj čas molže.

Vpliv pulzacijskega razmerja na količino in neke pokazatelje kvalitete mleka je raziskovala vrsta domačih in tujih raziskovalcev. Dobili so naslednje rezultate:

— Razlike v namolženih količinah mleka so minimalne (20–80 cm³).

— Najugodnejše in najboljše se je pokazalo pulzacijsko razmerje 1,5:1 in 2:1.

— S spremembo pulzacijskega razmerja se količina mlečne tolšče ne spreminja bistveno (2:1 = +0,94 %, 3:1 = -0,04 %).

— S povečevanjem pulzacijskega razmerja se specifična teža mleka povečuje in to zelo značilno.

— Suha snov v mleku se s povečanjem pulzacijskega razmerja ne povečuje.

SISTEM MOLŽE V MLEKOVOD ZA VEZANO REJO:

— Omenjeni sistem molže je primeren največ za 60 krav molznic, nikakor pa ne več kot za 80.

— Za mlekovod se rabijo nerjaveče cevi, je na steklo in dekadur. Skoraj 2/3 vseh cevi za mlekovod se rabi iz nerjavečega jekla.

— Vakumvod je iz pocinkanih cevi ali plastike.

— Dimenzioniranje mlekovodnih in vakumskih cevi je določeno na osnovi vakumskega agregata, odnosno števila živali in sicer je skupen podtlak enak seštevku rezerve in potrebnem podtlaku za molzno enoto (VS = 150 + 60 ME).

— Novost v sistemu je raba tretjega — t.i. pralnega voda, ki ima lahko tudi funkcijo mlekovoda.

— V rabi so vakumski agregati od RPS 300 — RPS 1200, s tem, da je možno priključiti od dveh do šestnajst molznih enot.

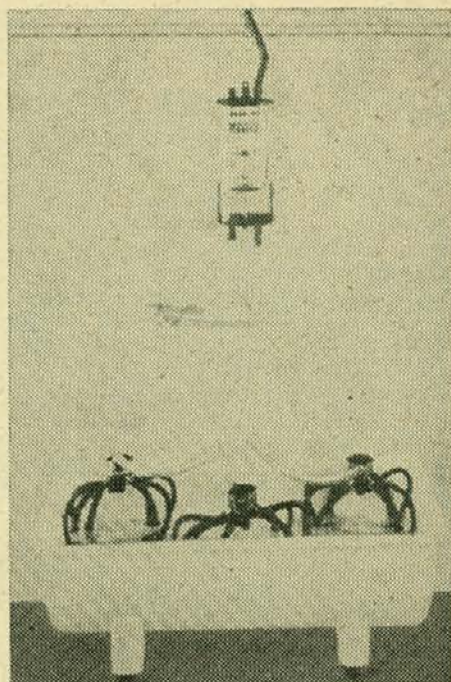
— Vodi so napeljeni lahko na nivoju tal ali pa na višini 180 cm. Precej strokovnjakov zagovarja montažo vodov na nivoju tal, ker menijo, da imamo tedaj pri molži bolj konstanten vakum in tudi molzemo lahko z višjim podtlakom, kar je vsekakor pomembno za počutje in zdravje vime.

— Pulzacija na molznih enotah je lahko konstantna (60:40 na 50 KPa) ali pa jo reguliramo na osnovi pretoka mleka s pripravo imenovano VISOMAT. Konec molže nam kaže VISOTRON. Regulacija pulzacije in podtlaka se sinhrono spreminja s spremembo pretoka mleka. Biološko gledano je iztok in pretok mleka v začetku molže višji, nato sledi maksimalen iztok in nato se zopet zmanjšuje. Ko pade pretok mleka izpod 200 g/minuto se po 20–30" molža praktično konča.

— Realisor ventili (zbirali mleka) so navadno iz jena stekla ali pa nerjaveči. Pri zaprtjem sistemu molže je nujno, da se realisor ventili pravilno dimenzirajo in tudi vgrajujejo. Poznamo jih v velikosti 22 l, 50 l in tudi 70 litrov. Planiramo jih glede na velikost in premer mlekovodov, vedno moramo izbirati tudi glede na pretok mleka in količino namolženega mleka. Nikoli ne smemo dopustiti, da se nam tu napravi ozko grlo. Mleko iz zbiralcev mleka lahko odteka po mlekovodni cevi ali pa ga pretakamo s pretočno črpalko za mleko. Prva rešitev pride v poštev za manjše farme, druga pa za večje. Vsak realisor ventil je opremljen še z varnostnim ventilom, ki onemogoča dostop mleku v vakumvod, katerega ob določeni okvari tudi zapre in s tem prekine molžo.

— Pretočne črpalke so nameščene ob realisor ventilu. Tu gre večina za pravokotno namestitev črpalke. Za pretok mleka obstojajo v obeh izvedbah in sicer iz nerjavečega jekla in črpalke, ki imajo glavo iz umetne mase. Njihova naloga je prečrpavati mleko iz realisor ventila naprej do hladilnega bazena. Na vod od pretočne črpalke se vključujejo navadno še filterni vložki, ki imajo nalogo mleko očistiti mehaničnih primesi.

— Za pranje mlekovodov, realisor ventilov in samih molznih enot se uporablja posebna priprava CIRCOMAT. Dejansko je to poseben pralni stroj različnih moči od 7 — 24 KW. Pri pranju samem jemlje sam čistilna sredstva in dezinfekcijska sredstva in to kisla ter bazična narave, tako da drži čim bolj konstantno kislost. Vodo za pranje lahko ogreva Circomat sam v celoti, samo delno ali

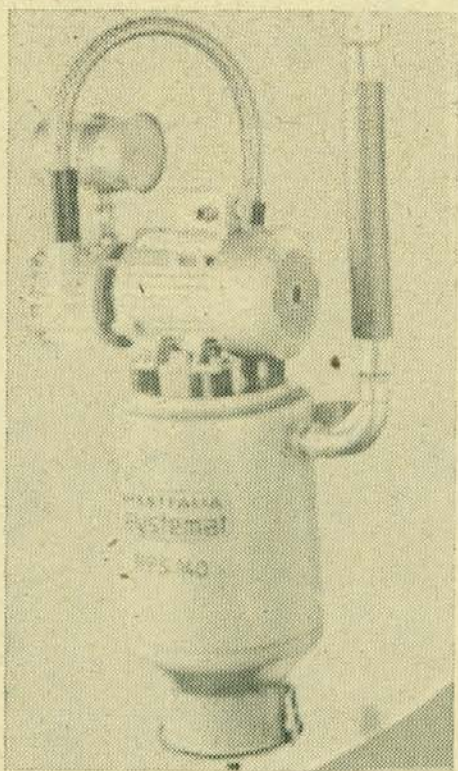

Priprava za pranje molznih enot. Možno priključiti 4 enote.

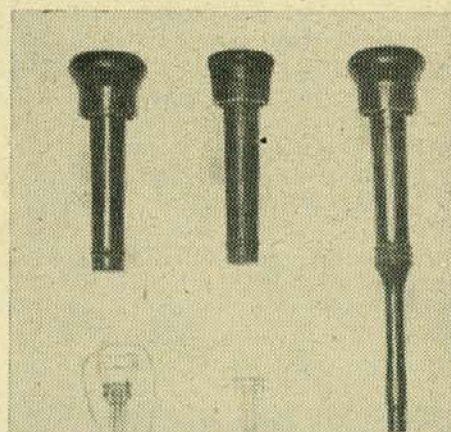
pa vso toplo vodo mu dovajamo. Pri samem pranju ločimo predpranje, pranje in izpiranje. Čas pranja se giblje nad 15' in 22'. Priprava CIRCOMAT nam omogoča absolutno in dobro pranje, če uporabljamo priporočena čistila in dezinfekcijska sredstva, ter se držimo točno navodil pranja. Vsako slabo pranje ima za posledico zelo kontaminirano mleko.

Mg. Ivan Kuder

(Nadaljevanje prihodnjič)

Vakuumski agregat s 140 l pretoka. Črpalka je suha.

Sesne gume so v mano-beoc izvedbi ali pa kratke. Značilno je kontrolno steklo.

**Dopisuj
v
glasilo**

Poslovno poročilo TOK gozdarstvo Dravograd

TOK gozdarstvo Dravograd gospodari s privatnimi gozdovi na območju občine Dravograd. Teh gozdov je 4.500 ha.

Vseh lastnikov gozdov je 570, od tega pa s pogodbo vezanih 285 kooperantov. Na TOK je zaposlenih 18 delavcev.

PLAN PROIZVODNJE in realizacija

Za leto 1982 smo planirali 14.800 m³ neto blagovne proizvodnje iglavcev in listavcev. Zastavljeni plan blagovne proizvodnje smo realizirali 100 %.

Za dosego tega cilja smo morali zastaviti vse razpoložljive sile delavcev obrata, posebno pa kmetov kooperantov. Razveseljivo je tudi to, da smo v letu 1982 preko 100 % realizirali gojitvena dela, kar smo dosegli s pomočjo kmetov kooperantov in pa večjo strokovnostjo.

Tudi na področju investiranja v izgradnjo gozdnih cest smo zastavljene cilje dosegli. Omeniti pa velja to, da trenutno gozdne ceste gradimo tako, da opravimo samo polovico dela. Vedno nam manjka denarja za finalna dela, kar v glavnem predstavlja gramoziranje in utrjevanje zgornjega ustroja.

Za TOK je bilo leto 1982 zelo težko, saj je naše področje zajelo več neurij, ki so povzročile glavno škodo na gozdnih cestah. Posledice viharjev se poznajo še danes. Poškodovani so bili tudi gozdovi, predvsem na področju Libeliške in Črneške gore ter Goriškega vrha.

Posledice vetrolomov bomo čutili predvsem v letu 1983, saj je bilo v privatnih gozdnih izruvanega ali polomljenega za ca. 1.500 m³ drevja.

ZAKLJUČNI RAČUN

Realizacijo in zaključni račun smo sprejeli na zborih kmetov, ki so bili letos posebno dobro obiskani. Na zborih je bilo prisotnih preko 80 % vseh posestnikov, kar pomeni, da kmet ni samo realizator, temveč tudi kreator v poslovanju DO Lesna.

Poslovno leto smo končali razmeroma ugodno, kar nam prikazujejo sledeči pokazatelji:

— celotni prihodek	101 %
— dohodek	104 %
— čisti dohodek	96 %
— ostanek čistega dohodka	81 %

Naši največji stroški v letu 1982 so bili

— direktni stroški	102 %
— interne devizne premije	197 %
— biološka amortizacija	111 %
— obresti od kreditov	234 %

To so le glavne postavke zaključnega računa. Vsa sredstva smo razporedili tako, kot je bilo določeno na zborih kmetov.

PLAN 1983

Na zborih kmetov in na zboru delegatov smo obravnavali tudi plan za leto 1983.

Vse količine in ostala dela so planirana v enaki višini kot leta 1982.

Ob predpostavki, da se prodajne cene ne bodo dvigovale in da se odkupne cene dvignejo za 10 %, bomo na TOK gozdarstvu Dravograd poslovali v letu 1983 s pozitivno ničlo, kar pomeni, da bomo zagotovili komaj osnovna finančna sredstva za predpisane sklade.

Pomembno je poudariti tudi to, da so naši kmetje izrazili zaskrbljenost o poslovanju DO Lesne. Upajo, da ne bo spet potrebno z dodatnimi posegi v gozdove in lastni žep reševati izredno težko gospodarsko situacijo.

Lojze Kalič

Problematika kadrovanja in izobraževanja

V zadnjem času je bila v Lesni večkrat postavljena zahteva, da se posveti problematiki kadrovanja in izobraževanja več pozornosti. Tako je bila ta problematika obravnavana tudi kot točka dnevnega reda na razširjenem kolegiju in odboru za kadrovske politike Lesne.

Ugotovili so, da je že ob uvedbi usmerjenega izobraževanja in tudi v letošnjem šolskem letu premajhen vpis v gozdarsko usmeritev, saj je od 22 razpisanih štipendij (20 za smer gozdar) evidenčno vpisanih le 10.

V vseh štirih koroških občinah nadaljuje šolanje v srednjih šolah 96 % vseh učencev, manj kot osem razredov osnovne šole pa konča le ca. 60 učencev. Tudi za te ne moremo pričakovati, da se bodo vsi takoj zaposlili, kajti tudi ti imajo možnost nadaljevanja šolanja v skrajšanih programih v kovinarski, kmetijski, le-

sarski usmeritvi itd., če imajo uspešno končani vsaj šest razredov osnovne šole.

V delovni organizaciji je predvsem v gozdarstvu izredno neugodna starostna in izobrazbena struktura delavcev v neposredni proizvodnji. Za gozdarsko dejavnost so bili sprejeti naslednji predlogi:

Gozdarski kolegij bo posvetil eno sejo problematiki kadrovanja in izobraževanja. Že pred tem pa smo ugotovili, da bo potrebno oživiti po osnovnih šolah gozdarske krožke in sistematično kadrovati že zaposlene gozdne delavce. Prav tako bo potrebno sistematično kadrovati na novo sprejete delavce le s končano osemletko in starostjo pod 25 let. Dosledno bomo morali izvajati izobrazbene zahteve za zasedbo določenih del in nalog. Z delom pridobljeno delovno zmožnost bomo lahko priznavali iz-

ključno starejšim delavcem z dolgoletnimi delovnimi izkušnjami, saj bomo le na ta način vzpodbujali izobraževanje ob delu.

Tudi v lesarstvu je v letošnjem šolskem letu evidentiran premajhen vpis v lesarsko usmeritev, saj je skupaj razpisanih 72 štipendij v lesarski usmeritvi v koroški regiji, pretežno za poklicne šole. Za poklic lesarski tehnik sta bili razpisani le dve štipendiji. Evidenčno vpisanih je skupaj 48 učencev, vendar poklicne namere vpisanih niso v skladu s kadrovskimi potrebami po kvalifikacijski lestvici. Tudi sedanja zaposlitev inženirjev in diplomiranih inženirjev v lesarstvu je izredno majhna v primerjavi z gozdarstvom. V gozdarstvu imamo zaposlenega enega inženirja in 49 diplomiranih inženirjev, v lesarstvu le 3 inženirje in 16 diplomiranih inženirjev. V tej številki pa (Nadaljevanje na 12. strani)

(Nadaljevanje z 11. strani)

sta zajeta tudi dva diplomirana gozdarja, ki že dalj časa delata v lesni industriji in dva diplomirana inženirja lesarstva, ki delata na področjih dela, ki ni neposredno povezano z delom v lesni industriji, vendar zahteva kot pogoj za delo to izobrazbo. Tudi štipendistov na biotehnični fakulteti na lesarskem oddelku v višjih letnikih nimamo. Koncem 1983 leta lahko sicer pričakujemo enega, druga dva najhitreje čez dve leti, dva sta v tretjem letniku, eden v drugem letniku in štirje v prvem letniku. Delavci v neposredni proizvodnji imajo sicer nekoliko boljšo izobrazbeno in starostno strukturo, vendar je kljub nezaposlenosti še vedno pomanjkanje lesarskih delavcev in sorazmerno velika fluktuacija.

V lesarstvu je interes delavcev za izobraževanje in usposabljanje izredno majhen. Kljub delovanju oddelkov v tovarnah Pameče, Radlje, Slovenj Gradec in Prevalje, žal, nismo uspeli vključiti večjega števila udeležencev. Zato smo ugotovili, da bo tudi za izboljšanje kadrovske strukture potrebno uvajanje lesarskih krožkov na osnovnih šolah. Delovno zmožnost bomo priznavali le za dela in naloge opredeljene s pravilnikom o organizaciji in razvidu del, sicer pa bomo dosledno izvajali izobrazbene pogoje za zasedbo del in nalog. Uvajati bomo začeli daljše oblike usposabljanja že zaposlenih lesarskih delavcev. Program usposabljanja je prav te dni potrdil odbor za kadrovsko politiko. Spodbujali bomo izobraževanje ob delu in ga usklajevali s potrebami, ki jih zagotavljamo s štipendiranjem za delo. Izobraževanje ob delu bomo vzpodbujali predvsem pri mladih delavcih, ki imajo že nekaj let delovnih izkušenj. Sistematično bomo kadrovali ob prvi zaposlitvi predvsem tiste s končano poklicno šolo. Ker pa le-teh ni dovolj, bodo morali imeti kandidati obvezno končano osemletko in biti stari manj kot 25 let. Mlade, ki se po končani osemletki oz. s šestimi razredi zaposlijo, bomo usmerjali v skrajšane programe. Spremljali bomo uspehe štipendistov in jih skušali po končanem štipendiranju čim primerneje zaposlovati. Pripravnništvo mora biti resnično šola za delo. Da nam je to delno uspelo, je morda potrditev prošnja Inštituta za gozdarstvo in lesno industrijo Slovenije, da odstopimo njihovi knjižnici en izvod strokovne naloge, ki jo predložijo gozdarski pripravniki.

Že nekaj časa je prisotna pobuda družbenopolitičnih organizacij za delovanje šole lesarske usmeritve v Slovenj Gradcu. Žal pa smo v Lesni ugotovili, da v danem trenutku nimamo za izvedbo niti kadrovskih niti materialnih pogojev.

Tudi lesarski kolegij bo problematiki s področja kadrovanja in izobraževanja v lesni industriji v najkrajšem času posvetil eno sejo. Ugotovili smo, da bi si morali vsi mladi tudi v delovni skupnosti, blagovnem prometu in interni banki, ki zasedajo dela in naloge, za katere nimajo ustrezne izobrazbe, le-to pridobiti. Tudi tu bomo dosledno ugotavljali zmožnosti, pridobljene z delom, razen pri delavcih, ki so starejši in imajo vrsto let delovnih izkušenj.

Na nivoju delovne organizacije bi morali imeti tudi razvitejšo kadrov-

sko službo in večje razmejitve nalog na področju kadrovanja med temeljnimi organizacijami in delovno organizacijo, saj bi bil na ta način možen vpliv na fluktuacijo znotraj delovne organizacije, predvsem na fluktuacijo strokovnih delavcev.

Pri financiranju izobraževanja oz. izpopolnjevanja izven delovne organizacije postajajo problematične omejene pravice (dnevnice, nočnine, potni stroški) zaradi zakonskega predpisa na eni strani in na drugi zaradi dosedanjega nedoslednega poračunavanja izobraževalnih stroškov pri izobraževalnem centru.

Na področju izobraževanja še ni zaživila konferenca delegacij posebne izobraževalne skupnosti za gozdarstvo in posebne izobraževalne skupnosti za lesarstvo.

Marija Skirnik, dipl. ing.

PRAVNE AKTUALNOSTI

Moralnopolitična neoporečnost kot pogoj za sklepanje delovnega razmerja

Organizacije združenega dela so pred kratkim prejele od družbenih pravobranilcev samoupravljanja posebno opozorilo, ki se nanaša na pojem moralnopolitične neoporečnosti kot pogoj za sklepanje delovnega razmerja zlasti za poslovodne delavce in delavce s posebnimi pooblastili in odgovornostmi. Takšen pogoj, objavljen v razpisih prostih del in nalog in opredeljen v samoupravnih splošnih aktih, ugotavljajo družbeni pravobranilci samoupravljanja, je v nasprotju s konvencijo št. 111 o diskriminaciji pri zaposlovanju in poklicih iz leta 1958. Med drugim navajajo stališče ustavnega sodišča Jugoslavije, da moralnopolitična neoporečnost kot formalno pravni pogoj za sklenitev delovnega razmerja brez natančno določene pravne in družbene vsebine tega pojma ne zagotavlja doslednega uresničevanja ustavnih ciljev, kar zadeva možne zahteve in pogoje, ki se zahtevajo za sklenitev delovnega razmerja, saj le-ti v samoupravnih splošnih aktih niso konkretizirani. Zato prihaja v praksi do vrste pravnih, političnih in družbenih problemov glede na vsebino in različno tolmačenje tega pojma. Prav tako navajajo stališče izvršnega sveta SR Slovenije, da naj se posamezna določila v nekaterih zakonih in samoupravnih splošnih aktih, ki predvidevajo moralnopolitično neoporečnost kot pogoj za sklenitev delovnega razmerja, črtajo in določijo ustrezno opisne formulacije tega pojma, ki vsebujejo vsa načela naše kadrovske politike.

Na podlagi navedenega bodo družbeni pravobranilci samoupravljanja pri svojem vsako-

dnevem delu z organi upravljanja v organizacijah združenega dela začeli postopke z namenom, da bi preprečevali sprejemanje odločitev o izbiri kandidatov po razpisih, ki vsebujejo takšen pogoj.

Naloga organizacij združenega dela je torej, da pogoj moralnopolitične neoporečnosti, v kolikor izbira kandidatov za razpisana prosta dela in naloge še ni opravljena, takšen pogoj pa je prisoten, le-tega ne upoštevajo, hkrati pa čimprej pristopijo k spremembam in dopolnitvam samoupravnih splošnih aktov.

V Lesni smo v tej zvezi pristopili k spremembam in dopolnitvam statuta DO, TOZD, TOK, DSSP in delovne skupnosti interne banke. Na novo bomo opredelili kriterije za zasedbo del in nalog, ki jih opravljajo poslovodni delavci in delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, zlasti pa seveda kriterije, ki se nanašajo na njihovo primernost ali vrlino. Pojem moralnopolitične neoporečnosti bomo nadomestili z opisanimi formulacijami, kot npr. »dokazovanje sposobnosti in znanja ter ustvarjalne zavzetosti pri graditvi socialističnega samoupravnega sistema pri skupnem delu in vodenju«, »izpričevanje z delom svoje opredeljenosti za socialistični samoupravni socializem« itd., pri čemer bomo pri izbiri upoštevali načela javnosti in demokratičnosti postopka, celovitost osebnostnih kvalitet kandidatov in drugih kriterijev, ki jih nakazuje republiški družbeni dogovor o uresničevanju kadrovske politike.

Ivan Penec, dipl. iur.

Oblika - pogoj za uspeh na tržišču

Izdelki TOZD Nova oprema niso poznani samo domačim kupcem, zanje se zanimajo tudi v tujini. To dokazuje tudi lanskoletni izvoz, ko je bila Nova oprema v okviru Lesne po doseženem izvozu na prvem mestu. Takšen uspeh pogojujejo prizadevanja delavcev TOZD za kvalitetne izdelke, interes odgovornih delavcev TOZD za prodajo v izvoz in pa seveda oblikovanje.

To področje dela ne poznamo dovolj in je pri nas še zapostavljeno. To se kaže tudi pri prodaji izdelkov TOZD Nova oprema na domačem trgu. Naši kupci raje posegajo po standardnih garniturah, v nevpeljivih tonih rjave in sive barve, z mehanizmom za ležanje. Ponudba na tujem trgu pa ni več tako toga. V zadnjem obdobju so proizvajalci bolj dovzetni in dajejo velik poudarek obliki, predvsem na zapadnem tržišču imajo posluš za novejšo, bolj čisto oblikovanje. To ugotavljamo s predstavitvijo izdelkov na sejmih v tujini. Že letos sta bili dve garnituri (KOMO in DUDA) razstavljeni na sejmih v Parizu in Kölnu. Iz prispelih naročil lahko vidimo, da se zanju zanima velik krog zahtevnih kupcev zapadnega trga.

Pomanjkanje nekaterih materialov na tržišču je prizadelo tudi proizvodnjo oblazinjenega pohištva in se hkrati dotika tudi dela oblikovalca, od katerega se pa pričakuje, da bo kljub tem problemom uspel pripraviti estetski izdelek. V letošnjem letu imajo v TOZD velike probleme z oskrbo z blagom pa tudi drugimi materiali. Proizvajalci blaga vztrajajo na devizni soudeležbi. Poleg tega ugotavljamo, da proizvajalci repromaterialov in končnih izdelkov nimajo usklajenih programov. Prvi vtis na kupca naredi prav barva in kvaliteta blaga. Marsikdaj se moramo zadovoljiti z blagom, ki je na razpolago. Na ta način pa izgubimo veliko poslov, kar ne moremo dobiti enakega blaga za celotno ponudbo. Za izvoz pa so še posebej potrebna kvalitetna in izbrana blaga. Posebno bližnji vzhod je dovzet za barve.

Tudi kvaliteta notranjih materialov je zelo pomembna. Pomanjkanje le-teh in slaba kva-

teta poslabšajo kvaliteto izdelka. Zaradi omejenih problemov marsikdaj nastane velika razlika med vzorcem in izdelkom za prodajo.

Problemi, ki jih občuti razvojni sektor v TOZD, v katerem je organizirano tudi delo oblikovalke, so še druge. Ugotavljajo, da bi bilo potrebno za boljše delo sektor kadrovske okrepiti. Včasih je potrebno na hitro spremeniti obliko, še posebej je to prisotno zdaj, ko opažamo zastoj na tržišču. Marsikdaj je premalo časa, da bi proizvod razvili do take mere, da bi bili obe strani zadovoljni. Več ljudi bi tem zahtevam lažje in bolj kvalitetno zadostilo. Ugotavljamo pa, da že samo ti trije ljudje, ki so sedaj zaposleni v razvojnem sektorju, veliko prispevajo k razvoju novih oblik in s tem zanimivejši ponudbi.

Garnitura DUDA, vzorec za sejem v Kölnu

AZRA, prototip za izvoz, ki bi lahko bil zanimiv tudi za domači trg

Garnitura KOMO, ki je bila razstavljena tudi na sejmju v Parizu

Nekateri še vedno z nezaupanjem in s pomisleki gledajo na delo oblikovalcev. Zavedati se moramo, da je oblika izdelka eden bistvenih pogojev za dobro prodajo. Oblikovalec pa brez, da bi videl in občutil odziv povpraševalcev po izdelkih, ne more vedeti, kaj le-ti želijo, zato je njegova prisotnost na sejmih in razstavah nujno potrebna. Primanjkujejo tudi podatki raziskovalne službe o tem, kateri elementi bistveno vplivajo na prodajo.

Tudi naši kupci bodo, kot kaže podatek za inozemske kupce, vedno bolj dovzetni za obliko izdelkov. To pa pomeni, da bo tudi delo ljudi, ki se ukvarjajo z oblikovanjem, bolj cenjeno. To opaža tudi naša oblikovalka v Novi opremi, tov. Havzerjeva in ugotavlja, da so jo po dveh letih dela v tovarni delavci sprejeli. Rekla je: »Že veliko je to, da si prisoten in vztrajno in neopazno delaš. Veš, da si le člen v tovarni in nekaj le prispevaš.«

Ida Robnik

JU POZNAŠ?

Mojca je želela preizkusiti Janeza, ki dela v Lesni, kolikšna je njegova sposobnost opazovanja, zato mu je nepopolno opisala telefonski pogovor. Potekal je v zadnjih februarjskih dneh nekako takole.

Majhen in kar okrogel mož je prepričeval nič manj odločno in vplivno drobno »dekletce« o določeni politiki svojega Ta ga je pričela kar tikati. Ko se je zavedla, mu reče: »Če sem na kogar resnično jezna, ga kar tikam. Kje je vaša poslovna morala do drugih ki so ustvarili?« »Kako naj?« »Zadnji čas je, da pripravim in ga oddam.«

S. M.

PRAVOPIS

— »Bil sem na sestanku. Kakšen čas je to?«

— »Pretekli!«

— »Ne, izgubljeni.«

S. J.

Kramljajmo o žganjarjenju

Kotiček o žganjarjenju je med bralci Viharnika, ki se za to zanimajo, presenetljivo lepo zaživel. V uredništvo prihajajo vprašanja in nasveti. Zapis, ki ga je poslal bralec iz Radelj pa je tako zanimiv in poln izkušenj, da ga bomo v celoti predstavili v tem kotičku.

Imam slive, ki so nekoliko kiselkaste, višnjam podobne, zelo rodovitne in prve zrele. Ker ne dozorijo vse naenkrat, oberem samo zrele in ko vložim zadnje, v prvi kadi že delno povrejo. Ker vsebujejo malo sladkorja, jih sladkam. Tri kilograme sladkorja raztopim v topli vodi in ga zamešam v brozgo. Tako ponovno pospešim vretje. Kadi imajo vehe, da lahko brozgo zajemam z loncem. Te vsak dan malo odprem, da dobi brozga med najbolj burnim vrenjem zrak. Če bi bila kad trdno zaprta, bi jo lahko zaradi notranjih pritiskov razgnalo. Ko je glavno vretje po dveh ali treh dneh končano, kadi več ne odpiram. Čez tri ali štiri tedne je brozga povreeta. Takrat pričnem s kuhanjem, saj daje v tem času največ in najbolj sladko žganje. Kad navadno ni polna in če vsebine takrat ne skuhamo, se začne

kisati. Da to preprečim, dolijem do vrha slivne brozge iz druge kadi ali pa sadni mošt.

Posoda za vlaganje mora biti popolnoma čista. Plesniv sod je najbolj nevaren, ker potegne žganje vso aromo po plesnobi nase in ni dobro! Za boljši okus slivovega žganja zmeljem eno vedro sliv na sadnem mlinu, da zdrobim vse koščice in to pomešam med brozgo.

Nekatera brozga se med kuhanjem zelo rada prismoči. Zato sem dal za svoj devetdeset litrski kotel narediti za dno bakreni pokrov z luknjicami. Pokrov je s sponkami dvignjen od dna za 1–2 cm.

Kadar je brozga zelo gosta, vlijem najprej v kotel vedro sadjeveca in ga šele nato napolnim z brozgo. Če je kaša še pregosta, jo razredčim z vodo ali moštom.

Pri kuhanju imajo ljudje navado, da postavijo pod cev hladilnika vedro in da teče vanj prvi destilat, dokler je v njem še kaj alkohola. V primeru, da se jim prismoči vsebina med kuhanjem, morajo zaradi okusa po prismojenem zavreči vso količino. Jaz podstavim raje 1,5-litrski lonec in žganje sproti vli-

vam v pletenko, da mi izhlapi čim manj alkohola. V primeru, da se mi vmes prismoči, zavrzem samo tega.

Kadar pod kotlom preveč gori, močijo nekateri z mokro cunjjo glavo kotla in povežno cev. Jaz tega ne počnem, pač pa s skodelo polivam vodo po ognju in na takšen način izravnavam temperaturo v kotlu, da dobim tanek in enakomeren curek. Kadar kuham čiste slive, vlijem po dva litra prvega žganja v posebno posodo, da ga potem pomešam k dvakrat kuhanemu. Kadar pa je brozga iz mešanice in ne iz samih sliv, tega ne smem početi.

Ob prežiganju ali kaljenju nalijem v kotel 65 litrov enkrat kuhanega žganja. Če je le-to tudi iz sadjeveca in ne iz samih sliv, dodam 10–12 klinčkov, pest stolčenih češpljevih koščic in pol kilograma sladkorja. Tako teče bolj sladko in aromatično žganje. Iz te količine dobim 25–30 litrov uporabnega žganja. Dobre ga dobim le 18–20 litrov, ostalega vlijem v druge steklenice. Oštevilčim jih z zaporedno številko. Žganje mešam šele čez nekaj dni, ko se uleže. Tisto, ki je najslabše in ima okus po sadju, ga vlijem v 40-litrski lonec in ga večkrat z zajemalko pomešam. Ko duh po sadju izhlapi, dolivam močnejšega ter koncentracijo kontroliram z alkoholmetrom. Z dolivanjem končam pri 48–50 volumnih procentih alkohola. Takšno, zares dobro žganje, vlijem v čiste steklenice, ki jih spravim v klet, pletenke pa na osojni kraj na podstrešje. Najslabše žganje uporabim pri naslednjem kuhanju. Kmet izpod severnega dela Pohorja

Franjo Sgerm, dipl. inž.

5

Žage na Slovenskem

(Nadaljevanje iz 4. številke)

5.1.3 Žage tretje generacije s posrednim pogonom s prenosnim kolesjem

Žage druge generacije na neposredni pogon so imele le eno pomanjkljivost, omejene so bile le na tiste vodotoke, ki so imeli dovolj vode z velikim padcem. Tam pa kjer je bilo malo vode in velik padec ali pa veliko vode z malim padcem, ta konstrukcija žag ni mogla uspešno obratovati. Za te razmere so zgradili žage z velikim vodnim kolesom s korci na zgornjo vodo ter kolesa z lopaticami na spodnjo vodo. Veliko kolo se je vrtelo počasi, poprečno v štirih sekundah enkrat, kar je bilo za žaganje prepočasno. Da bi povečali hitrost žaganja, so vgradili posebno zobato prenosno kolesje, ki je brzino vrtenja in s tem tudi žaganja ustrezno zvišalo. Danes nam še ni znano, kje in kdaj so posredni prenos oz. pogon uvedli v žage. Menim, da smo ta izum dobili preko Koroške iz Nemčije, ker smo ga tudi imenovali z nemško besedo »firzac« oz. žage firzacerice. Tudi te žage so sčasoma dopolnjevali, najprej s povečanjem števila listov v jarmu in z vgraditvijo krožne žage.

Poseben razvoj pa so te žage na posredni prenos doživele v tem stoletju z vgraditvijo dveh vozov, ki se med seboj križata na vzporednih tirih in seveda tudi dveh jarmov. Vsa dela lahko opravlja le en žagar. Dokler na prvem vozu žaga hlod, ga na drugem pripravi za žaganje, razen tega pa lahko

še z robilnikom »žama« deske. Pri nas so to žago z dvema jarmoma in vozovoma imenovali po nemški prevedenki »križni jarmenik« (kreutzgatter), kar pa predstavlja popoln nesmisel, saj jarmenika stojita vedno na istem mestu, le vozova se križata.

Ta žaga je delovni čas žaganja v celoti zapolnila in hkrati bistveno povečala razrez hlodovine, ki že presega 1500 m³ letno. Verjetno smo tudi ta spopolnjeni tip žage dobili preko Koroške iz Nemčije.

5.1.4. Žage četrte generacije s pogonom na vodno turbino

Z iznajdbo vodne turbine leta 1834 je bil omogočen mnogo racionalnejši vodni pogon kot pa z navadnimi lesenimi kolesi različnih oblik in velikosti. Ko pa so v turbine in transmisijo vgradili še kroglične ležaje, se je koristen učinek vodne sile še povečal in s tem tudi moč žage in brzina žaganja. V jarem pa je bilo možno vpeti po dva ali več listov, kar je količino razreza močno dvignilo. Ni nam znano kje in kdaj so vodno turbino prvič uporabili za pogon žage, verjetno pa že v sredini prejšnjega stoletja.

Na Slovenskem so vodno turbino prvič uporabili na žagi samici ob Savi Bohinjki pri Soteski leta 1878. Žago na vodno turbino je postavila Kranjska Industrijska družba. Ta žaga je leta 1921 zgorela, leta 1924 pa so tam zgradili najmodernejšo žago v Sloveniji. Imela je dve vodni turbini, dva polnojarmenika in 4 različne krožne žage. Leta 1953 so to žago opustili, tako da je obratovala le 75 let, čeprav bi lahko brez škode pred kratkim slavila tudi stoletnico. Mnogi lastniki žag so po letu 1925 poleg žag zgradili tudi male elektrarne za razsvetljavo žag, domov in gospodarskih poslopij. S tem so prehiteli našo splošno elektrifikacijo podeželja za 30 in več let. Žal pa je večina teh elektrarn propadla, kar je velika škoda. Nepotrebno je obremenjena republiška energetska bilanca, medtem ko potočna energija neizkoriščeno odteka mimo porabnikov!

(Nadaljevanje v naslednji številki)

Postrvi

Nedavno smo pisali v Viharniku — glasilu LESNE Slovenj Gradec — o nasprotujočih si prizadevanjih za čistejšo okolje v zgornji Mežiški dolini. Pisali smo o pravem skladišču izrabljenih akumulatorjev, ki ležijo pod »milim nebom«, neposredno ob prečiščenih reki Meži in cesti pred Žerjavom in s svojimi strupenimi kislinskimi ocedki ogrožajo okolje.

Taisti, ki so si veliko prizadevali za čistejšo okolje v tej nekdanji zastrupljeni dolini, dopuščajo nov vir onesnaženja.

Vsak dan govorimo o varstvu okolja, o zelenih načrtih, o odpravljanju napak pri našem odnosu do narave, ki povzročajo onesnaženje.

Te besede postajajo včasih že fraza, ki se v istem trenutku tepejo z našim stvarnim početjem... Pa vendar, si vsi želimo čistega in zdravega okolja.

Zavedajmo se, da je narava naša dobra in pravična mati, ki nam daje in nas varuje, če jo

znamo poslušati, in nas kaznuje, če jo hočemo prezreti!

Bilo je še veliko primerov v preteklosti, ko se nam je malomaren odnos do narave maščeval, po naravi sami, ne samo po izvornih onesnaženja, ki so to povzročili in tudi nas direktno prizadeli.

Prihajamo do spoznanja, da z naravo živimo srečno vsi, če jo varujemo zdravo, pa naj bo to kmet, gozdar ali pa mežiški »knap«, oziroma topilničar v Žerjavu.

Očistili smo svoje okolje tudi pri nas v tej nekdanji z plini in odplakami zastrupljeni in opustošeni Mežiški dolini, kjer lahko zdaj živimo prav tako zdravo kot kje drugod — tam kjer ljudje niso odvisni ravno od dela v strupenih svinčevih topilnicah in delavnicah. Mr. tva reka ni več mrtva reka, naše okolje je zopet vse bolj zeleno, zopet se sliši petje ptic in vse več je mladih drevesc na pobočjih reke Meže, ki ob naših naporih dajejo up, da se bo ta rana, ki jo je povzročil človek, v doledni prihodnosti le zacelila.

Nekajkrat pa se je v lanskem letu dogodilo, da je zaradi nevestnosti nekaterih OZD v Mežiški dolini prišlo do lokalnih pomorov rib v tej naši, tako težko ponovno oživljeni, Meži.

Ali je temu res kriva premajhna poučenost delavcev teh OZD ali pa je zato treba poklicati na odgovornost koga drugega, ki je to sploh dopustil?

Spomnimo se pomora rib v Žerjavu v letu 1982 zaradi »pomotoma« izpuščenih kislin ali pa pomora rib v Javorskem potoku nad Črno, ki ga je zaradi malomarnosti povzročil voznik t.i. kamiona »hruške« za beton pri spiranju odvečnega betona kar v potok. Tudi pomora rib pri železniški Ravne v lanskem letu še nismo pozabili.

Od tega ni minilo pol leta, ko smo v zg. Mežiški dolini lahko zopet opazili motno vodo in ribe, ki so plavale pod površjem in hlatale za kisikom. Na srečo se ta primer ni končal tako tragično, koncentracija odplak v vodi je še bila toliko znosna, da je večina rib preživela. In kaj je bilo?

V Žerjavu so čistili čistilne naprave — baze, kjer spirajo žlindro. Komunalno podjetje, ki je čiščenje izvajalo, je odpeljalo odpadni mulj namesto na odlagališče na Holmec, kar bliže »na skriti kraj«, nekaj km nad Črno v mali, bistri Javorski potok, ki je za nekaj časa postal potok temne gndlje.

Miran Čas, dipl. ing.,
TOZD gozdarstvo Črna

Se bodo še oglasile statve

Ni še tako daleč čas, ko so v dolgih zimskih večerih brneli kolovrati svojo pesem. In pridne predice so spremljale kodelje prediva v klopčiče in štrene. Kako romantično je bilo gledati v zgodnjem poletju njihove svetlomoder cvetočega lanu, ki je obračal svoje cvetje proti soncu. Vse to je danes le še redek pojav, le še za zdravilstvo ga tu pa tam kdo poseje.

Z opuščanjem žetve lanu je utihnila tudi pesem trlic, ki so v poznih jesenskih dneh ob šaljivih običajih in dogodiščinah trle lan, med krajšim odmorom pa tudi katero zapele.

Morda si bo kdo mislil, le čemu bi sejal lan, saj gotovo ne bi več našel tkalca ali tkalke, ki bi znal izpod statev pričarati vedno bolj iskano domačo platno iz katerega se dajo narediti prave umetnine. Pa vendar so skrite še kje statve, in tudi tkalka, ki zna s statvami ravnati, ta je Cenka POLC na Zgornji Gortini, ki je znana za te kraje edina tkalka.

Prva leta po osvoboditvi je kar pridno spreminjala klopčiče lanene preje v platno. Saj industrijskega platna sploh za dobiti ni bilo, kakor tudi drugih oblačil ne.

Povprašal sem jo, kje se je naučila te obrti Cenka. V nemškem gradu med vojno in to znanje mi je prišlo še kako prav. Imamo le krpo zemlje in preživljati je bilo treba tudi ostarelo mater. Sicer pa tudi tkanje ni tako preprosto, če je bila preja dobra lahko veliko narediš, če pa slaba pa prav malo in temu primeren je bil tudi zaslužek.

Si v tem času doživela tudi kako razočaranje. Da, ko sem prejela odločbo za plačilo davka od obrtnih storitev. Pa saj sem delala le zase, pozimi in zgodaj spomladi, čez poletje pa sem dnarila pri kmetih za živež, ki ga v tem času prav tako ni bilo mogoče kupiti v trgovini niti za denar. Kajpak sem se plačilo davka od storitev uprla saj mi je ostalo komaj za preživljanje sebe in matere. Toda kazni sem morala odslužiti s tridesetdnevni zaporom. In verjamemo ji lahko, da je bila razočarana, saj za storitve je računala zelo skromno, pa čeprav so statve peče svojo pesem pozno v noč. Sicer pa je bila v teh krajih tudi edina tkalka. Med vojno so Nemci Kohovo družino, ki se je ukvarjala s tkalstvom uničili s tem, da so dom požgali, ljudi pa zmetali v ogenj, v katerem so zgorele tudi statve. Odkar je industrijsko blago začelo izpodrivati doma narejeno se je slišala tudi pesem statev vse bolj redkeje, dokler ni povsem utihnila.

In Cenka je statve spravila na podstrešje kot dragocen spomin, ob katerih je preživljala lepe in tudi težke trenutke. Ostala pa je zvesta kmečkemu delu, ki ji vsakršno gre dobro od rok. Kmetje jo imajo radi kot pridno in vestno dnarico, čeprav si je naložila že šest križev. Prepričan sem, če bi ji kdo prinesel toliko lanene preje, da bi se ji splačalo potegniti statve iz podstrešja, bi prav rada ubrala pesem med nje.

Cenka, vsi, ki te poznamo, ti želimo še veliko zdravih let.

Ludvik Mori

Kadrovske vesti

Prišli v TOZD — februar 1983

Priimek in ime — Datum nastopa — Naloge in opravila, ki jih bo opravljal — Organizacija, iz katere prihaja

TOZD GOZDARSTVO ČRNA NA KOROŠKEM

Stopar Hubert, 1. 3. 1983, kuhar, Golfurist Ravne

Trost Slavka, 21. 3. 1983, pomožna dela v kuhinji, KZD Ravne

TOZD GOZDARSTVO RADLJE OB DRAVI

Kremser Tone, 16. 3. 1983, vodja vzdrževanja prom. in cest, Skupščina občine Radlje

Vezovnik Mira, 28. 3. 1983, dela v drev., prva zaposlitev

TOK GOZDARSTVO SLOVENJ GRADEC

Bricman Rado, 1. 3. 1983, sekač, Gorenje-Fecro, Slov. Gradec

Skobir Branko, 1. 3. 1983, sekač, TOZD TIS Pameče

TOK GOZDARSTVO RADLJE OB DRAVI

Grebenc Erih, 14. 3. 1983, gozdno goj. dela, iz JLA

TOK GOZDARSTVO DRAVOGRAD

Pečoler Milko, 17. 3. 1983, vodja odpreme in sklad., CLS Otiški vrh

TOZD ŽAGA OTIŠKI VRH

Kotnik Robert, 14. 3. 1983, pripravnik, TOZD TP Prevalje

TOZD ŽAGA MUŠENIK

Geršak Edvard, 1. 3. 1983, dovoz hlod. v žago, —

Juvan Ivan, 7. 3. 1983, dovoz hlod. v žago, Cestno podjetje Maribor

TOZD ŽAGA VUHRED

Gerold Lovro, 30. 3. 1983, sklad. delavec, prva zaposlitev

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PAMEČE

Tušak Marjan, 1. 3. 1983, vodja stroja, —

Jovanović Stevan, 24. 3. 1983, pomoč. pri stroju, —

Grgić Drago, 28. 3. 1983, pomoč pri stroju, Konstruktor Maribor

Kralj Jožica, 1. 3. 1983, pomoč pri stroju, prva zaposlitev

Razdevšek Bojan, 14. 3. 1983, vzdrževalec II, prva zaposlitev

TOZD TOVARNA IVERNII PLOŠČ OTIŠKI VRH

Slemenik Vinko, 8. 3. 1983, elektro vzdrževalec, iz JLA

Ribič Janez, 16. 3. 1983, kotlovničar, Splošna plovba Piran

Gerhold Marija, 20. 3. 1983, kuhar, —

TOZD GRADNJE SLOVENJ GRADEC

Baručnik Mirko, 18. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Topić Zdravko, 18. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Perko Zdravko, 18. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Mikanović Mile, 18. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Kljajić Nedeljko, 21. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Jelić Stipo, 21. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Radivojević Radoslav, 21. 3. 1983, gradbeni delavec, —

Topić Zdenko, 30. 3. 1983, gradbeni delavec, —

TOZD NOVA OPREMA SLOVENJ GRADEC
 Crešnjak Olga, 7. 3. 1983, zapiranje vzmetnic, —
 Miličević Pero, 1. 3. 1983, voznik tovornega avtomobila, —
 Grabner Igor, 17. 3. 1983, nakladalec gotovih izd., Graditelj Slovenj
 Gradec

TOZD BLAGOVNI PROMET SLOVENJ GRADEC
 Šubernik Milan, 1. 3. 1983, viličarist, TSP Radlje
 Mravljak Peter, 1. 3. 1983, skladišč. delavec, TSP Radlje
 Kure Zlatko, 1. 3. 1983, vodja sklad. odpr. sl., TSP Radlje
 Zaver Ferdo, 1. 3. 1983, skladiščnik, TSP Radlje
 Miholač Rudolf, 1. 3. 1983, viličarist, TSP Radlje
 Tomis Drago, 1. 3. 1983, serviser I, TSP Radlje
 Hernah Janko, 1. 3. 1983, skl. delavec, TSP Radlje
 Valenti Miran, 1. 3. 1983, serviser II, TSP Radlje
 Krivograd Julka, 1. 3. 1983, pomočnik sklad., TSP Radlje
 Zaver Rajko, 1. 3. 1983, serviser I, TSP Radlje
 Vrenčur Jožica, 1. 3. 1983, administr. dela, TSP Radlje
 Hribnik Zdravko, 14. 3. 1983, pom. mizarska dela, Gašper Franc

DELOVNA SKUPNOST ZA OPRAVLJANJE DEL SKUPNEGA
 DELA
 Vrtič Boris, 4. 3. 1983, pripravnik, iz JLA

Odšli iz TOZD marec 1983

Priimek in ime — Datum odhoda — Dela, ki jih je opravljal —
 Organizacija v katero odhaja

Gros Vili, 24. 12. 1982, pomožna dela, —
 Kos Maks, 10. 3. 1983, sekač, invalidska upokojevec, —
 Sagoničnik Ivan, 28. 2. 1983, cestar, starostna upokojevec, —

TOZD ŽAGA OTISKI VRH

Juvan Ivan, 15. 3. 1983, brusač BTŽ III, invalidska upokojevec, —

TOZD ŽAGA VUHRED

Belšak Anton, 4. 3. 1983, skladiščni delavec, —

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PREVALJE

Kotnik Robert, 10. 3. 1983, pripravnik žaga Otiški vrh

TOZD TOVARNA POHIŠTVA PAMEČE

Svetina Konrad, 8. 3. 1983, drobl. les. odpr. II, invalid. upokojevec
 Dornik Martin, 11. 3. 1983, sklad. del. II, Tovarna usnja Slov. Gradec
 Musić Husein, 15. 3. 1983, pomoč pri stroju II, —
 Gavez Pavla, 18. 3. 1983, pomoč pri spaj. fur. II, invalid. upokojevec
 Kos Jelica, 21. 3. 1983, pomoč pri stroju II, Tovarna meril Sl. Gradec
 Baltić Himija, 18. 3. 1983, pomoč pri stroju II, —
 Duraković Muhamed, 18. 3. 1983, pomoč pri stroju II, —

TOZD TSP RADLJE OB DRAVI

Marija Planinšič, 3. 3. 1983, linija stekla, star. upokojevec,
 Jože Pavlič, 7. 3. 1983, pomoč pri stroju, GP Radlje,
 Milka Stepišni, sestava PVC kril, —
 Sonja Verovnik, 11. 3. 1983, sestava PVC kril, —
 Jože Dobnik, 28. 2. 1983, čelist, Hmezd Zalec,

Milomirka Vujinović, 31. 1. 1983, barvanje lakiranja, —
 Sol Peter, 31. 3. 1983, delovodja, invalid. upokojevec

TOZD TOVARNA IVERNIH PLOŠČ OTISKI VRH

Kolar Peter, 11. 3. 1983, delavec, upokojevec

TOZD GRADNJE SLOVENJ GRADEC

Radiojević Slavomir, 17. 3. 1983, gradbeni delavec, —
 Sedovnik Avgust, 31. 3. 1983, miner, inval. upokojevec, —
 Pečolar Milko, 16. 3. 1983, naklad. na prevzemu, TOK Dravograd
 Rudolf Itanks, 16. 3. 1983, krojilec lesa, upokojevec
 Šopar Jože, 16. 3. 1983, krojilec lesa,

TOZD BLAGOVNI PROMET SLOVENJ GRADEC

Veronik Zlatko, 12. 3. 1983, mizarska dela B, v JLA

TOZD NOVA OPREMA SLOVENJ GRADEC

Moric Janez, 21. 2. 1983, naklad. got. izdel., Rudnik Velenje
 Oder Miran, 18. 3. 1983, pritrjevanje peresnega traku, Rudnik Velenje
 Gomboc Jože, 31. 3. 1983, ključavničar, starostna upokojevec
 Dvornik Ivana, 31. 3. 1983, čiščenje proizv. hodnikov, —

DELOVNA SKUPNOST ZA OPRAVLJANJE DEL SKUPNEGA POMENA

Gornjec Janez, 31. 3. 1983, vodja delovne skupnosti, inval. upokojevec
 Večko Vesna, 8. 3. 1983, operater, Skupščina občine Slov. Gradec
 Koletnik Justina, 15. 3. 1983, upokojevec

TOZD	M	Z	SKUPAJ
Gozdarstvo Slovenj Gradec	40	3	43
Gozdarstvo Mislinja	46	4	50
Gozdarstvo Črna	139	13	152
Gozdarstvo Radlje	137	23	160
TOK Gozdarstvo Slov. Gradec	40	3	43
TOK Gozdarstvo Radlje	31	4	35
TOK Gozdarstvo Ravne	28	6	34
TOK Gozdarstvo Dravograd	16	3	19
Zaga Mislinja	48	6	54
Zaga Otiški vrh	58	15	73
Zaga Mušenik	36	8	44
Zaga Vuhred	70	10	80
Tovarna pahištva Prevalje	75	143	218
Tovarna pahištva Pameče	139	181	320
TSP Radlje Podvelka	162	146	308
Tovarna ivernih plošč Otiški vrh	207	28	235
Gradnje Slovenj Gradec	69	8	77
Transport in servisi Pameče	135	13	148
Centralno les. skladišče Otiški vrh	41	4	45
Nova oprema Slov. Gradec	161	135	296
Delovna skupnost Slovenj Gradec	76	117	193
Blagovni promet Slov. Gradec	100	66	166
Interna banka Slov. Gradec	4	31	35

1858 970 2828

Darinka Cerjak

Ekскурzija DIT '82

DIT vsako leto organizira strokovno ekskurzijo z namenom, da bi bolje spoznali problematiko gozdarske in lesarske proizvodnje, fitocenološke in ekološke značilnosti naše domovine, občasno pa tudi preko njenih meja. Prihaja čas, ko bo potrebno sestaviti program za novo ekskurzijo, zato pa nam ostaja dolg, da v kratkem sestavku orišemo potek lanske ekskurzije.

Z Dragom Zagorcem sva sicer malo kasno prejela »domačo nalogo« UO DIT, da o tej ekskurziji sestaviva kratek prispevek za naše glasilo VIHARNIK. V lanskem letu smo organizirali strokovno ekskurzijo po Srednji in Južni Dalmaciji z otoki in tako spoznali dejavnost gozdarskih in lesarskih strokovnjakov v tem prelepem delu naše domovine.

Ze v zgodnjih jutranjih urah na dan odhoda smo doživeli presenečenje, ko smo se vkrcali v naš avtobus — spalnik. Bil je vse kaj drugega kot to, kar je bilo zagotovljeno v organizacijskih dokumentih ekskurzije. Še bolj smo bili presenečeni nad »vratolomno hitrostjo«

avtobusa, ko smo v sorazmerno kratkem času ugotovili, da nas prehitevajo vsa vozila in to tudi tovornjaki. Pri vsej tej vožnji pa so potniki nekam čudno poskakovali pri vsakem voznikovem gibu, ki naj bi pomenil menjavo v nižje predstavno razmerje, tako da je bil naš »spalnik« prej podoben kakšnemu zgodovinskemu vozilu iz prejšnjega stoletja kot normalnemu prevoznemu sredstvu. Tudi tem izjemnim razmeram prevoza smo se z dobro voljo hitro prilagodili. Hkrati pa to potrjuje Darwinovo teorijo o prilagajanju človeka danim razmeram okolja, čeprav o njej prej nisem bil tako prepričan.

Pot nas je vodila skozi Celje, Krško, Zagreb, in Karlovac do Bihača. Ogledali smo si muzej I. zasedanja AVNOJ, nato pa nadaljevali vožnjo do Titovega Drvarja. Povzpeli smo se do Titove pečine, si ogledali muzej in ostanke borbene tehnike, ki jo je okupator uporabil za desant na Drvar. V krajšem predavanju smo slišali potek celotnega desanta, imenovanega »Skok šahovskega konja«.

Po kosilu smo nadaljevali pot skozi Knin in Drniš, kjer smo bili presenečeni nad prodajalno LESNE. Po izjavi nekaterih udeležencev je spominjala prej na podrtijo kot pa na prodajalno. Razočaranje se je poglelo, ko smo po naporni poti prispeli do Splita in tu tudi prenočili.

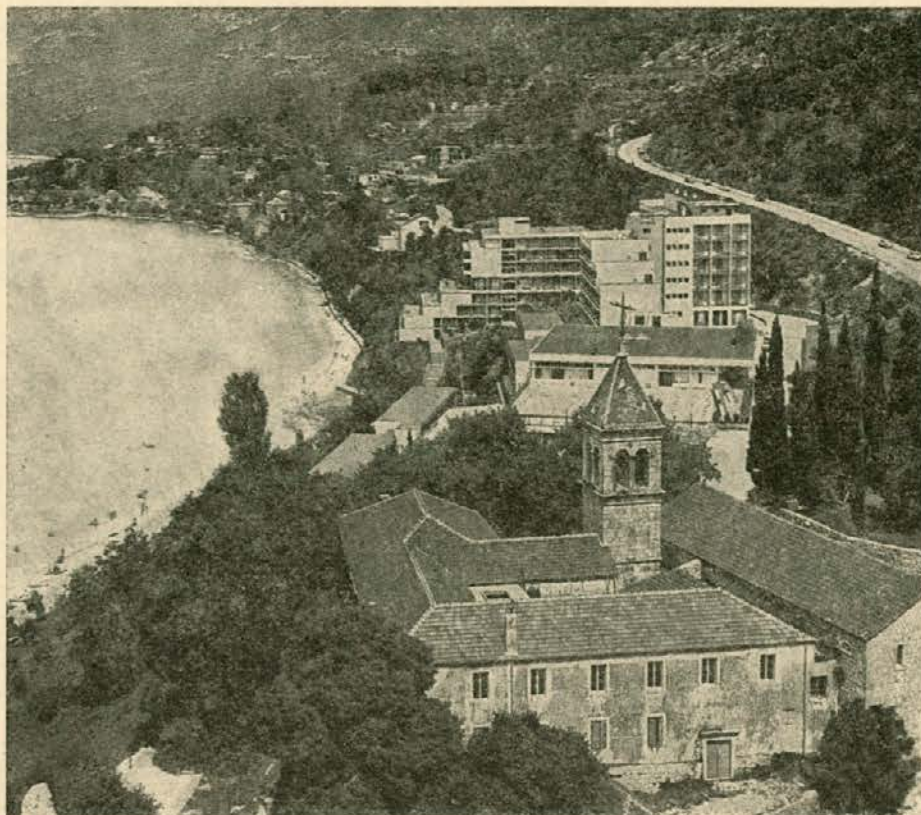
Naslednji dan smo se polni elana pripravili na plovbo proti otoku Visu. Zopet se je izkazalo, da s transportnimi sredstvi nimamo sreče. Trajekt je bil namreč v okvari in tako smo na otok prispeli šele zvečer. Kljub temu smo izkoristili čas, ki nam je še ostal. V mestu Vis smo si ogledali spomenik in muzej, prijetno pa smo bili presenečeni nad prelepim trgov, ki ga krasijo palme. Večina nas je prvič videla srebrno palmo, ki je zaradi svoje dvodomnosti edini primerak na otoku. Ze skoraj v mraku smo nadaljevali pot proti Titovi pečini, iz katere je tov. Tito v tistem času vodil celotno NOB, čeprav je otok Vis sorazmerno oddaljen od celine. Med potjo smo si v lepi dolini ogledali bujne nasade vinske trte, med II. svetovno vojno pa je bilo na tem prostoru znano partizansko letališče. Ob odličnem vinu smo v hotelu Biševo v Komizi pozabili na utrujenost in na bujenje naslednjega dne, trajekt je izplul namreč že ob 4. uri zjutraj.

Vračali smo se mimo otoka Hvara in v luki Hvar tudi pristali. Vožnjo smo nadaljevali skozi Paklene otoke. Prav gotovo je zanimiv izvor imena teh otokov. Paklo pomeni smolo, torej so dobili ime po nekdanjem pridobivanju smole na teh otokih, kar so nam povedali domačini. V Splitu so nas sprejeli predstavniki gozdnega gospodarstva, Marjana in Kompas. Ogledali smo si znameniti Marjan, ki poleg lege razgleda po Splitu nudi zares edinstven rekreacijski ambient, z zelo izvirnimi rekreacijskimi napravami in živalskim vrtom. Predstavniki gozdnega gospodarstva so nas seznanili z dejavnostjo gozdarjev v okolici Splita. Zanimivo je, da v Splitu ni lesne niti gozdarske proizvodnje. Vsa njihova dejavnost je usmerjena v varstvo pred požari, predvsem v opazovanje in preventivne protipožarne ukrepe. Varovalna in socialna funkcija gozda imata primarno vlogo pred vsemi ostalimi. V zadnjih letih vlagajo veliko napora v pogozdovanje. Ker nimajo lastne proizvodne dejavnosti, je finančna politika odvisna od radodarnosti občine. Toliko sredstev, kot jih prispeva občina, je možno dobiti še od republike. Tu pa, kakor pravijo gozdarji, se marsikdaj zatakne. Presenetilo nas je mnenje tukajšnjih strokovnjakov, ki so zatrjevali, da bi lahko imeli pogozdene vse goličave, če bi imeli občinski močje več posluha za to dejavnost. V isti sapi so nas opozorili, da spoštovanje do gozda in krajine kot celote še daleč ni na takšnem nivoju kot pri nas v Sloveniji.

Po končanem strokovnem programu smo si ogledali kulturno zgodovinske znamenitosti Splita, med njimi tudi Dioklecianovo palačo. Proti večeru smo nadaljevali pot proti Trogiru, kjer smo si ogledali znamenito katedralo in stari del mesta. Prespali smo v hotelu Medena v Trogiru.

Zjutraj smo nadaljevali pot proti Makarski in si ob prihodu ogledali Malakološki muzej, ki obsega bogato zbirko školjk iz skoraj vseh svetovnih morij. S strokovnim programom smo nadaljevali pod Biokovim, najdaljšim in najvišjim gorskim masivom v tem delu Dalmacije, z najvišjim vrhom 1762 m. S svojim edinstvenim reliefom, bogato floro in fauno predstavlja gorski biser v tem delu Dalmacije, domačini pa so nanj izredno ponosi. Predstavniki gozdnega gospodarstva Makarska nas je seznanil z dejavnostjo gozdarjev na tem področju. Najpomembnejša naloga je v oblikovanju krajine, kar je osnovni pogoj pri razvoju turizma. Socialna funkcija gozda je izredno pomembna, saj samo naravno oblikovana krajina skupaj z morjem nudi popolno turistično podobo. Povsem razumljivo je, da je prav zato njihova dejavnost prvenstveno usmerjena v varstvo pred gozdnimi požari. Prepričali smo se o dobri organiziranosti opazovalne službe, stalno pa so povezani z letališčem v Zadru, kjer imajo nove kanadske avione za gašenje požarov. Sistematično so izdelali protipožarne preseke in dobili smo vtis, da so zelo dobro organizirani pri izvajanju postavljenih nalog.

Pot nas je vodila proti jugu, mimo izliva Neretve v morje, skozi Ploče do lepega vikend naselja v Neumu. Izredno arhitektonsko dovršeno naselje pripada socialistični republiki BiH, to pa je hkrati tudi edini stik kopnega te republike z morjem. Ob poti skozi polotok Pelješac smo imeli priložnost videti posledice gozdnega požara, ki je izbruhnil leta 1979. Na tem predelu polotoka je zgorelo 3000 ha gozda. Mislim, da je to katastrofalno pogorišče prepričalo o izrednem pomenu varstva pred požari tudi tiste, ki so prej o tem mogoče dvomili. V Trsteniku smo se vkrkali na trajekt in

Zivogošće je eno novjših mest na turističnem zemljevidu makarske riviere

po nekaj urni plovi pristali v pristanišču Plo-smo si na otoku Mljetu privoščili krajši počitek in ga izkoristili predvsem za kopanje.

Naslednji dan nas je čakal pester strokovni program. Pod vodstvom direktorja nacionalnega parka Mljet in njegovega sodelavca-domačina, enega redkih gozdarskih inženirjev iz Južne Dalmacije, smo se seznanili z delom gozdarjev na otoku. Ogledali smo si najlepši del nacionalnega parka in se prepričali o naravnih lepotah tega otoka. Drugače je otok poraščen z borovimi gozdovi in makijo. Kakor v ostalih delih Dalmacije, sta tudi tu prvenstveni nalogi gozdarjev v oblikovanju krajine otoka in protipožarnemu varstvu. O pomenu protipožarnega varstva smo se prepričali, ko smo izvedeli, da je v požaru na Mljetu približno vsakih 10 minut zgorelo 2—3 ha gozda. Domačini, ki imajo precej problema z zaposlitvijo, se pretežno ukvarjajo s turizmom. Dobro se zavedajo, da so gozdovi kot sestavni del krajine izrednega pomena pri njihovem zaslužku iz turizma.

Cisto morje in prekrasna pokrajina je tisto, ki daje prednost temu otoku pred ostalimi. Tudi prevoz z avtomobili je v nacionalnem parku prepovedan. Posebnost sta gotovo Malo in Veliko jezero, ki sta povezana z morjem. V večjem jezeru je manjši otok, na katerem je benediktinski samostan iz 12. stoletja. Danes je ta samostan preurejen v hotel B kategorije, zunanji izgled samostana pa je ostal nespremenjen. S strokovnim programom smo nadaljevali v gozdiču Quercus ilex, ki je bil na pogled ves zveržen, za naše pojme z neznatnimi lesnimi zalogami in prirastki. Pomen tega gozda pa predstavlja v Dalmaciji nekaj drugega. Ravno ta objekt je rezultat njihovega dolgotrajnega načrtnega dela, da bi vzgojili gozdarski gozd iz avtohtonih drevesnih vrst. Po zaključenem strokovnem programu

Naslednje jutro smo se vrnili na celino, v Trstenem smo si ogledali arboretum, ki so ga že na samem vhodu krasile ogromne platane. Naš vodič je kot ponavadi tudi tu odpovedal. Sicer smo si arboretum ogledali brez plačila, vendar pa na žalost tudi brez strokovne razlage. Skozi arboretum vodi zelo star akvadukt, s katerim so domačini reševali problem pitne vode. Zaradi stiske s časom smo nadaljevali pot proti Dubrovniku. Z mestnim vodičem smo si ogledali kulturno zgodovinske znamenitosti, nato pa se pod vodstvom direktorja nacionalnega parka otoka Lokrum s čolnom zapeljali do otoka. Otok je v celoti naravna posebnost, zelo lep je botanični vrt s številnimi avtohtonimi in eksotičnimi vrstami. V sklopu botaničnega vrta je tudi prelepa zbirka kaktusov. Tudi tu posvečajo veliko skrb protipožarnemu varstvu in imajo celo svojstven sistem gašenja. Po otoku je namreč speljan sistem cevi z vodo in tako omogoča takojšnjo intervencijo pri gašenju na kateremkoli delu otoka. Kot preventivni ukrep pred požari je gotovo prepoved prenočevanja in kampiranja na otoku. Po ogledu otoka smo se vrnili v Dubrovnik, kjer smo večerjali.

V poznih večernih urah smo nadaljevali pot prek Mostarja do Jajca. Ogledali smo si muzej II. zasedanja AVNOJ in znamenite slapove na reki Plivi. Zaradi daljše odsotnosti od doma smo se odločili, da se po čim krajši poti vrnemo domov.

Na koncu bi rad poudaril, da je tako obsežen program ekskurzije težko opisati v krajšem sestavku. Mislim pa, da si je mogoče ustvariti vsaj okvirno sliko ekskurzije, kar pa naj bi bil tudi namen tega članka.

Tretjak Milan, dipl. ing. gozd.

Izziv in vabilo TOZD in TOK gozdarstva Lesna na jubilejno 20. tekmovanje gozdarjev v Črni na Koroškem

Republiški odbor sindikata gozdnih delavcev Slovenije je razpisal SS o nadaljnji usodi prirejanja regijskega, republiškega in državnega prvenstva v panogi »Tekmovanje gozdarjev«, v sekaških veččinah.

Kakor smo seznanjeni, so se gozdna gospodarstva Slovenije enotno opredelila za nadaljnje vsakoletno sofinanciranje in pripravljanje takih delovnih tekmovanj, izmenoma širom Slovenije po gozdno-gospodarskih območjih.

Ko v mislih preletavam prireditve takega tekmovanja, ki so se vrstile od Črne pa do grajske bajte Dravograd, letališče Slovenj Gradec in karavaninga Radlje ter končno ostale tradicionalne v Črni, kjer jih letos prirejamo že dvajseti v okviru koroškega turističnega tedna, moramo čestitati svojevrstni vztrajnosti tekmovalcev kakor tudi strokovnjakom sodnikom in sodelavcem v prireditvenem odboru, saj se je večkrat zgodilo, da smo tekmovanje prirejali samo za gozdarski obrat Črna, tedaj so se pomerila med seboj pač revirna vodstva za ekipno uvrstitev v okviru gozdarskega obrata.

S presledki so se do nedavnega udeleževali tekmovanj sekaški TOK Ravne, kakor tudi tekmovalci iz TOZD in TOK Slovenj Gradec.

Nekajkrat so bili gostje tudi predstavniki GG Nazarje.

Pred leti pa smo bili prireditelji republiškega tekmovanja gozdarjev. To je bila veličastna predstava najboljših delavcev gozdarske panoge Slovenije.

Začetki pred desetletji so bili skromni, lahko bi rekel, da smo se kar nekam sramežljivo lotili prikazov delovnih večšin gozdarjev v tekmovalni obliki. V zadnjih letih pa so prerasla v pravo delovno manifestacijo gozdarskih opravil, kjer smo tudi Črnjani posegli po republiških, državnih in zadnje leto tudi po evropskih uvrstitvah (Kos Stanko v Budimpešti).

Če se prav spominjam, smo se s prvim tekmovanjem boječe skrili na olševske travnike, da bi bili ja brez gledalcev.

S porastom samozavesti smo tekmovanja predstavljali vse bližje naseljenim središčem. Merjenje znanja in spretnosti smo imeli naslednja leta že na »Razpotju v Bistri, pa v Logu na bivšem teniš igrišču v Mušeniku, kjer danes stoji tovarna IGP rudnika Mežica. Končno smo se ohrabрили in tekmovalni prostor pripravili na stadionu na Pristavi.

Tekmovanja vsa leta nismo prekinili, pa čeprav so vremenske prilike bile včasih nevzdržne. Takrat so se sodniki, tekmovalci, prodajalke kave (danes je kriza) in gledalci zadrževali bolj v pokritih objektih — skornatih bajtah, kjer se je kuhala kavica (ta razvada človeštva), pa tudi maliganov ni manjkalo. Zgodilo se je, da so kuharice kave začele v kavo prilivati žganje, kar je porabnike pospešeno spravljalo v nekontrolirano stanje. Ko so šli po vodo za kuhanje novega kotla kavice, kuharica in pomočniki niso mogli ugotoviti, kam Meža teče, da bi pravilno nastavili posodo za zajemanje vode. Da so se prepričali, so se postavili v Mežo obuti.

Pa saj ni bilo velike razlike, ker je močno deževalo, tok Meže pa so le odkrili.

Težko je bilo dobiti sodnike, oziroma spremljevalce in tekmovalce, dokler so bila izbirna republiška tekmovanja še na dvorišču gozdarskega šolskega centra v Postojni. V prvih letih smo si morali poligon sami pripraviti, pa to ni bilo najhujše, težje je bilo potovanje, z vso opremo prek 200 km daleč. Da bi si pot malo skrajšali, smo eno leto odločili, da potujemo prek St. Vida nad Črno. Nismo še prevozili 10 km, ko smo imeli pod Mežnarjem v Javorju karambol (ne po naši krivdi), a nismo odnehali. Vrnili smo se v Črno, zamenjali avto, pretovorili (takrat smo imeli lastne osebne avtomobile) in še pravočasno prispeli na tekmovanje.

Podobnih anekdot in dogodivščin smo imeli še več, pa naj se o njih razpišejo še drugi.

Tekmovanja v Črni smo skušali popestriti. Vnašali smo posebna tekmovanja za mladince — šolarje, da bi spodbujali ljubezen in pravičen odnos do gozda oziroma okolja.

Zanimivo je bilo tudi sodelovanje in prikaz nakladanja in razkladanja gozdarskih avtomobilov s hlodi, kjer so nastopali šoferji TIS Pameče. Naložili in razložili so s HIAB napravo, brez nesreče, polno pivsko steklenico (nekaj podobnega so prikazovali pred kratkim na televiziji z bagrom)!

S tem izzivom in vabilom bi želeli, ker je že meseca junija 1983 republiško tekmovanje sekačev v Čateških toplicah, vzpodbuditi k sodelovanju v izbirnem regijskem predtekmovanju našega gozdno-gospodarskega območja vse TOZD in TOK gozdarstva »Lesne«, da bi poživili prireditev z več tekmovalci in dodatnimi deli in veččinami.

Predlagamo:

1. v okviru DO »Lesna« Slovenj Gradec naj bi tudi regijska izbirna tekmovanja krožila vsakoletno po TOZD in TOK širom Koroške, po dolinah, kot so gozdarski obrati,

2. želimo, da bi se 20. jubilejnega tekmovanja gozdarjev udeležili predstavniki tudi drugih temeljnih organizacij »Lesne« Slovenj Gradec,

3. prosimo za predloge, ali naj v tekmovanje vključimo tudi dejavnosti iz gojenja, varstva gozdov in okolja, spravilo in transport lesa ter gozdno gradbeništvo?

Pričakujemo predloge, kako naj vključimo v tekmovanje šolsko mladino, da bi istočasno vzbudili zanimanje za gozdno delo in varstvo okolja.

Prepričani smo, da bomo prejeli še novih vzpodbud, s čimer bomo prispevali, da bo tekmovanje še privlačnejše.

Predvsem pa mislim, da je treba čestitati vsem dosedanjim tekmovalcem in članom črnjanskega prireditvenega odbora, da so vztrajali do danes in dobili posredno tudi priznanje s sprejetjem SS o prirejanju in financiranju tekmovanj v okviru regij, republike in zveze.

Mnogo bo dela! Naj nam ne bo žal!

Danes varujemo svet za jutri, izpopolnjujmo se, tekmujejo in se veselimo, da bo ta prelepi zeleni svet še lepši.

Karel Dretnik

Glasilo VIHARNIK izdaja organizacija združenega dela LESNA Slovenj Gradec, gozdarstvo in lesna industrija r. o. — Ureja uredniški odbor: Vida Gerl, Ludvik Mori, Karel Dretnik, Hedvika Janše, Ivan Penec, Vida Vrhnjak, Andrej Sertel, Ida Robnik — Glavni urednik: Andrej Sertel, odgovorna urednica: Ida Robnik, lektorica: Majda Klemenšek, tehnični urednik: Bruno Znidaršič — Naklada 5200 izvodov — Kličejši in tisk: CGP Večer Maribor, Tržaška c. 14, 62000 Maribor, 1983

Predsednik OOS tov. Kališnik Rudi želi vse najboljše za 99. rojstni dan tovarišici Debeljak Mariji

OBISK UPOKOJENCEV

Osnovna organizacija sindikata TOZD tovarna pohištva Prevalje je v začetku letošnjega leta povabila vse naše nekdanje sodelavce, ki so sedaj v pokoju, da si ogledajo tovarno.

Odziv na vabilo je bil izreden, saj se je ogleda tovarne udeležilo skoraj 70 odstotkov naših upokojencev.

Ogleda tovarne se je udeležila tudi naša najstarejša upokojenka, 99-letna Marija Debeljak, ki je ravno na dan ogleda tovarne praznovala svoj rojstni dan.

Po ogledu tovarne je osnovna organizacija sindikata pripravila z upokojenci razgovor, ki je bil izredno zanimiv, saj se že iz tega vidi, kako živo se upokojenci zanimajo za sedanje pogoje dela naših delavcev in jih primerjali s pogoji dela pred rekonstrukcijo tovarne. V razgovoru so se tudi zanimali o varstvu pri delu, o koriščenju letnih dopustov, o razpoložljivih kapacitetah v naših počitniških domovih itd. V razgovoru so naši upokojenci izrazili željo, da bi morala biti taka srečanja najmanj enkrat letno, morala bi postati tradicionalna.

Osnovna organizacija sindikata je na koncu razgovora pripravila za vse upokojence skromno zakusko. J. A.

Gosti in gostitelji pred začetkom zakuske

Naša upokojenca

IVAN SAGONEČNIK

delavec cestarsko gradbene skupine

Ko odhaja Ivan Sagonečnik v redno upokojevo, naj mi dovoli, da ga predstavim kar tako, kot je potekal najin nevezan pogovor.

»Moja osebna legitimacija je 5 let delovne dobe pri kmetih, 32 let dela pri gozdarskem obratu Črna in 3 leta benificirane dobe. Na svetu sem že 54 let. Sami si lahko izračunate, kdaj sem začel delati.«

Svež in veder z navihanim nasmeškom, iskričastimi živahnimi očmi, a vseeno z občutkom plahe umirjene zadržanosti, izraža dobrohotnost, željo po izmenjavi mnenj.

Ko so mu zdravniki prepovedali delo z motorno žago, se je z enako zagnanostjo vključeval v ostala gozdarska dela, ki so mu bila do deljena. Nobenega dela ni nikoli odklonil. Nasprotno, tudi kot režijec je opravil še več, kot mu je bilo naloženo, čeprav, kar pa rahlo za-

meri, kljub temu ni bil nikoli deležen kakšnega posebnega priznanja. Tu se ponavlja naši humani odnosi končajo.

Pravi, da se je zadnje mesece, ko je pričakoval upokojevo, le-te iskreno veselil, sedaj pa, ko je že dober mesec upokojenec, pa čuti malo praznino — dolgčas. Korenine so se z družino, ki ji je leta pripadal, preveč globoko prepletle.

Kadar smo delali z veseljem in kančkom humorja, nobeno delo ni bilo pretežko, bila pa so tudi obdobja, ko delo ni steklo.

Trenutno ga najbolj skrbi hišna goba, ki je v stenah hiše, kjer stanuje. Boji se, da se bi moral seliti. — Kam?

Ko tako razmišlja, pravi, da kakšno dnino pri pogozdovanju in gojenju gozdov bo vsako leto še že moral opraviti, da se ne bo odtujil okolju, ki mu je 40 let pripadal.

Prijatelji ga vabijo, da bi vstopil v lovske vrste. Res je bil oče lovec, vendar preveč ceni in ljubi naravo, da bi si upal s svojimi posegi spreminjati utečeni ritmi, ki utripa že milijone let.

Rad bi si pozdravil živce. Zadnja leta ga vsaka malenkost vrže s tira. Že če prične preveč pihati veter ali padati dež, ga postane strah, da se bo zgodilo najhujše.

No, tako se je na kratko izpovedal Ivan. Razodel je še več skrivnosti, vendar pravi, da ni vse za objavo, čeprav papir dosti prenese.

Ob jubileju želimo, da bi se Ivanu vse skromne želje izpolnile in, da mu naj upokojevo prinaša prav tako in dolgo zadovoljstvo, kot ga je imel v svoji delovni dobi.

Vsem trem upokojencem se v imenu sodelavcev gozdarskega obrata zahvaljujem za vsa prizadevanja, ki so ga vložili.

Želimo, da se bomo večkrat videvali, kot tudi z ostalimi upokojenci našega TOZD, kadar bo sindikalna organizacija pripravila srečanja.

Karel Dretnik

STANKO GOLOB — gozdar-sekač

Že kar mlad fant se je po končani osnovni šoli spopadel z velikanskimi smrekami, ki so takrat še rasle po strmih pobočjih prostranih gozdnih površin, lepe Kopriške doline, okoli Jakoba in Ane, na obronkih Olševe in Pece.

Desettisoče dreves je posekal najprej s sekuro, ročno žago in pozneje z motorko ter spravil v dolino.

Še več zelenega zlata bi pripravil za potrebe in nadaljnjo predelavo te dragocene surovine za lesno industrijo, če ga ne bi načela bolezen. Zdravniška komisija ga je predlagala v invalidsko upokojevo v letu 1982. Žal, malo gozdarjev dočaka redno upokojevo.

Stanko bo lahko kot upokojenec več časa posvetil sebi, okrevanju in si poskušal vrniti izgubljene telesne moči, vendar ne bo prekinil stika z lesom...

V delavnici na svoji domačiji bo oblikoval les v višje uporabne predmete. Ta vonj po smoli, ki ga je dnevno spremljal in zasvojeval desetletja, je postal del njega in mu ostaja zvest tudi v bodoče.

Stanku želimo, da bi ozdravel in srečno užival sadove minulega dela. Karel Dretnik

RAZPIS STUDIJA OB DELU V ŠOLSKEM LETU 1983/84

Odbor za kadrovske politike pri DO Lesna razpisuje študij ob delu na podlagi SaS o enotnem urejanju kadrovanja, izobraževanja, štipendiranja in pripravnosti

Za potrebe TOZD, TOK, sektor	vrste VIO — smer	stopnja po klas. lestv.	število
— gozdarski	FAGG — geodezija	VI	1
— TIP Otiški Vrh	BF — lesarstvo	VI	2
	višješolski študij	VI	1
	VTO — elektro	VI	2
— gozdarstvo Črna	BF — gozdarstvo	VI	2
	višješolski študij	V	1
— interna banka	VEKS — poslovne finance	VI	2
	višješolski študij	VI	1
— gozdarski sektor	Visoka šola za organizac. dela — računalništvo	VI	1
	višješolski študij	V	1
— gozdarstvo Slovenj Gradec	gozdarski tehnik	V	1
— gozdarstvo Dravograd	gozdarski tehnik	V	1
— tovarna pohištva Pameče	lesarski tehnik	V	1
— tovarna pohištva Prevalje	lesarski tehnik	V	3

s k u p a j : 16

Navajamo vam pogoje, ki jih mora izpolnjevati kandidat:

- najmanj dve leti delovnih izkušenj v Lesni, od tega vsaj eno leto po pripravnosti na takšnem področju dela oz. toliko, kot je pogoj za vpis v program, za katerega se želi nadalje ob delu izobraževati ter, da ni starejši od 45 let,
- da uspešno opravlja svoja dela in naloge,
- da kaže nagnjenost za poklic, za katerega se želi izobraževati,
- da dobi soglasje pristojnega organa upravljanja pri udeležencu tega sporazuma, pri katerem združuje svoje delo,
- da z zdravniškim spričevalom dokaže ustrezne psihofizične sposobnosti za izobraževanje ob delu, za delo in naloge, za katere se želi izobraževati, če to zahteva usmeritev, oz. smer izobraževanja.

Na objavljen razpis izobraževanja ob delu in iz dela se lahko do 15. julija 1983 prijavi vsak delavec v Lesni, k zpolnjuje pogoje, navedene v prejšnjem členu tega sporazuma, ne glede na to, pri katerem udeležencu tega sporazuma združuje delo.

Izobraževalni center

MEDOBČINSKA GOSPODARSKA ZBORNICA ZA KOROŠKO D R A V O G R A D

P R I J A V A

Po natečaju medobčinske gospodarske zbornice za Koroško za najboljše prototipne izdelke v koroški krajini, objavljenem

V dne

Ime in priimek udeleženca natečaja

Poklic oz. dejavnost

Točen naslov in telefon

Naziv, opis in cena posameznega prototipnega izdelka

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MEDOBČINSKA GOSPODARSKA ZBORNICA ZA KOROŠKO D R A V O G R A D

RAZPISUJE NATEČAJ ZA NAJBOLJŠE PROTOTIPNE IZDELKE DOMAČE IN UMETNE OBRTI V KOROŠKI KRAJINI

I.

Namen natečaja je vzpodbuditi čim širši krog občanov za oblikovanje in izdelavo prototipnih izdelkov domače in umetne obrti kot podlage za nadaljnjo serijsko proizvodnjo.

II.

Natečaja se lahko udeležijo oblikovalci in izdelovalci izdelkov domače oz. umetne obrti in ostali interesenti.

III.

Za natečaj pridejo v poštev vsi tisti prototipni izdelki domače oz. umetne obrti, ki jih bo strokovna komisija za presojo izdelkov domače in umetne obrti pri zvezi obrtnih združenj Slovenije ocenila, da ustrezajo naslednjim osnovnim kriterijem in pogojem:

1. tradicionalno in sodobno oblikovanje
 2. izvirnost glede na tradicijo koroške krajine in ideje sodobnega oblikovanja
 3. uporaba in oblikovna vrednost
 4. kvaliteta izdelka po načinu izdelave — ročna oziroma strojna
 5. skladnost izdelkov — barve, material in oblika
 6. vrednotenje izdelka kot prispevek k splošni kulturi — kulturna vrednost
 7. ekonomska vrednost izdelka (ekonomski pomen: za turizem, ipd.)
 8. estetsko-vzgojna vrednost izdelka za uporabnike in proizvajalce
- Upoštevanje navedene kriterije, mora biti izdelek tak, da ga bo tehnološko možno izdelati v serijah in ga je glede na njihovo uporabnost in oblikovno-estetsko vrednost mogoče oceniti kot ustrezeni tržni artikel.

IV.

Po tem natečaju bodo podeljene naslednje nagrade:

- I. nagrada 10.000,00 din
- II. nagrada 7.000,00 din
- III. nagrada 5.000,00 din

Navedene nagrade bodo podeljene prototipnim izdelkom po vrstnem redu od najvišje ocenjenega izdelka navzdol.

Trem prototipnim izdelkom pa bodo podeljena priznanja medobčinske gospodarske zbornice za Koroško.

Udeleženci natečaja morajo dovoliti interesentom odkup prototipnih izdelkov domače in umetne obrti, s katerimi sodelujejo na natečaju in jih bo strokovna komisija ocenila, da ustrezajo osnovnim kriterijem in pogojem razpisa, če oblikovalci izdelkov sami ne bi bili zainteresirani za nadaljnjo serijsko proizvodnjo le-teh.

V.

Ocenjevanje prototipnih izdelkov za nagrado in odkup po tem natečaju opravi strokovna komisija za presojo izdelkov domače in umetne obrti pri zvezi obrtnih združenj Slovenije v skladu s pravilnikom za delo te komisije.

VI.

Natečaj traja do 30. septembra 1983

VII.

Udeleženci natečaja morajo prototipni izdelek oz. izdelke predložiti skupaj s pismeno prijavo (izpolnjen obrazec, ki je sestavni del tega natečaja) najkasneje do 30. 9. 1983 na naslov:

Medobčinska gospodarska zbornica za Koroško, Dravograd, Mariborska 65.

VIII.

Rezultati natečaja bodo objavljeni v ustreznem sredstvu javnega obveščanja in istočasno objavljen tudi način podelitve nagrad.

Medobčinska gospodarska zbornica
za Koroško
Dravograd